

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

**AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİNDEN YARARLANMAK İSTEYEN EVLİ
KADINLARIN NİTELİKLERİ**

Gözde Baltacı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2010

**AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİNDEN YARARLANMAK İSTEYEN EVLİ
KADINLARIN NİTELİKLERİ**

Gözde Baltacı

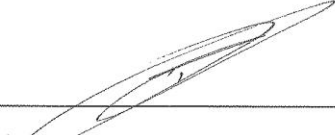
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

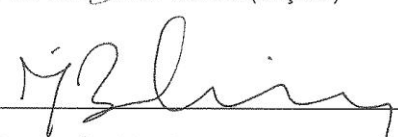
Yüksek Lisans Tezi

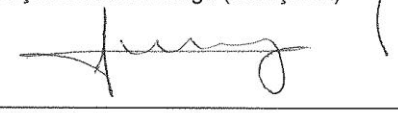
Ankara,2010

KABUL VE ONAY

Gözde BALTACI tarafından hazırlanan "Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yaralanmak İsteyen Evli Kadınların Nitelikleri" başlıklı bu çalışma, 29.09.2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim Yıldırım (Başkan)

Doç. Dr. İbrahim Cılgı (Danışman)

Doç. Dr. Sunay İl

Doç. Dr. Nilgün Küçükkaraca

Doç. Dr. Hakan Acar

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. İrfan Çakın

Enstitü Müdürü

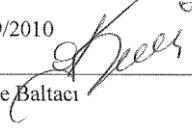
BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezinin kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezinin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezinin/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezinin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezinin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

29/09/2010

Gözde Baltacı

Canım babam Dr.Muzaffer Keçeci'ye...

TEŞEKKÜR

Tez konumun seçiminden tamamlanmasına kadar her aşamada ilgi ve desteğini eksik etmeyen danışmanın Doç.Dr. İbrahim CILGA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Başta Prof.Dr. İbrahim YILDIRIM olmak üzere, öneri ve eleştirileriyle tezimin gelişmesini ve daha iyi bir formata oturmasını sağlayan değerli jüri üyeleri Doç.Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA, Doç.Dr. Sunay İL ve Doç.Dr. Hakan ACAR'a çok teşekkür ederim.

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için gerekli izini veren Ankara Valiliğine, verilerin toplanması süreci ve örneklem grubuna ulaşmamda yardımlarını benden esirgemeyen Natoyolu Toplum Merkezi Müdürü Sn. Ali GEÇİMLİ ve diğer uzmanlara çok teşekkür ederim. Ayrıca sorduğum sorulara zaman ayırıp, içtenlikle cevap veren tüm kadınlara içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak çalışmam boyunca varlıklarıyla bana güç katan, desteklerini ve sevgilerini benden hiç esirgemeyen ve her türlü fedakarlığı gösteren eşim Ulaş BALTACI, annem Fadim KEÇECİ ve ablam Hande KEÇECİ'ye sonsuz teşekkürler.

ÖZET

BALTACI, GÖZDE. Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanmak İsteyen Evli Kadınların Nitelikleri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Bu çalışmada, aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen evli kadınların nitelikleri, kadınların aile içinde çözümlenemeyen sorunlarının var olup olmadığı, bu sorunlarla başetme yöntemleri, aile yaşam memnuniyet düzeyleri ile aile içinde yaşadıkları sorunlarla, aile danışmanlık hizmetinden yararlanma eğilimi arasındaki istatistiksel bağımlılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Kuramsal çerçevede de araştırmanın amacı doğrultusunda; aile sistemi, ailenin işlevleri, bu işlevlerin yerine getirilememesi sonucunda ortaya çıkan ailenin psiko sosyal sorunları, bu sorunlara yönelik olarak ortaya konan aileye yönelik sosyal hizmetler ve aile danışmanlığı gibi profesyonel hizmetler incelenmiştir.

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılarak, araştırma için izin verilen süre aralığında, Ankara Mamak İlçesi Şahintepe Mahallesi ikamet eden 400 evli kadınla, araştırmacının geliştirmiş olduğu anket formu doldurulmuştur. Anket sonucu toplanan veriler analiz kapsamında, frekans tabloları ve çapraz tablolar ile yorumlanarak araştırma raporu yazılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar şöyle özetlenebilir; araştırmanın örneklem grubunu ağırlıklı olarak 30-40 yaş arasındaki orta yetişkin, aile geliri yoksulluk sınırı altında olan, eğitim düzeyi düşük evli kadınlar oluşturmaktadır. Sosyo ekonomik düzeyi düşük olan evli kadınların aile danışmanlığı hizmetinden faydalanma isteği sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan kadınlara göre daha yüksektir. Kadınların hangi yaş grubunda olursa olsun ve evlilik süreleri ne olursa olsun bu hizmetten faydalanmak istediği tespit edilmiştir. Kadınların aile yaşam memnuniyet düzeyleri, aile içindeki çözümlenemeyen sorunlarının varlığı, aile içinde yaşadıkları maddi sorunlar, iletişim sorunları, cinsel sorunlar, şiddet sorunları ile kadınların aile danışmanlığı hizmeti alma eğilimi arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak manidar çıkmıştır. Kadınların %70 gibi büyük bir

çoğunluğu devlet tarafından ücretsiz aile danışmanlığı hizmeti verildiğini bilmezken, %54'ü bu hizmetten faydalanmak istemektedir.

Anahtar Sözcükler: Aile, aile içi sorunlar, aile danışmanlığı, ailelerle sosyal hizmet

ABSTRACT

BALTACI, GÖZDE. The Attributes of Married Women Who Wants to Make Use of the Family Consultancy Services, Masters Dissertation, Ankara 2010.

In this paper, it is tried to put forward the statistically dependence between the attributes of the married women who want to get family counseling services, whether these women have any unresolved problems within their families, the methods of the women coping with these problems, their family life satisfaction level, the problems that they have within their families and their tendencies to make use of the family counseling services in Ankara. For the purpose of the research in theoretical framework, the system and the functions of the family, the psycho-social problems of the family that occur when those functions are not met, the social services that are brought for the families regarding those problems and the professional services like family counseling, were examined.

In the research by using the descriptive scanning method, the questionnaire that the researcher prepared was responded by 400 married women that are located in Şahintepe District, Mamak County, Ankara, in the permitted time frame. In the context of the analysis, interpreting the data gathered from the questionnaire with the frequency tables, crosstabs, the research report was written.

The results of the research can be summarized as follows; the sample of the research was mostly composed of the married women that are mid adult between 30-40 years old, with family income less than poverty level and with low level of education. The married women, whose social-economic level is lower, want to make use of family counseling services more than the women whose social economic level is higher. The age groups of the women and the duration of their marriage do not have any effect on the women's tendency to take the advantage of the family counseling services. The level of the women's satisfaction on their family life, the presence of the unresolved problems in their families, the financial, communication, sexual, violence problems that they have in their families and the tendencies of the women make use of the family counseling

services was statistically significant. While the vast majority of the women with % 70 are not aware of the free of charge family counseling services provided by the government, the %54 of the women want to take advantage of this service.

Key words: Family, family problems, family counseling, social work with the families.
While

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ADAMA	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
I.BÖLÜM	1
1. 1. Araştırmanın Konusu	1
1. 2. Araştırmanın Sorunsalı	3
1. 3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.6. Tanımlar	7
II. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Aile ve Evlilik Kavramı	8
2.2. Aile Sistemi	10
2.3. Ailenin İşlevleri	13
2.4. Ailenin Sorunları	15
2.4.1. Ekonomik Sorunlar	19
2.4.2. Aile İçi İletişim Sorunları	22
2.4.3. Çocuklarla İlgili Sorunlar	25
2.4.4. Cinsel Sorunlar	28
2.4.5. Aile Büyükleri ve Akrabalarla İlgili Sorunlar	29
2.4.6. Aile İçi Şiddet	30

2.4.7. Aile Üyelerinin Kötü Alışkanlıkları.....	32
2.5. Ailelerle Sosyal Hizmet ve Aile Destek Hizmetleri.....	33
2.5.1. Tedavi ve Danışma Hizmetleri.....	38
2.5.2. Eğitici Hizmetler.....	41
2.5.3. Savunuculuk Hizmetleri.....	45
2.6. Türkiye’de Aile Politikaları ve Aile Destek Hizmeti Veren Kurumlar... 47	
2.6.1. Türkiye’de ve Avrupa’daki Aile Danışma Merkezleri.....	52
III. BÖLÜM: YÖNTEM.....	58
3.1. Araştırmanın Modeli.....	58
3.2. Evren ve Örneklem.....	58
3.3. Verilerin Toplanması.....	59
3.4. Anket Sorularının Niteliği.....	59
3.5. Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi.....	60
3.6. Süre ve Olanaklar.....	60
IV. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM.....	61
4.1. Örneklem Grubunun Nitelikleri.....	61
4.2. Kadınların Aile İçi Sorunlarına İlişkin Bulgular.....	63
4.3. Kadınların Aile Danışmanlığı Hizmetine Yönelik Düşünceleri ve	
Eğilimleri.....	67
4.4. Aile Danışmanlık Hizmeti Almak İsteyen ve İstemeyen Evli Kadınların	
Farklı Değişkenlere Göre Dağılımı.....	69
V. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	93
5.1. Örneklem Grubunun Özelliklerine İlişkin Sonuçlar.....	93
5.2. Kadınların Aile İçi Sorunlarına İlişkin Sonuçlar.....	93
5.3. Aile Danışmanlığı Hizmeti Hakkındaki Bilgi ve Eğilimlerine İlişkin	
Sonuçlar.....	94
5.4. Kadınların Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Bazı	

Değişkenlere Göre Dağılımının Sonuçları	94
5.6. Öneriler.....	96
KAYNAKÇA.....	100
EK 1: SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ AİLE DANIŞMA MERKEZLERİ YÖNETMELİĞİ.....	112
EK 2: GÖRÜŞME FORMU.....	120
EK 3: T.C. ANKARA VALİLİĞİ ANKET ÇALIŞMASI İÇİN İZİN KAĞIDI	

SİMGELER VE KISALTMALAR

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

ADM: Aile Danışma Merkezi

ÇİZELGELER DİZİNİ:

Çizelge 1: Örneklem grubunun Nitelikleri.....	62
Çizelge 2: Kadınların Aile İçi Sorunları Çözmede Yardım Aldığı Kişi ve Kurumlar.....	63
Çizelge 3: Aile İçi Sorunların Çözümünde İzlenen Yollar.....	65
Çizelge 4: Aile İçi Sorunları Çözerken Kullanılan Yöntemlerin İşlevselliği.....	66
Çizelge 5: Aile İçinde Çözülemeyen Sorunların Mevcudiyeti.....	66
Çizelge 6: Aile Yaşantısından Memnun Olma Düzeyi.....	67
Çizelge 7: Devlet Tarafından Ücretsiz Aile Danışmanlığı Hizmeti Verildiğine İlişkin Bilgi Düzeyi.....	68
Çizelge 8: Aile İçi Sorunlar İçin Aile Danışmanlığı Hizmeti Alma Eğilimi.....	68
Çizelge 9: Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Kadınların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	69
Çizelge 10: Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Kadınların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	71
Çizelge 11: Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Evlilik Süresine Göre Dağılımı	73
Çizelge 12: Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Aylık Gelire Göre Dağılımı.....	75
Çizelge 13: Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Aile İçi Sorunların Mevcudiyetine Göre Dağılımı.....	77
Çizelge 14: Aile Danışmanlığı Hizmeti Alma Eğiliminin Aile Yaşamından Memnuniyet Düzeyine Göre Dağılımı	78
Çizelge 15: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğilimini Eşle Maddi Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı.....	80
Çizelge 16: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Eşle İletişim Sorunu Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı.....	81
Çizelge 17: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Eşleri ile Çocuklarla İlgili Konularda Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı.....	83
Çizelge 18: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Çocukları ile Ebeveyn-Çocuk İletişimi Sorunu Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı.....	85

Çizelge 19: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Evli Kadınların Cinsel Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı.....	86
Çizelge 20: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Evli Kadınların Eşleri ile Akrabalarla İlgili Konularda Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı.....	88
Çizelge 21: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Evli Kadınların Eşleri ile Şiddet Sorunu Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı.....	89
Çizelge 22: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Evli Kadınların Eşlerinin Kötü Alışkanlıkları Yüzünden Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı.....	91

I. BÖLÜM

GİRİŞ

“Aileler insan kişiliklerini üreten fabrikalardır.”

Talcott Parsons

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Sanayileşme ile birlikte nesnel yapısında ciddi bir değişim geçiren aile kurumu daha sonra küreselleşmenin toplumsal yapı, değer ve kurumlar üzerindeki etkilerinden de nasibini alarak hem yapısal hem fonksiyonel anlamda değişime uğramaya devam etmiştir. Sanayileşme sonrası toplumsal endişelerin artması, aile kurumu dağılıyor mu sorusunu beraberinde getirmiştir. Farklı bilimsel alanlarda yapılan bu çalışmalar eklenerek aile sosyolojisinin ve aileye yönelik bilimsel çalışmaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Böylece aile; sosyoloji, antropoloji, psikoloji, sosyal hizmet, ekonomi gibi geniş bir bilimsel yelpazede irdelenmeye başlamıştır. Sosyal bilimlerde yapılan bu çalışmalar ailenin sağlıklı ve üretken bir toplum için önemini ortaya koyarken aynı zamanda bir kurum olarak ailenin ekonomik, fiziksel ve psikolojik olarak iyilik halinin de toplum için ne kadar önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu önem bilim adamlarının araştırma iştahını kabartmasının yanı sıra devletleri de aileler için bazı zorunlu sosyal politikaları yürürlüğe koymasında teşvik etmiştir.

Turan (1999,s.291) aile birliğini geliştirecek, aile üyeleri arasında beraberlik ve dayanışma duygusunu pekiştirecek hizmetlerin özellikle 1980’li yıllardan başlayarak gelişmiş ülkelerde ön plana çıktığına dikkat çekmektedir. Bu çalışmalarda hizmetlerin aile üyelerinin güvenliğini ve ailenin devamını sağlayıcı olması, aileye hizmet götürmede geç kalınmaması, sorunun çok iyi incelenmesi, çözümlerinin önceden planlanıp, uygun kişi ve kurum hizmetlerinden yararlanarak gerçekleştirilmesi, bunun yanında farklı sorunlar için ayrı çözüm planları hazırlanarak önceliklerin belirlenmesi ve sorunun belli sürede sonlandırılması gibi ilkeler göz önünde tutulmaktadır.

Duman (2001,s.140) ise Türkiye’de aile kurumunun halen en sağlam sosyal kurumlardan biri olarak görülse de, gelişmiş ülkelerde gözlenen aile yapısını etkileyici eğilimlerin, belli oranlarda Türkiye’de de hissedildiğini belirtmektedir. Sosyal yapıdaki değişim, özellikle şehirde geniş aileden çekirdek aileye geçiş, aileyi ve onun bir üyesi olan bireyi tek başına bırakmıştır. Kuşaklar arası çatışmalar ve eşler arası anlaşmazlıklar, işsizlik, aile içi şiddet, depresyon, madde bağımlılığı vb. sorunlar ortaya çıkmış, böylece geleneksel destek hizmetlerinden yoksun kalan ailelerin bu gibi sorunlarla ilgili hizmet veren kurumlara ihtiyacını arttırmıştır.

İşte ülkemizde sosyal devlet yapısı gereği uygulanan doğrudan yani açık aile politikaları ile kutsal sayılan aile küreselleşmenin, değişen yaşam koşullarının ve kentselleşmenin olumsuz etkilerine karşı hem yasalarla hem de sosyal politikalarla korunmaktadır. Bu politikaların odağında bulunan en önemli kurumlardan birisi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumudur (SHÇEK). Sosyal hizmet disiplininin en önemli odak konularından biri olan aile kurumu, ailelerle sosyal hizmet kapsamında ele alınır. Ailenin ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden koşullarını geliştirmek ve yaşam kalitesini yükseltmek amaçlanır. Bu hizmetlerden en önemlileri SHÇEK’e bağlı toplum merkezlerinde ve aile danışma merkezlerinde verilen hizmetlerdir. Bu hizmetlere aynı zamanda belediyeler, üniversiteler, kamu kurumları ve özel dernekler tarafından da katkılar sağlanmaktadır. Ancak toplum merkezleri ile kıyasladığımızda aile danışma merkezlerinin yetersizliği karşımıza çıkmaktadır. Ülke genelinde 87 adet toplum merkezi bulunmasına karşılık yalnızca 42 adet Aile Danışma Merkezi (ADM) bulunmaktadır.

Bu tür hizmetlerin geliştirilebilmesi ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılabilmesi için ailelerin ne tür sorunlar yaşadığının tespit edilip hizmete ihtiyaç duyan kişilerin niteliklerinin belirlenerek sorunların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir.

Bu araştırmanın konusu, bütüncül bir sosyal hizmet yaklaşımı içerisinde aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen evli kadınların niteliklerinin belirlenerek, yine evli kadınların aile içinde varolan sorunları, bu sorunlarla mücadele etme biçimleri, aile yaşam memnuniyet düzeyleri, eşleri ve çocukları ile yaşadıkları sorunlar ile aile danışmanlığı hizmetinden yararlanma eğilimleri arasındaki ilişkinin ortaya konmasıdır.

1.2. ARAŞTIRMANIN SORUNSALI

Cılga (2002,s.13)'ya göre ailenin oluşumu, gelişimi ve kurumlaşmış aile yapıları yaşanan sosyal hareketlilik içinde üretim tarzının dönüşümünden derinden etkilenmektedir. Sanayileşme sürecinin ilk aşamasında olan Türkiye, gelişmekte olan ülke özellikleriyle üretim tarzındaki dönüşümleri, merkez-çevre ilişkileri içinde, merkezden yansıyan etkilere bağımlılık dinamiği içinde yaşamaktadır. Toplumsal, kentsel ve aileye ilişkin dönüşüm sorunları kendine özgü dinamikleriyle farklı boyutları ortaya koymaktadır.

Güran (1990,s.443) sanayileşme, modernleşme, kentleşme, küreselleşme gibi olgu ve olayların aile gibi toplumsal kurumları derinden etkilediğine dikkat çekmektedir. Bu tür etkiler, aile gibi kurumların devamlılığına yönelik endişe ve korkuları beraberinde getirmekte ve hatta yeri geldiğinde devlet eliyle aileyi çözülme tehdidine karşı korumaya ve bunun için de gerekli hizmetleri ortaya koymaya yönlendirmektedir. Öncelikli olarak ailelere para yardımı, iş bulma vb. ile başlayan bu hizmetler daha sonraları özellikle 2. Dünya savaşıdan sonra, birtakım sosyal yardım, yaşlı hizmetleri gibi kurumların gelişip kendi sorun ve hizmet alanlarını oluşturmasıyla, daha çok aile-içi ilişkilerin güçlenmesine, çatışmaların tedirginliklerin giderilmesine yönelmiştir. Evlilik, karı-koca, çocuk-ebeveyn, kardeşler, yakın akraba ilişkileri özellikle ele alınan konular olmuştur. Sonuçta aile hizmet kurumları aile sorunlarını bilimsel yönden inceleyen, değerlendiren ve profesyonel hizmet veren kuruluşlar haline gelmiştir.

“Aile konulu tüm çalışmalar, ailenin temel fonksiyonları, birey ve toplum yaşamı açısından önemi üzerinde ayrıntılı olarak durmaktadır. Bu konuda ileri sürülen görüşler yaygın bir kabul görmekle birlikte sözü edilen sağlıklı ve mutlu aile ortamının nasıl yaratılacağı, daha da önemlisi nasıl sürdürüleceğine ilişkin bilgi gereksinimi ön plandadır. Toplumsal yaşamın dinamizmi içinde her kesimden bireyin yaşamının bir döneminde, aile içi ilişkilerinin desteklenmesi için daha profesyonel bir yardıma gereksinim duyduğu söylenebilir. Bireylerin yaşam deneyimleri; tanık oldukları, model olan öğrenme süreçleri, komşu arkadaş dost paylaşımları sorunlar yaşandığında anlık rahatlamalardan öte rasyonel çözümler üretmemektedir. Çözümlemeyen sorunların

yarattığı birikimler nedeniyle aile ortamı giderek iletişimsizliğin ya da sınırlı diyalogların hâkim olduğu bir yapıya dönüşebilir. Bu durumda, aile üyeleri özellikle de eşler açısından aile, doyum sağlanan, destek alınan bir atmosfer olmaktan öte farklı boyutlarda katlanma süreçlerinin hüküm sürdüğü bir ortam haline gelebilir” (İl, 2001,s.50).

Ülkemizde de bahsedilen bu aile ortamlarının düzeltilebilmesi, ailelerin işlevlerini daha iyi yerine getirebilmesi için hem kamu alanında hem de özel alanda aile danışmanlık hizmeti veren kurumlar bulunmaktadır. ADM’ler ailenin karşılaştığı toplumsal, ekonomik, psikolojik, hukuksal sorunlara, eşler arası uyumsuzluklara ve ebeveyn çocuk iletişiminden doğan sorunlara çözüm bulmada yardımcı olan, yeni evlenecek çiftlere aile sisteminin oluşturulmasında danışma ve rehberlik hizmeti veren merkezlerdir (ADM Raporu,2006).

Araştırma sonucunda kadınların aile danışma merkezinin nasıl bir kurum olduğu, bu kurumun ne tür hizmetler verdiğine dair bilgilendirilmesi gerektiği görülmüştür. Aynı kaygılar toplum merkezi tarafından verilen aile eğitimleri içinde geçerlidir. Bu tür hizmetlerin neler olduğunun tam olarak müracaatçı kitlelerine ifade edilmesi ailelerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesi açısından önemli olduğu kadar hizmetlerin de yaygınlaşması ve tanınması açısından bir o kadar önemi vardır. Ülkemizde aile danışma hizmetleri henüz yolun başındadır. Aile hizmetlerinin ne yoğunlukta ve hangi mürcaatçı kitlelerine verilmesi gerektiğini ortaya koyabilmek için öncelikli olarak ailelerin ne tür sorunlar yaşadığının ve müracaatçı kitlelerinin genel özelliklerinin belirlenebilmesi gerekmektedir.

Bu araştırmanın sorunsalı, bütüncül bir sosyal hizmet yaklaşımı ile ailelerle sosyal hizmet bağlamında aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen evli kadınların ne tür niteliklere sahip olduğu ve yine bu kadınların aile içindeki çözümlenemeyen sorunlarının varlığı, aile yaşamlarından memnuniyet düzeyleri, eşleri ve çocukları ile yaşadıkları sorunlarla aile danışmanlığı hizmetinden yararlanma eğilimi arasındaki ilişki üzerine kurulmuştur.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; aile danışma hizmetlerinden yararlanmak isteyen evli kadınların niteliklerini incelemektir. Bu temel amaç çerçevesinde araştırmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranacaktır.

- 1- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların yaş gruplarına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 2- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların eğitim durumlarına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 3- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların evlilik sürelerine göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 4- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların ailelerinin gelir durumlarına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 5- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların aile içi çözümlenemeyen sorunlarının mevcudiyetine göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 6- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların aile yaşamından memnuniyet düzeylerine göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 7- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların eşleriyle maddi konularda sorun yaşama sıklığına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 8- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların eşleriyle çocuklarıyla ilgili konularda sorun yaşama sıklığına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 9- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların eşleri ile iletişim sorunu yaşama sıklığına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 10- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların çocukları ile ebeveyn-çocuk iletişim sorunu yaşama sıklığına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 11- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların eşleri ile cinsel sorun yaşama sıklığına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?

- 12- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların eşleri ile şiddet sorunu yaşama sıklığına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?
- 13- Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların eşlerinin kötü alışkanlıkları nedeni ile sorun yaşama sıklığına göre dağılımı manidar olarak farklı mıdır?

1.4. ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ VE ÖNEMİ

Araştırmanın gerekçesi; araştırmacının Natoyolu Toplum Merkezinde staj yaptığı dönemde kadınların aileleri ile ilgili sorunlarla toplum merkezlerine başvuru oranının yüksek olduğunun saptanmasıdır. Kadınlar eşleri, çocukları ile ilgili yaşadıkları sorunlar için toplum merkezindeki uzmanlara danışarak yardım almaktadırlar. Sadece toplum merkezleri ile kadınların bu tür sorunlarının tespit edilmesi ya da çözülebilmesi mümkün değildir.

İçinde yaşadığı toplumun özelliklerinden ve sorunlarından büyük ölçüde etkilenen aile toplumsal yapı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla toplumun sağlıklı ve mutlu bireylerden oluşmasını istiyorsak öncelikli olarak insanın ilk sosyalleştiği yer olan aileyi ele almalıyız. Sosyal hizmetin en önemli odak noktalarından biri olan ailenin sorunlarının tespiti ve ailelerin yaşam kalitelerinin yükseltilebilmesi açısından alandaki hizmetlerin geliştirilmesi ve toplumun var olan hizmetler konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi için gereklidir. Bu nedenle araştırma amaçları doğrultusunda toplanan verileri ortaya koyarak hizmetlerin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi mümkün olabilecektir.

Bu araştırma sonunda varılmak istenen nokta, ailenin yerine getirdiği işlevlerin önemi ve aile psiko-sosyal sorunları göz önünde tutularak aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen evli kadınların niteliklerini sosyal hizmet disiplini ve mesleği çerçevesinde bütüncül bir yaklaşımla saptayarak ve analiz yaparak bu alanda uygulamaya yönelik sahip olunması gerekeni ve eksikliği hissedileni ortaya koymaktır.

Ayrıca bu çalışma sonunda elde edilecek bilgilerin bu konuyla ilgili daha sonraki çalışmalara ve bu alandaki önleme, müdahale için oluşturulacak devlet politikalarının empirik olarak biçimlendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- Araştırma, Ankara'nın Mamak İlçesinde Şahintepe semtinde yaşayan evli kadınlardan veri toplanarak yapılmıştır.

1.6. TANIMLAR

Tanımlar operasyonel olarak düzenlenmiştir.

Evli Kadınlar: Ankara ili, Mamak ilçesi Şahintepe Mahallesinde ikamet eden ve aralarında evlilik bağı olan, aynı hanede yaşayan, çocuklu ve çocuksuz evli kadınlar.

Aile Danışma Merkezi: SHÇEK kurumuna bağlı olarak, ailelerin karşılaştığı toplumsal, ekonomik, psikolojik, hukuksal sorunlara, eşler arası uyumsuzluklara ve ebeveyn çocuk ilişkisinde doğan sorunlara yardımcı olan ve yeni evlenecek olan çiftlere aile sisteminin oluşturulmasında danışma ve rehberlik hizmeti veren merkezlerdir.

Aile Sorunları: Ailenin fonksiyonlarını yerine getirmesini engelleyen ve aile üyeleri arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyen sorunlardır. Araştırma kapsamında kadın eşlerle yapılan görüşmeler sonucunda; ekonomik sorunlar, iletişim sorunları, akraba kaynaklı sorunlar, cinsel sorunlar, aile içi şiddet, olumsuz alışkanlıklar [alkol, sigara, kumar, uyuşturucu vb.], çocuklarla ilgili sorunlar aile sorunları olarak ele alınmıştır.

Aile içi sorunlarda kullanılan yöntemler ve işlevselliği: Kadınların aile içi sorunlarını çözerken kullandıkları yöntemlerin neler olduğunu ve bu yöntemlerin sorunları çözümünde işe yarayıp yaramadığını ifade etmektedir. Bu yöntemler, karşılıklı konuşarak, problemi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışmak, sorunların konuşulması fakat alınan kararların uygulanamaması, tartışma, sorunun eşin kararına bırakılması, sorunun zamana bırakılması, bir uzmana (psikolog, psikiyatrist, sosyal hizmet uzmanı vb.) başvurulması.

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öncelikli olarak çalışmanın ana temasını oluşturan “aile” ve “evlilik” kavramı hakkında yapılmış tanımlar sunulmuştur. Daha sonra, aile sistemi sistem kuramı içerisinde irdelendikten sonra ailenin işlevlerinin neler olduğu sağlıklı ve sağlıksız aile yapıları tanımlanmıştır.

Ailenin işlevlerinin yerine getirilmemesi durumunda ortaya çıkan psikolojik ve sosyal sorunların neler olduğu, bu sorunlara yönelik olarak sosyal hizmetler disiplinin geliştirdiği tedavi edici, eğitici, savunucu faaliyetler, bu faaliyetler içinde yer alan aile danışmanlığı hizmeti sunulmuştur. Bunu takip eden bölümlerde Türkiye’de uygulanan mevcut aile politikaları ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen aile destek hizmetleri, Ankara’da bulunan ADM’nin verdiği hizmetler, ailelerle çalışma şekli aktarılmış ve Avrupa’daki bazı ADM’lerde ne tür hizmetler verildiğine ilişkin örnekler sunulmuştur.

2.1. AİLE ve EVLİLİK KAVRAMI

Evrensel anlamda toplumsal ve kültürel olarak çeşitlilik gösteren aile; sosyal bilimlerde toplumu oluşturan en küçük kurum olarak tanımlanmış ve ele alınmıştır. Sosyal bilimlerde içinde aile kavramı ele alınışı açısından da farklı tanımları beraberinde getirmiştir.

Poster’a (1989,s.174) göre aile farklı toplumlarda muhtelif tarzlarda tanımlanmıştır ve ona değişik düzeylerde önem verilmiştir. Sanayi öncesi Avrupa’da aile, ya haneye ya da soya ve ondan sonra bile görece olarak belirsiz bir toplumsal kategoriye işaret ediyordu. Çağdaş devirde aile toplumun çarpıcı bir birimi olarak tanımlanmaktadır, ancak artan bir şekilde anne baba ve çocukların birliğiyle sınırlandırma eğilimi vardır. “İlkel” toplumlarda akrabalığın aileyi neredeyse egemenliğine aldığı görülmektedir. Bundan dolayı farklı toplumların karşılaştırılabilir aile tanımları yoktur. Böylece tarihçiler toplumların kendilerinin sağladığı anlamlara dayandırarak aile tarihinin izini araştırıp bulmamaktadır.

İçli (1997,s.61) aileyi, hane halkı ve kompozisyonu, otorite, mülkiyet, akrabalık ilişkileri çerçevesinde biçimlenen zaman ve mekân boyutlarında farklılık gösteren evrensel niteliğe sahip toplumsal bir kurum olarak tanımlarken, Fitzpatrick ve Badzinski (1985; Akt: Gülerce,1996,s.15), aileyi, kan bağı ile yapılanmış ve temel işlevi yeni doğan çocukları beslemek ve toplumsallaştırmak olan küçük bir sosyal grup olarak tanımlamıştır.

Birçok kültürde ve toplumda ailenin evlilik ile oluşması sonucu aile ve evlilik kavramları birlikte ele alınmış ve incelenmiştir. Aile birliği sürekliliğini evlilik kurumu ile sağlar. Başka bir deyişle evlenme olgusu aileyi oluşturan toplumsal ilişkileri belirli kalıplar içinde yerleştiren bir sözleşmedir.

Malinowski (akt: Gökçe; 1990,s.386), bu iki kavram arasındaki farkı şöyle belirtmiştir. Aile bir grup ya da örgüt, evlilik ise çocuk yapmak yetiştirmek için yapılmış bir kontrattır. Böylece evlilik kadın ve erkek arasında gelenek ve göreneğe bağlı olarak şekillenen bir toplumsal anlaşma niteliğini kazanmaktadır. Adam&Steinmez (1993,s.77) klasik aile teorilerini incelerken evlilik kavramına değinmiş, düşünürlerin evlilik ile ilgili teorilerini köken ya da tarih, yapı ya da şekil, içerik ya da kültür olarak sınıflandırmışlardır. Köken ve tarih açısından baktığımızda Aristo'dan Montesquie'ya kadar birçok filozof evliliği “doğal” olarak tanımlamıştır. Aristo, aileyi erkeklerin günlük ihtiyaçlarını karşılamak için doğal yollarla kurulmuş bir birleşme olarak tanımlamıştır.

“1870 ve 1890’larda Charles Darwin, Bachofen, Lubbock, Spencer, McLennan, Engels ve Westermarck evlilik ve aile konusunda kendi teorilerin ortaya koymuştur. Bu teoriler evliliğin yapısı ve biçimine ilişkindir. Evlilik, çokkarılılık (poligami), çokkocalılık (poliandri) ve tekeşlilik (monogami) olarak sınıflandırılmıştır. Tekeşlilik en doğal eğilim olarak tanımlanmış, çokkocalılık iklim şartlarına ve bebek ölümlerine bağlanmış, çokkarılılık ise erkek liderliği, kadınların sosyalleştirilmesi ve soy kalitesinin artırılma ihtiyacı gibi nedenlere bağlanmıştır. Westermarck tekeşliliğin (monogami) evliliğin kökeni olduğunu, evliliğin ilkel çağlardan gelen bir alışkanlık ve kökeninin içgüdüsel

olduğunu ve sadece biyolojik olgularla açıklanabileceğini vurgulamıştır” (Adam&Steinmez,1993,s.76).

Evlilik teorileri ile ilgili diğer gruplama içerik ve kültür bakımından yapılmıştır. Hobbes, Montaigne, Kant gibi kilisenin eleştirmenleri evliliğin öncelikli sebebinin üreme olduğunu söylemişlerdir. Hobbes’a (1651/1971,s.272,276;Adam&Steinmez 1993,s.79) göre; aslında cinsellik davranışını içerdiği için bir günah olan evlilik, kilisenin yaptığı dinsel bir ayinle günah olmaktan çıkar ve çocuklarla birlikte de tamamen meşru ve yasal bir hal alır. Plato(M.Ö.4.yy/1971,s.472; Adam&Steinmez,1993,s.79) evlilikte erkeklerin karılarına iyi bir arkadaş olduklarını söyleyerek evliliğe arkadaşlık kavramını katmıştır. Hegel(1807/1910,s.450; Adam&Steinmez 1993,s.79), evliliği karşılıklı birbirini tanıma süreci olarak yani bir bilincin kendini başkasında tanımlaması olarak açıklarken, Karl Marx(1867/1910,s.34,1963;Adam&Steinmez 1993,s.79), evlilik hayatını çocuk yetiştirme ve iş bölümü olarak tanımlamıştır.

Üremenin son bulması halinde bile evliliğin sonlanmaması evliliğin sadece üreme fonksiyonuyla açıklanamayacağını ortaya koymuş ve farklı açıklamaları da beraberinde getirmiştir. Özet olarak filozoflar evliliği ilk olarak üreme konusu, ikinci olarak kadın ve erkek arasındaki cinsel çekim ve yakınlık, üçüncü olarak cinsiyetler arasındaki iş bölümü olarak açıklamışlardır (Adam&Steinmez 1993,s.79).

2.2. AİLE SİSTEMİ

Aileler için kullanılan modern sistem teorisi, her nesnenin bir diğeriyle ilişkili olduğu düşüncesine dayanan Genel Sistem Teorisinden gelmektedir. 1940’lı ve 50’li yıllarda sosyal bilimler Genel Sistem Teorisinin şemsiyesi altında bir araya gelmiştir. Psikiyatri alanındaki çalışmalar ilk olarak Menlo Park’daki Gregory Bateson’nın grubu ve Palo Alto Akıl Sağlığını Araştırma Enstitüsü’nde ortaya çıkmıştır. (Buckley,1967;akt: Whitchurch&Constantine,1993,s.325). “Hill(1972), Straus(1973) gibi aile sosyologları Genel Sistem Teorisi fikrini aile alanındaki uygulamalarına katmışlardır. 1970’lerin sonuna gelindiğinde, aile alanında genel sistem teorisi ile bağlantılı çok fazla deneysel

çalışma olmasa da 1980’lerde, hem aile terapisi yaklaşımı içinde hem de diğer aileye yönelik sosyal bilimlerde çoklu aile problemlerinde mikro düzey sistem yaklaşımı büyük bir gelişme göstermiştir. Sistem eşleştirmesi düşüncesi aile araştırmalarında, iletişim, psikiyatri, sosyoloji, sosyal hizmet ve eğitim gibi birçok disiplinde de kullanılmıştır”(Whitchurch&Constantine,1993,s.336).

Sheafor ve Horejsi’e (2006,s.88) göre sosyal hizmet uzmanlarının bu yaklaşımla bu kadar ilgilenmelerinin sebebi; değişim işleminin ve müracaatçı sisteminin (bireyler, aileler, topluluklar vb) tanımlanması için sistem yaklaşımının iyi bir terminoloji sağlıyor olmasıdır.

Aktaş’a(2004,s.36) göre; sistem yaklaşımı aileyi çevresiyle ve birbirleriyle ilişki ve etkileşim içinde bulunan parçaların oluşturduğu dinamik bir bütün olarak ele alır. Aile de yer alan alt sistemlerin (anne-baba-çocuklar...) bir işlevi, dolayısıyla bir amacı vardır ve her bir aile kendine özgü bir amaç etrafında şekillenmektedir. Aile, çevresinden çeşitli kaynaklar (girdi) alan açık bir sistem olarak değerlendirilebilir. Çevresinden kendisine aktarılanlardan uygun olanları kabul eder, benimser, çevreye (dış sisteme, aktardıkları (çıkıtı) kültürel faaliyetlerle, sosyal ilişkileriyle) de dolaylı olarak kendisine yeniden dönebilir. Yani toplum içinde yaşayan aile, hem içindeki üyeleri, hem de dışındaki büyük sistemle karşılıklı bağılıkları onu bir bütün olarak ayakta tutar. Bu ilişki dış sistemde meydana gelen değişikliklerin aile sistemine de yansımaya neden olur. Bu çerçevede aileyi kapalı bir sistem olarak değerlendirmek durumundadır. Gerçekte ailenin içinde bulunduğu toplum da açık bir sistemdir. Açık olmasının içinde yaşanan dönemin getirdiği teknolojik gelişmeler (bilgisayar ve internet ağı) ve haberleşme sistemindeki yenilik (uydu sistemi) aradaki kapalılığı ortadan kaldırmıştır.

“Bütün aile bir sistem olarak ele alındığında sistem teorileri, aile içi yapıyı ve aile üyeleri arasındaki etkileşimleri anlamak için; ailenin fonksiyonları, aile içi iletişim, etkileşim kalıpları, aile içi çatışma, aile üyeleri arasındaki ayrılıklar ve ilişkiler, bağıllık, birleşme, adaptasyon gibi kavramları kullanırlar. Sistem teorisyenleri ve araştırmacıları aileyi ele alırken, aile üyelerinin birey olarak kişilik özellikleri ya da içsel duygu ve düşüncelerini(intrapsychic) ele almazlar. Sistem kuramında kullanılan başlıca

kavramlar; hemostazis, dayanışma, karşılıklı etkileşim, hiyerarşi, sınırlar, alt sistemler, açık/kapalı sistemler, eşsonluluk(equifinality), geribildirim (olumlu geribildirim, olumsuz geribildirim) ve kontroldür.” (Whitchurch&Constantine,1993,s.568).

White, Epston (1990;akt: Çelik,2006,s.25) gibi postmodern kuramcılar ise sistem yaklaşımının günümüz koşullarına uygun olduğunu evliliği ve aileyi geniş bir perspektiften değerlendirebildiğini belirtmektedir. Ayrıca bu yaklaşıma göre, sistem içerisinde var olan bireylere karşı duygusal sorumluluklar, eşler arasındaki güç ve eşitlik, eşlerin birbirlerini kabul etmeleri, yaptıklarını onaylamaları ve benliklerine karşılıklı değer vermeleri, o ailenin dışındaki dışsal faktörlerin (iş, eşlerin ebeveynleri, okul gibi) eşlerin evlilik yaşantısını etkileme biçimi, cinsel yaşamla ilgili görevlerin yerine getirilmesi gibi bazı önemli noktaların özellikle eş sistemi arasındaki ilişkiden alınan doyumunu en çok etkileyebileceğini ve eşler arasında evlilik doyumuna ya da doyumsuzluğuna neden olabileceğini ifade etmektedir.

Aktaş (2004,s.37)’a göre aile danışmanları da sistem yaklaşımından etkilenerek sistem düşüncesini benimsemişlerdir. Sistem düşüncesi, sistem yaklaşımından daha fonksiyonel bir mesleki yardım alanı oluşturur. Aktaş aile danışmanlarının göz önünde bulundurduğu temel noktalar şu şekilde özetlemektedir:

- a) Aileler (ve diğer sosyal gruplar) kendilerini oluşturan unsurların bütününe toplamından daha farklı bir yapılanma özelliği gösterirler.
- b) Aile sistemini ve alt sistemlerini ayakta tutan ve yönlendiren kurallar sistemi vardır.
- c) Her sistemin onun nasıl bir fonksiyona sahip olduğunu anlamada yardımcı olacak sınırları vardır.
- d) Sınırlar bütünüyle geçirmez değil yarı geçirgen (semi-permeable) özelliğine sahiptir.
- e) Aile sistemleri göreceli olarak dengeli ve durağan bir yapı içindedirler. Ancak bu durağan yapısı onun gelişip değişmeyeceği anlamına gelmez. Gelişim ve değişim oldukça doğaldır ve değişime neden olan birçok sistem içi ve dışı faktör vardır.
- f) Sistemin parçaları arasındaki iletişim ve geri bildirim sistemin fonksiyonelliği için oldukça önemlidir.

- g) Aile içindeki bireylerin davranışlarının nedenlerini bir nedensellik ilişkisi ile açıklamak yeterli değildir.
- h) Aile sisteminde, diğer açık sistemler gibi, çok sayıda farklı başlangıçlar benzer sonuçlar ortaya çıkarır. Aileler farklı başlangıçlarla benzer sonuçlar (mutluluklar, sevinçler... vb.) yakalayabilirler.
- i) Aile sisteminde diğer açık sistemler gibi amacı vardır.
- j) Aile sistemi birçok alt sistemden (anne-baba-çocuk-çocuklar) oluşmuştur. Bu parçalarıyla aile sistemi, büyük bir sistemin (toplum) parçası ya da alt kültür grubunun bir unsurudur. Aileyi oluşturan bireyler nasıl birçok alt sistemin (dolaşım, solunum fiziksel yapısı vb.) bütünü ise aile sistemi de birçok alt sistemle ilişki içindedir. Aile, alt sistemlerinin bütününden etkilenen bir sistem olarak bütünü etkileyen bir sistem olma özelliği de gösterir. Bu özellik (etkileme ve etkilenme) ailenin dinamik yapısıyla ilgilidir

2.3.AİLENİN İŞLEVLERİ

Aile kavramına bu kadar önem verilmesinin ve üzerinde durulmasının bazı nedenleri vardır. Öncelikli olarak aile toplumsal yapı içerisinde bir birim olarak bazı işlevleri yerine getirmektedir.

Sosyoloji literatüründe işlevselci yaklaşımın ortaya koyduğu gibi aile, toplumsal bir alt sistem olarak toplum için belirli işlevleri yerine getiren toplumsal bütünsel sistemin çok sayıdaki bileşenlerinden biridir. Yapısal işlevsel yaklaşım ailesel sistemi, tüm olarak toplumsal sistemi ayakta tutmak anlamına gelen roller ve statüler ağına uygun olarak hareket eden bireylerden meydana gelmiş bir birim gibi ele alır. Bu çerçevede aile incelemesinde aynı şekilde ailenin diğer üyelerinin rol beklentilerini, öznel eğilimleri, referans gruplarını, durumların tanımlarını ve sistemin ayakta durma mekanizmalarını, kısaca ailesel yapıya açık davranışa dönüştürmek için arabulucu gibi etki gösteren tüm öğeleri devreye sokar. Böylece yapısal işlevsel yaklaşım bazen bireysel ailelerin özel davranışlarını dikkate alan mikro-işlevsel, bazen de aile ile ilişkili kurumların bir çözümü için faydalı

soyutlama olarak makro-işlevsel bir yaklaşımdır. Bu çerçevenin kullandığı aile sosyolojisi incelemeleri, genel olarak aileyi dışsal etkilere ve diğer toplumsal ajanlarla (okul, iş-ortam, Pazar vb.) olan işlemlere açık bir sistem gibi dikkate alır (Micheal,1978;akt: Sayın, 1990,s.533).

Tezcan (2000,s.56), ailenin işlevlerini şöyle sıralar: Biyolojik (yasal ve sosyal olarak uygun yollarla cinsel gereksinimlerini giderme ve üreme gereksinimi); ekonomik (en az üyelerin temel gereksinimlerini giderecek kadar üretme); duygusal (özellikle küçük çocuklara sevgi ve bakım); koruma (güvenlik, sağlık); toplumsallaşma (kültürel değerleri ve sosyal kodları çocuklara aktarma; eğitim (yeni kuşakları eğitme) ve rekreasyon işlevleri.

İşlev, rol ve ilişkiler, ailenin psikolojik ve duygusal gücünü oluşturan ve istikrarlı, uyumu ve devamlılığı gerekli olan duyguları yaratır. Ailenin işlevleri; kolaylaştırıcı, arabulucu, uyum sağlayıcı ve birbirlerinden farklı yetenek ve potansiyele sahip üyeler için koruyucu bir sistem olarak ifade edildiğinde esas görevleri üyelerinin kapasitelerini geliştirmek, çocukların sosyalizasyonunu gerçekleştirmek, üyelerin işlevselliklerini sürdürdükleri organizasyonların taleplerini karşılamada yardımcı olmak, ailenin refahı için gerekli olan fiziksel ve ruhsal çevreyi oluşturarak üyelerin doyum sağlamlasını temin etmektir (Özel İhtisas Komisyon Raporları 1994).

Corlliss ve Corlliss'e(2006,s.60) aileler alt sistemleri ile görevlerini yerine getirirler. Ailenin alt sistemleri bireylerden oluşur. Alt sistemin üyeleri; kuralların ve sınırların nasıl ve ne şekilde olacağını belirler. Sistemin yaşamasında sınırların çok önemli bir işlevi vardır. Alt sistemlerdeki her üyenin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için bu sınırların çok iyi çizilmesi gerekir. Alt sistemler kurallarla ve sınırlarla belirlenir. Basit olarak; ailenin yaşa ve cinsiyete göre ayrılaşan küçük birimlerinden oluşan alt sistemler zorunlu fonksiyonlarını gerçekleştirebilmek için bir araya gelirler.

Ancak Turan (1999,s.291)'ın da belirttiği gibi toplumsal değişme sonucu ailenin yapısı, işlevleri ve rollerinde meydana gelen farklılaşmalar ister istemez aile ilişkilerini etkilemekte, ana baba ve çocukları her geçen gün sosyal sorunlarla karşı karşıya

getirmektedir. Dolayısıyla ailenin yerine getirmesi gereken işlevlerin gerçekleşmemesi sonucunda karşımıza aile içi sorunlar ve sağlıklı aile yapıları çıkmaktadır.

2.4. AİLENİN SORUNLARI

Yaşayan dinamik bir sistem olarak aile atmosferinin niteliğini, aile içinden ve dışından pek çok faktör etkiler (İl,2001,s.53). Bu iç ve dış etkiler aile sistemini etkileyecek bazı sorunları da beraberinde getirmektedir.

Duyan (2008,s.86), aile sorunlarını, boşanma, ölüm, yoksulluk, hastalık, çocuk istismarı, suça yönelme, cinsel istismar, istenmeyen gebelik, davranışsal problemler olarak belirtmiştir.

Koşar (1992,s.175), ise aile sorunlarını; evlilik sorunları,(karı-koca geçimsizliği, kazanç azlığı ya da işsizlik, hastalık, terk gibi nedenlerle), ana baba ile çocuk, kardeşler ve yakın akrabalar arasındaki anlaşmazlıklar olarak sıralamıştır.

Aile genellikle birkaç problem kategorisini birlikte yaşadığı ve problemler sıklıkla bir diğer probleme ilişkili olduğu için, ailenin problemlerini yalnız bir kategoriye koymak anlamsızdır. Bir kadın, bir eş, bir anne, bir çalışan, aynı zamanda aile reisi olarak farklı rolleri yaşayabilir (Kirst-Ashman ve Hull,1999,s.362).

Johnson ve Wahl'e (1995,s.939) göre, birçok eş evlilik problemleri yaşarken, aynı zamanda ebeveynlik ve okulla ilgili problemler de yaşayabilir. Bir üyesi uyuşturucu veya alkol kullanan bir ailede, aile içi şiddet ve/veya çocuk istismarı yaşanması da muhtemeldir. Yaşlı bir çift sağlık, evin idaresi ve yetersiz gelir ile ilgili problemler yaşarken, düşük gelirli aileler sağlık, konut eğitim olanaklarının olmaması, sosyal ilişkiler ve parasal konularda daha çok problem yaşamaktadır. Yüksek gelir grubundaki aileler ise evlilik ve iş problemlerini yoğun olarak yaşamaktadırlar

Cılga (2002,s.51), aile sistemine yaklaşımda; içinde olduğu toplumdan ve diğer ülkelerdeki gelişimlerden yola çıkılarak bakılması, aile sisteminin içerdiği sorunların

birbirinden soyutlanamayacağını kabul edilmesi, aile sorunlarının birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğunun bilinmesi, aile sorunlarını, yaşayan taraflardan birine getirilen çözümün bir değeri için bulunan çözümlerle doğrudan ve sıkıca ilişkili olduğunun anlaşılması, aile yapısının ve sorunlarının neden-sonuç ilişkisi içinde ele alınması, ailenin bir ögesinin diğer ögelerle birlikte düşünüldüğünde hak ve çıkarlar yönünden işlevsel bir anlam taşıyacağını kavranılması, aile sisteminin birbiriyle etkileşimli bütünlerden oluşmuş, çevresiyle etkileşimli bir bütünlük olarak görülmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bütün aileler farklı şekillerde de olsa stres ve kaygı yaratan durumlarla ve sorunlarla karşılaşır (Kerimoğlu,1996,s.15). Baltaş'a (1993,s.159) göre bazı ailelerde gerek dış dünyadan kaynaklanan streslerin aile hayatına yansıyan olumsuz etkileri, gerekse aile bireylerinin kendi aralarındaki ilişkilerinden kaynaklanan çatışmalar, hem aile hayatını, hem de ailedeki kişilerin sağlığını tehdit ederken, bazı ailelerde bunun tersi olmakta, dış dünyayla sorunsuz bir ilişki sürdürürken, hem de kendi ilişkilerini sağlıklı ve çatışmasız sürdürmektedirler.

Nazlı (2003,s.51), sağlıklı aile, aile fonksiyonlarını yerine getiren ve üyelerine doyum sağlayan aileler olarak tanımlamaktadır. Sağlıklı ailenin fonksiyonları duyguları paylaşma, bireysel farklılıkları kabullenme, ilgi ve sevgi duygularının gelişimi, işbirliği, mizah duygusunu, yaşamı sürdürmek ve güvenmek için temel ihtiyaçların karşılanması, problem çözme, geniş bir felsefi düşünce, takdir duygularını ifade etme, iletişim, birlikte zaman geçirme, başa çıkma becerileri şeklinde ifade edilebilir.

Glick ve Kessler'e (1980,s.89) göre sağlıklı ailede esnek bir otorite yapısı vardır. Otorite paylaşılr ve eşlerin inanç yapısına uyar. Aile üyeleri birbirine yakın, fakat bağımsızdırlar. İlişkileri sürekli dir. Özel ilgilerine saygılıdırlar, birbirlerine önem verirler. Çatışmalara aşırı duyarlılık göstermeden çözüm yoluna giderler.

Bulut'a (1993,s.11), işlevlerini bir bütünlük ve beraberlik içinde yerine getiremeyen aileler, sağlıksız ailelerdir. Bir grubun ideal bir şekilde tüm işlevlerini yerine getirebilmesi, grubun iç dinamiğine bağlı olduğu kadar, dış dünya ile ilişkilerine de bağlıdır. Sağlıksız ailenin temelinde birbiri ile anlaşamayan, farklı ego ideallerine sahip

olan, aralarında iyi bir iletişim ve etkileşim kuramamış olan eşlerin bulunması söz konusudur.

Beaver'e (akt: Işıloğlu,2006,s.11) göre fonksiyonel olmayan yani sağlıklı ailelerde şu özellikler gözlenir.

- Üyeler karşılıklı iletişime kapalıdır. Dolaylı ilişkiler içindedirler. Kesin ve açık değildir.
- Genellikle üyelerde benmerkezcilik hâkimdir. Bu da önce yalnızlık, sonra da buna bağlı olarak ümitsizlik yaratır.
- Kişiler karşındakilere onların beklediği şekilde davranır. Böylece birbirlerinin gerçek özelliklerini bilemezler.
- Üyeler duygusal sorunlarını birbirlerinden saklamak için büyük güç sarf ederler.
- Sahte davranışlar oluşur. Kişi gerçek ihtiyaçlarını zayıf veya güçlü görünerek saklama yoluna gider.

Aile sistem yaklaşımıyla ele alındığında eşler alt sistemi çok yönlü ve belirleyici konumdadır, “ihtiyaçların karşılanması, farklılıkların tartışılması, birlikte karar alma, çatışmayı yönetme, cinsellik ve bağlılık ihtiyaçlarını giderme, ileriye yönelik plan yapma gibi konularda bir eşin davranış biçimi bütün aile üyeleri arasındaki iletişimin etkililiğini etkilemektedir (Whiteside,1994;akt: İl:2001,s.52). Farley (1990,s.18), aile sisteminin anlaşılmasında evliliğin irdelenmesinin aile içindeki zorlukların, problemlerin çocuklar ve ebeveynler arasındaki sorunların anlaşılmasını kolaylaştırabileceğini ifade etmektedir.

Aile sorunları birçok sorunun bir araya gelmesi sonucu oluşur ve aile üyelerinin hepsini birden etkileyerek aile yaşamının sağlıklı bir biçimde sürmesini engeller (Freed,1982;akt: Koşar,1992,s.).

Voilnad'a (1962;akt: Kut ve Koşar;1989,s.21) göre “aile yaşamı karı-koca, anne-baba-çocuk ilişkileri ve ailenin çevre ilişkileri açısından incelenebilir. Karı-koca ilişkilerinde rollerin birbirini tamamlayacak şekilde karşılıklı sevgi ve anlayış içinde yerine getirilmesi beklenir. Anne-baba-çocuk ilişkisinde ise çocuk yetiştirme ile ilgili sorunlar

önemli yer tutmaktadır. Aile üyelerinin çevre ile olan ilişkileri de gerek üyelerin gerekse aile ünitesini sosyal çevrede kimlik kazanmasına ve gelişmesine imkân sağlar. Birey ve ailenin sosyal fonksiyonlarındaki aksaklıklar kuşkusuz toplumdan topluma farklılık gösterir. Bunların ortaya çıkışı genelde iki nedene bağlanabilir:

- Kişilik yapısından kaynaklanan işlevsel bozukluk ve
- Sosyal çevreden kaynaklanan işlevsel bozukluk

Her iki nedene bağlı ve psikososyal nitelikteki bozukluklar birey ve aileyi zaman zaman yasalar ve sosyal kuruluşlarla karşı karşıya getirir. Aile düzeyindeki psikososyal sorunlar 3 yönde ele alınmaktadır.

Ekonomik İşleve İlişkin Sorunlar: Aile reisinin sakat ya da bakıma muhtaç olması, iş bulma konusundaki isteksizliği, çalışma hayatının düzensiz oluşu, amiri ile anlaşamaması, işten atılması veya karşılıksız borçlanması gereksiz veya sorumsuz harcamalarda bulunması vb. aile üyelerinin tümünü etkileyen ve sorun yaratan durumlardır.

Evlilik Yaşamı ve İlişkileri İle İlgili Sorunlar: Karı-kocanın boşanması, ayrı yaşaması, eşlerden birinin aileyi terk etmesi, aynı çatı altında yaşamalarına rağmen birbirlerine karşı sevgi ve saygıyı yitirmiş olmaları, sosyal çevre ile ilişkilerinin çok sınırlı veya bozuk oluşu, ailedeki ruhsal ya da bedensel bir hastalık durumunda birbirlerine destek olmamaları, ilgisiz kalmaları gibi durumlar, bu sorunlara örnek gösterebilir.

Çocuk Yetiştirme İşlevine İlişkin Sorunlar: Ana babanın çocuğun bakım ve yetiştirilmesinde ihmalkâr davranması, çocuğun aile dışında bir kuruma ya da akraba yanına bırakılması, aşırı şımartılması veya cezalandırılması, güven duygusu geliştirememesi gibi durumlardır (Voilnad,1962:akt: Kut ve Koşar;1989,s.21).

Fenell ve Weinhold(1989,akt: Nazlı,2003,s.10), aile ile ilgili en yaygın sorunları ve aile danışmanlığı gerektiren nedenlerin bazı başlıklar altında toplanmıştır. Buna göre sorunlar;

- Eşlerin her ikisinin de mesleğinin olması
 - Ev işlerinin paylaşılması ile ilgili sorunlar
 - Çocuk bakımı ile ilgili sorunlar
 - Evin geçimi ile ilgili sorunlar
- Evlilik ilişkilerinde bozulma
- Tek ebeveynli aileler
- İlaç ve alkol bağımlılığı
- Okulla ilgili sorunlar
- Çocuğun yönlendirilmesi ilgili sorunlar
- Ergen depresyonu
- Yaşlı anne babaya bakma
- Evden ayrılan yetişkin çocuklarla ilgili sorunlar olarak gruplandırılmıştır.

Araştırma sonucu evli kadınlardan elde edilen bulgular ve yukarıda bahsedilen sorun alanlarının değerlendirilmesi sonucu ailenin psiko sosyal sorunları aşağıdaki başlıklar altında aktarılmıştır.

2.4.1.Ekonomik Sorunlar

Cılga'ya (2001,s.1) göre ailenin oluşumu, gelişimi ve kurumlaşmış aile yapıları, yaşanan sosyal hareketlilik içinde üretim tarzının dönüşümünden etkilenmektedir. Sanayileşme sürecinin ilk aşamasında olan Türkiye gelişmekte olan ülke özellikleriyle üretim tarzındaki dönüşümleri merkez çevre ilişkileri içinde merkezden yansıyan etkilere bağımlılık dinamiği içinde yaşamaktadır. Göç sürecine katılan ve kentlere yeni yerleşen aileler üretimde daralma, istihdam alanında sınırlama ve işsizleşme, yoksullaşma olarak gözlemlenen politikalarından ve uygulamalardan etkilenmektedir.

Voydanoff(1999,s.1099) son dönemde yapılan araştırmaların makroekonomik göstergeler ile ailenin demografik özellikleri arasındaki karşılıklı ilişkinin bireyler ve aileler üzerinde etkilerini ortaya koyduğuna dikkat çekmektedir. Ekonomik sıkıntının dört parçası olan iş dengesizliği, iş belirsizliği, ekonomik yoksunluk ve geçim sıkıntısının aile ilişkileri ve bireyler üzerinde olumsuz etkileri olduğu gözlemlenmiştir.

Ailenin en önemli işlevlerinden birisi aile üyelerinin en temel gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Buna ek olarak bir ailenin yaşam standartlarını o ailenin üyelerinin ekonomik aktiviteleri belirler. Ailenin ekonomik olarak iyilik hali ise ailenin aylık olarak kazandığı gelir miktarı ile aile ekonomisine katkıda bulunan kişi sayısına, aile ekonomisine ücret dışında sağlanan katkılar ve ailedeki kişi sayısı ile bağlantılı olarak ailenin ihtiyaçlarına bağlıdır.

Erkan'a (t.y.) göre, bir bireyde meydana gelen problem en küçük aile yapısını etkilemekte, o aile yapısının içine ait olduğu geniş sistemi, o sistem de toplumu etkilemektedir. Bu şekilde alttan makro sisteme doğru bir etkileşim olurken, geniş çemberden alt sisteme doğru da etki söz konusudur. Aile bireyleri ekonomik anlamda temel ihtiyaçlarını karşılayamadığı zaman sistemde ciddi sorunlar meydana geliyor. Özellikle bireyin ekonomik kriz veya ilişkilerde yaşadığı krizlerde 'baş edemeyeceğim' duygusu ağır basarsa, birey kendini tükenmiş hissediyor, çözüm yolları bulamıyor ve kendi varlığını, öz değerini büyük tehdit altında hissettiği için de belki çözüm yolu olarak kaçmayı tercih edebiliyor. Savaşmak yerine kaçmayı tercih ettiği için bir ön kısımlar söz konusu olabiliyor.

Voydanoff (1999,s.1105) ekonomik sıkıntıların aile üzerindeki etkisinin çok geniş bir alana yayıldığını, ailedeki kazanan ve çalışan rolü ile iş ve gelir faktörünün ailenin yaşamının ve niteliğinin en önemli belirleyicileri olduğunu belirtmektedir. Minimum düzeyde bir gelir ve düzenli bir iş aile dengesi ve bağlılığı için zorunludur. Bu koşulların sağlanmadığı durumlarda evlilik yoluyla aile kurulabilmesi sağlanamayacağı gibi bir çok kişi kendini boşanma ya da ayrılma gibi bir durumun içinde bulabilir. Bunların yanısıra düşük gelir ve işsizlik aile içinde çocuk doğumunu erteleme, akrabaların yanına taşınma ya da eve akrabaların gelmesi gibi koşulları beraberinde getirebilir.

“İş güvensizliği özellikle de işsizlik evrensel anlamda aile ve evlilik doyumu için önemli bir belirleyici olarak gösteriliyor. Yapılan bir araştırmada mavi yakalı çalışanlar ile işsizler karşılaştırıldığında işsiz kişilerin, eşleri ile ilişkilerinin daha stresli olduğu aile içindeki ilişkilerde ise iletişimin, fikir birliğinin ve uyumun çok düşük olduğu ortaya çıkmıştır” (Broaman, Hamilton ve Hoffman,1989,s.56).

“Düşük kazancın erkekler üzerinde depresyon ve psikososyal alanda stress gibi etkileri tespit edilirken, düşük aile gelirinin evli kadınlar üzerinde anksiyete (kaygı bozukluğu) ve depresyona sebep olduğu ortaya çıkmıştır” (Voydanoff,1999:1106). “Düşük gelirin ya da gelir kaybının evliliğin kalitesi üzerinde de olumsuz etkileri olduğu tespit edilmiştir. Maddi sıkıntıların sebep olduğu bu olumsuz etkiler erkeğin psikolojik dengesizlik yaşaması, evlilikte gerginlik ve düşmanlık, eşler arası anlayış ve desteğin azalmasıdır” (Conger et al.,1990,s.646)

Horejsi ve Sheafor’a(2005,s.512) göre yoksulluğun birey, aile ve toplum üzerinde yıkıcı etkileri vardır. Bu etkiler ayrıca; boşanma, şiddet, suç eğilimi, madde bağımlılığı, intihar ve sağlık sorunları gibi birçok problemi de beraberinde getirmektedir. İstikrarsız bir sosyal hayat, güvenilir olmayan bir aile ortamı, hastalıklar, yetersiz beslenmeden kaynaklanan etkiler yüzünden yoksulluğun çocuklar üzerinde zararları daha fazladır.

Sosyo-ekonomik düzeye göre, düşük sosyo-ekonomik düzeyde olan ailelerin çocuklarının üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına göre davranış problemlerini daha fazla sergiledikleri görülmüştür (Holland, Holland & Gimpel, 2003). McLoyd (1988), alt sosyo-ekonomik düzeyde olan çocukların orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre yüksek oranda duygusal ve davranışsal problemler yaşadıklarını rapor etmiştir. Yine McLoyd (1998), sosyal sınıf farklılıklarının dışsallaşmış problem davranışlarında okul öncesinden ilköğretime doğru artış gösterdiği sonucuna varmıştır. Bu araştırmadaki ebeveyn ve öğretmen görüşlerine göre sosyal sınıf farklılığı itaatsizlik, saldırganlık, düşünmeden davranma ve diğerleriyle bir araya gelmede güçlükler gibi davranışları etkilemektedir. Buna ek olarak, Connor (2002), alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde büyüyen çocukların, davranış problemleri olarak, önemli risklere sahip olduklarını öne sürmüştür (Akt: Seven,2007,s.447).

Sosyal hizmet disiplininin en temel amaçlardan birisi bireylerin ve ailelerin maddi ve manevi anlamda en üst seviyede iyilik hallerinin sağlanmasıdır. Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkede yukarıda sayılan işsizlik, geçim sıkıntısı yoksulluk iş belirsizliği gibi ekonomik sıkıntıların hemen hepsi yaşanmaktadır. Bu ekonomik sıkıntıların aileler üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için bütüncül bir yaklaşımla ailelerin

öncelikli olarak ekonomik kaygılarının giderilmesi ve daha sonra da bu sıkıntıların aile üzerinde yarattığı tahribatın giderilerek ailenin iyilik halini kazanması sağlanmalıdır.

2.4.2.Aile İçi İletişim Sorunları

İletişim hem bireysel hem kurumsal düzeyde toplumsal yaşamın temel ve vazgeçilmez bir özelliğidir. İnsanlar arası ilişkiler iletişimle başlar ve devam eder. Dolayısıyla iletişim, sosyal bir varlık olan insanın hayatında en önemli olgulardan birisidir. İletişim olgusu insanlar arası ilişkiler için her ne kadar zorunlu olsa da kolay bir yöntem değildir.

Walters'a (1998;Nazlı;2001:222) göre, günümüz aileleri iletişime fazla zaman ayırmamaktadırlar. Özellikle akşam yemeğinde aile üyeleri arasında yapılan sohbetlerin azaldığı belirtilmektedir. Araştırmalar, düzenli olarak akşam yemeği sırasında yapılan konuşmaların çocuğun okuma başarısında önemli bir belirleyici olduğunu bulmuştur.

Dönmezer'e (1999:56) göre bireyin gelişiminde ve eğitiminde birçok görevi ve işlevi olan aile, iletişim bakımından da çok önemli bir kurumdur. Çünkü çocukların iyi bir gelişme gösterebilmeleri için anne-baba çocuklar arasında etkili bir iletişim kurulması gerekmektedir. Etkili bir iletişim, aile üyelerinin karşılıklı olarak birbirlerinin düşüncelerini ve duygularını anlamalarını sağlar, işbirliği, yardımlaşma ve paylaşma davranışlarına yol açar, çocukların gelişmesi için uygun bir ortam oluşmasına neden olur. İyi bir iletişimin gerçekleştiği aile ortamında çocuklar daha özerk ve bağımsız bir kişilik geliştirirler. Düşünme, düşünce ve duygularını açıklama özgürlüğü ve alışkanlığı kazanırlar. Buna karşılık etkili bir iletişimin oluşturulmadığı, iletişim engellerin yer aldığı bir ortamda çocukların gelişim engellenir. Çocuklar özgürce düşünemeyen, düşünce ve duygularını açıkça dile getiremeyen bağımlı bir birey olurlar. İleride çeşitli sorunlarla karşılaşır. Bu nedenle aile bireyleri arasında, özellikle anne-baba ile çocuklar arasında etkili bir iletişimin kurulması çok önemlidir.

Peterson (2009) ise aile içi iletişimin çok önemli bir konu olmasının sebebinin, aile üyelerinin birbirlerine ihtiyaçlarını, isteklerini, endişelerini ifade etmelerini sağlamasına

bağlamaktadır. Açık ve dürüst bir iletişim aile üyelerinin birbirlerine olan saygı ve sevgilerini hatta yeri geldiğinde farklılıklarını ifade edilebildiği bir atmosfer sağlar. İletişim sayesinde aile üyeleri kaçınılmaz olan sorunlarını çözebilirler. Sadece güçlü bir iletişim ile sağlıklı ve etkili aile ilişkileri kurulabilir, zayıf bir iletişim de sağlıklı aile içi ilişkilere sebep olur.

Satir'e (Akt: Aktaş,2005b,s.46) göre aile iletişimi, aile üyelerinin kendilik değerini yansıtır. Ailede fonksiyonel(dysfunctional) olmayan bir iletişim varsa, üyeler arasında dolaylı, açık olmayan açıkça tanımlanamayan, uygun olmayan bir iletişim tarzından söz edilebilir. Aile üyeleri stres altındayken bu tür iletişim tarzlarından birine yönelebilir.

Epstein vd.'ne (1993,akt: Peterson,2009) göre aile içi iletişim, sözel ya da sözel olmayan bilgilerin aile üyeleri arasındaki değişimidir.

Steinmetz vd., (1990,Akt: Şener,Terzioğlu,2008,s.8) aile yaşamında eşler arasında uyum sağlanarak mutluluğun elde edilebilmesi için önemli konulardan birisinin eşler arası iletişim olduğunu söylemişlerdir. Evlilik ilişkisi, etkileşim rollerinin ve iletişim ağlarının oluşturduğu bir sistem olarak da görülmektedir. Sağlıklı aile ilişkileri kurulmasında ise doğru iletişim oldukça önemlidir. Ailede iletişim; mesajların paylaşılması yolu ile zamanla gelişen, kişiler arası ilişkilerde birlikteliği gerektiren, organize olmuş ve doğal olarak oluşan etkileşim mekanizmasıdır.

Aktaş (2004,s.38) aile içi ilişkilerde iletişimin açık, maskeli, direkt ya da dolaylı olabileceğini belirtmektedir. Ancak tarafların birbirinin iletişiminin farkında olması ve aldığı mesaj doğrultusunda mesaj vermesi beklenir. Tarafların mesajlara dilsiz, sağır ve körlük içinde mesaj vermesi iletişimin cevapsız kaldığını düşündürür. Gerçekte iletişim birçok paradoksları içerir. Tarafların ikilem ve çelişkilerin farkında olacağı bir algılama düzeyinde olması danışma sürecinde danışmanın ve tarafların anlaşma alanlarını genişletir.

Humphreys'e (1998,akt: Nazlı,2000.s. 211) göre sağlıklı bir ailenin iletişim kalıpları şöyledir:

- Yargılama ve denetleme,

- Nötralize etme ve üstünlük taslama,
- Katılık ve çifte mesajlar,
- Günah keçisi yapma ve fazla eleştirme,
- Hedef değiştirme,
- Kişiselleştirme ve sınırlar.

Sağlıklı ailenin iletişim kalıpları ise:

- Aktif dinleme ve yargılamama
- Özgür bırakma ve empati
- Hazır olma ve açık olma
- Eşitleme ve tutarlılık olarak belirtilmektedir.

Aile içi iletişim, aile sistemi içindeki bilginin paylaşılmasını anlatmaktadır. Aile sistemi sağlıklı olduğunda, aile üyeleri birbirlerinin iletilerine sözel ya da fiziksel iletişim yollarını kullanarak cevap verir, gerektiğinde iletişimlerinde (mesajlarda) eksik noktaları tamamlarlar. Bernard (1999,s.58) aile içi iletişim konusunda yaptığı çalışmada, aile sistemlerinin sağlıklı olduğunda, sorunlar karşısında çözüm arayışlarının yüksek olduğunu, çözüm arayışı sürecinde de mesajların açık ve karşılıklı olduğunu tespit etmiştir. Çözüm arayışında aile üyeleri birbirine destek olmakta, duygu ve düşüncelerini konuşarak ifade etmektedirler.

Aile terapisine başvuran çiftlerle yapılan araştırmalarda da en sık şikayet edilen konu iletişim sorunları olarak çıkmıştır (Geis&O'Leary,1981,Hahlweg, Revenstorf&Schindler,1984;akt:Burleson&Denton,1997,s.886). Bu konudaki en popüler kuram ise evliliklerdeki iletişim sorununun en önemli nedeninin eşler arasındaki iletişim becerilerinin eksikliğinden kaynaklandığı yönündedir.

Evlilik içi çatışmalarla ilgili olarak ortaya konan teorilerde iletişim becerilerindeki eksikliğin ileride aile içinde şiddet ve istismar gibi çok ciddi sorunlara sebep olduğu belirtilmektedir (Halford, Hahlweg&Dune,1990; O'Donohue&Crouch,1996 akt: Burleson&Denton,1997,s.887).

2.4.3. Çocuklarla İlgili Sorunlar

Aile sistemin en önemli parçalarından birisi çocuklardır. Aile içi ilişkilerde de en önemli ilişki yapılarından birisi de ebeveyn çocuk ilişkisidir. Çocukların içinde buldukları gelişim dönemlerine, yaş gruplarına göre hem kendi içlerinde hem de aileleri ile yaşadıkları sorunlar değişmektedir.

Belsky (1990,s.23) çocuğun evlilik üzerindeki etkisi ile ilgili farklı açıklamalar üzerinde durmuştur. Bazı görüşler çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu belirtirken, diğer bazı görüşler çocuğun evliliğe olumsuz etkisi olduğunu belirtmektedir. Çocuğun evliliğe olumlu etkisi olduğunu ifade eden açıklamalara göre; çocuk, eşlerin birbirlerine duydukları şefkat, sevgi sonucunda dünyaya gelir ve eşlerin evlilik ilişkilerini olumlu anlamda pekiştirir. Çocuğun evliliği olumsuz etkilediğini belirten açıklamalarda, çocukların eşler için bir sıkıntı kaynağı olduğu ve eşler arasındaki yakınlaşmayı engelleyerek uyumsuzluğa neden olduğu vurgulanmaktadır.

Kumkale'ye (2008) göre aile içi ilişkilerin yarısını ebeveynlerin çocuklarla olan ilişkileri oluşturmaktadır. Çocuklarla sağlıklı ilişki kurulabilmesi onlarla olan iletişime bağlıdır. Anne-baba yetişkinlerden çok farklı bir yapıda olan çocuğun ruh dünyasını, iyi bilmek zorundadırlar. Çocuklarla iletişimde bilinçli olmayan ebeveyn sayısının toplumumuzda oldukça yüksek olduğu bilinmektedir. Çocuğun dilinden anlamayan ya da anladığı halde çocuk psikolojisine uygun davranışlarda bulunmayan anne-babalar ciddi derecede iletişim kazaları ile karşılaşacaklar, hatta iletişim kazaları ile dolu bir yaşam sürecektir. İletişim kazaları üst üste geldikçe ebeveyn-çocuk ilişkisi istenmeyen bir şekil alacak ve ebeveynler açısından itaatsizlik saygısızlık çocuklar açısından ise şiddet olarak algılanacak olan uygulamalar gündeme gelebilecektir.

Yavuzer,(2000,s.32) çocuk sağlığının fiziksel ve ruhsal açıdan bir bütün oluşturduğunu ve gelişim aşamalarının kişilik gelişimi üzerindeki etkisinin göz önüne alındığında bu dönemin önemini arttırdığını belirtmektedir. Gelişim sürecinde karşılaşılan problemlerde çocuğun ne yaşadığı, problemin nasıl çözümleneceği, ona nasıl davranılacağı gibi durumlar aileler için zorluk oluşturmaktadır. Çocuk terapisti hem çocuğun içsel dünyası

ile ilgilenir hem de aileye rehberlik etme işlevini üstlenir. Terapist, aile yapısını, iletişim ve etkileşim örüntülerini değerlendirerek, profesyonel yaklaşım ve tekniklerle aile sisteminin iyileştirilmesi ve problemin kalıcı bir şekilde çözülmesi için katkı sağlar. Temel amaç çocuğun temel karakteristiklerine ve gelişim ihtiyaçlarına uygun bir değişim ve çözüm süreci geliştirerek, benlik algısı, özgüven ve özdeğer duygusu, yaratıcılığı, üretkenliği, ifade yeteneği, anlam yaratma becerisi ve birincil duyguları gibi temel fonksiyonlarda olumlu değişimler yaratmaktır.

0-6 Yaş Çocuklarda Sıklıkla Karşılaşılan Sorunlar

- Yeme Problemleri
- Tuvalet Eğitimi
- Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik
- Davranış Problemleri
- Gelişim Gerilikleri
- Konuşma Bozuklukları
- Uyku Bozuklukları
- Çocuklarda Öfke ve Saldırganlık
- Kardeş Kıskançlığı
- İçer Kapanıklık
- Okul fobisi
- Çocukla Etkili İletişim

Yavuzer (2000,s.56) çocukların hayatında en önemli dönüm noktalarından birinin ergenlik dönemi olduğunu belirtmektedir. Ergenlik en genel tanımı ile çocukluktan yetişkinliğe bir geçiş dönemidir. Başlangıç ve bitiş yaşları kesin olmamakla birlikte 12-21 yaş arasını kapsar. Ruhsal, fiziksel, sosyal olgunlaşma olarak da tanımlayabileceğimiz ergenlik dönemi hızlı bedensel değişimlerin yaşandığı, kimlik duygusunun oluşmaya başladığı bir dönemdir. Her değişimin bir uyum sürecini beraberinde getirmesi döneme kendine özgü bir takım zorluklar katmaktadır.

“Bu dönemde kim olduğunu, neye değer vereceğini, neye inanıp bağlanacağını bulmaya çalışan ergen yetişkinlerden (anne-baba) duygusal bağımsızlığını gerçekleştirdiği, bir gruba ait olma ihtiyacının ön planda olduğu, karşı cinsle ilişkilerinin giderek daha fazla önem kazandığı, fiziksel görünümüne ilişkin kaygılarının arttığı, duygusal alanda iniş çıkışlarla seyreden bir sürecin içine girer. Bunlarla birlikte okul problemleri, geleceğe ilişkin plan ve güçlükler, toplumsal ilişkilerde zorluklar yaşaması muhtemel olan ergenin hem kendi içinde hem de çevreyle iletişimlerinde yoğun çatışmaların olabildiği görülmektedir. Söz konusu durum ergenlik dönemini hem ergenin kendisi hem de çevresi için zor bir durum haline getirmekte, gerek kendi içinde gerekse çevresiyle arasındaki iletişimde kendini yetersiz hissettiği ve çaresiz kaldığı görülebilmektedir” (www.ailedanismamerkezi.com).

Avcı (2006), ergenliği ruhsal, fiziksel ve duygusal olarak bir değişim dönemi olarak tanımlamaktadır. Aile içindeki etkileşim tarzı, ergenin bireyselleşmesi ve toplumsallaşması açısından önemlidir. Anne-babanın gençle kurdukları ilişki düzeyi, onun özgüven duygusunu olumlu ya da olumsuz yönde etkileme özelliğine sahiptir. Anne ve babanın birbirleriyle olan ilişkilerinin sağlıklı olması gencin onlara olan güven duygusunu olumlu yönde etkilerken, anne-baba arasındaki sağlıklı ilişkiler ise, genci olumsuz yönde etkileyerek onun psikolojik durumunun bozulmasına, aile, arkadaş ve okul çevresiyle olan ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilir. Bu durumda ise ergenin ya grup dışına itilmesi ya da normlardan sapan davranışlar sergileyen gruplara [örneğin gençlik çetelerine (juvenile gangs)] katılması söz konusu olabilir.

İl (2005b), ergenlik döneminin gençler açısından bağımsız bir kimlik geliştirme ve bu doğrultuda sınırları zorlama sancıları çekme anlamına geldiğini söylemektedir. Genellikle “baş belası” olarak damgalanan ergenlerin “yardım çağrılarına” ebeveynleri nasıl karşılık verilmesi gerektiğini bilmediklerinde, sorunların giderek çeşitlenmesi olağandır. Öte yandan kontrol ve bağımsızlığın dengelendiği, esnek sınırların bağımsızlığı teşvik edip yönlendirdiği bir aile atmosferinin oluşturulması hem ebeveyn hem de ergen açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırma kapsamında ailelerin çocukları ile ilgili yaşadıkları sorunlar; okul başarısızlığı, ebeveyn- çocuk iletişim sorunları, anne-baba genç çatışması, ergenlik dönemi sorunları, arkadaş çevresi ile ilgili sorunlar, kötü alışkanlıklar (sigara, alkol, uyuşturucu vb.), disiplinsiz davranışlar ve şiddet olarak incelenmiştir.

2.4.4.Cinsel Sorunlar

Ailenin bir diğer önemli işlevi biyolojik işlevdir. Biyolojik işlev cinsel ihtiyaç ve üreme gereksiniminin giderilmesi olarak tanımlanmaktadır. Diğer işlevlerde olduğu gibi kimi zaman eşler bu alanda da sorunlar yaşamaktadırlar. Özellikle de cinselliğin tabu olduğu ülkelerde bu alanda yeterli bir eğitim ve paylaşım olmaması da bu sorunları tetiklemektedir.

Dünya Sağlık Örgütü sağlıklı cinsel sağlığı, cinsellikle ilgili fiziksel, ruhsal, sosyokültürel sağlık ve esenlik sürecinin kesintisiz olarak yaşanması olarak tanımlamaktadır. Bu süreç kesintiye uğradığında kişilerin sağlığında ve yaşam kalitelerinde sorunlar ortaya çıkmaktadır (www.who.org.tr.)

Hulbert ve Rabehl (1993,s.137) evlilik ve cinsellikle ilgili yapılan çalışmaların sayısının çok az olduğuna dikkat çekmektedirler. Bireyin evlilik doyumu onun temel ilişkilerinden aldığı doyum ile yakından ilgilidir. Seksüel doyum ise özellikle evlilik doyumunu etkileyen temel unsurlardan bir tanesidir. Evliliklerinde seksüel doyumsuzluk yaşayan çiftlerin, evliliklerinde seksüel tatminsizlik yaşamayan çiftlere göre daha fazla boşanma eğilimi gösterdiklerini, ayrıca eşler arasındaki seksüel ilişkinin niteliğinin evlilik doyumu üzerinde olumlu veya olumsuz etkisi olduğunu vurgulamaktadırlar.

Araştırmalarda evlilik içinde sağlıklı cinsel yaşam iyi bir evlilik, eşler arası uyum ve mutlulukta önemli bir ön koşul olarak gösterilmektedir. (Blumstein & Schwartz, 1983; Edwards & Booth, 1994; Henderson-King & Veroff, 1994; Perlman & Abrahamson, 1982;Yeh et al. 2006: akt: Yabiku&Gager,2009,s.984). Araştırmalar yine cinsel doyumdaki düşüklüğün evliliğin devamlığını belirlediğini ortaya koymaktadır. White ve

Booth (1991,s.6) evlilik içindeki cinsel sorunların boşanma olasılığını etkilediğini ve ilişki kalitesini de belirlediğini söylemektedir.

Eşler arasındaki cinsel sorunlar kimi zaman çift terapisi ve cinsel terapi gerektirebilir.

Kayır (2000,s.10) ortak başvuru alanlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Cinsel ilişki
- Cinsel ilişkinin şekli
- Cinselliği başlatma veya geri çekilme
- Cinsellik hakkında kavgalar
- Başkalarını çekici bulma ve sevgililik ilişkileri

Ülkemizde Aile Sağlığı Araştırma Derneği tarafından sağlanan Aile Cinsel Sağlığı Danışma Hattına ve web sitesine de başvuru sayısının çok yüksek olduğu belirtilmiş ve yaptıkları araştırmalarda cinsel problemi olan her 10 kişiden yalnızca 1'inin hekime başvurduğu, hastaların yüzde 62'sinin cinsel sorunlar nedeniyle özgüveninin kaybolduğunu, yüzde 21'inin ise ilişkilerinin bittiğini tespit etmişlerdir. Bu yüzden ailelerin cinsel sağlık konusunda bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmelerinin büyük önem taşıdığı üzerinde vurgu yapan dernek bu konular hakkında ücretsiz bilgilendirmeler vermektedir. Dernek tarafından yapılan bir diğer Aile Sağlığı araştırmasının sonucuna göre "Cinselliğiniz hakkında neyi değiştirmek isterdiniz?" sorusuna kadınlar en çok %34'lük bir yüzdeyle "cinselliğimiz hakkında daha rahat konuşmayı arzu ederdik" cevabını vermişlerdir. (www.esdatrkey.org.tr).

2.4.5.Aile Büyükleri ve Akraba İlişkileri İle İlgili Sorunlar

Rushton'a (1988;akt: Özkan, Kaya, Bodur, Kucur,1996,s.1) göre evlenme davranışı ile başlayan hısımlık, çocukların olması ile kan akrabalığına dönüşür. Çocuklar sebebiyle taraflar arasında kan bağı, başka bir deyişle genetik bağ oluşur. Evlenme davranışı görünüşte psikososyal bir davranıştır. Akrabalık ilişkilerinde evlenme ile başlayan ve çocuklarda devam eden insanlık zinciri kendini gösterir

Dolayısıyla aile sisteminin diğer aile sistemleriyle ilişkisi devreye girmiş olur. Bu

etkileşim akrabalık bağlarının kuvvetli olduğu ailelerde dayanışma, destek gibi olumlu bir etkiye sahip olabilirken bazense aile içindeki ilişki ve sorunlara müdahale edildiği durumlarda ya da akrabalarla kişilik çatışmaları ve farklılıklar yaşandığı durumlarda ciddi sorunlara sebep olabilir.

Toplumumuzun aile yapısı ve akrabalık ilişkileri önem ve değer verilen bir konudur. Ancak aile yapısında görülen geniş aileden çekirdek aileye geçmeye paralel olarak akrabalık ilişkilerinin de değiştiği gözlenmektedir.

Özbay'a (2001,s.21) göre Türkiye'de giderek azalmasına karşın, sık rastlanan bir durum, eşlerden birinin, genelde erkek olanın, ailesiyle birlikte ya da çok yakında oturmasıdır ve bu durum eşlerin sorun alanı olarak sıklıkla tartıştıkları bir konu olmaktadır. Eşler anne babalarından uzakta yaşasalar bile, ebeveynleriyle ilişkilerinde sorunlar yaşabilmektedirler. Bir eşin diğer eşin onaylamadığı şekilde başkalarına mali destek sağlaması (özellikle karı veya kocanın köken aldığı aileye) işlev bozukluklarına yol açmaktadır.

Opprang ve Apu (1985:7:akt: İçli, Gönüllü,200,s.85) kadının yedi temel rolünden bahsetmiş ve bunları annelik, eşlik, ev kadınlığı, akrabalık, topluluk, mesleki ve bireylik rolleri olarak belirlemişlerdir Akrabalık rolü kadının akrabalık pozisyonu içinde oynadığı rollerin toplamıdır. Aile ve akrabalık ilişkilerinin sık dokulu olduğu toplumlarda bu rollere ilişkin beklenen rol kalıpları daha katıdır. Bu rolü oynayamama, başarısız olma, rol çatışmasına düşme kadında kaygı yaratabilir

2.4.6.Aile İçi Şiddet

“Aile içi şiddet; kendini aile olarak tanımlamış bir grup içerisinde zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, güç göstermek, öfke, gerginlik başlatmak amacıyla bir bireyden diğerine yönelen her türlü şiddet davranışıdır ve aile içerisinde yetişkin bireyden diğerine (karşı cinsler ya da aynı cinsler arasında), yetişkinden çocuğa,

çocuktan yetişkine ve çocuktan diğer çocuğa, çocuklara yönelik olarak ortaya çıkabilmektedir” (Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet, 1998,s.19).

Aile içi şiddet genelde 5 alt grupta değerlendirilir (Aksoy, Çetin, İnancı vd.t.y):

1. Fiziksel şiddet: Dövme, tokatlama, tekmeleme, yakma gibi eylemlerin yer aldığı şiddet türü
2. Cinsel şiddet: Seksüel motivasyona bağlı yapılmış şiddet türü
3. Duygusal istismar: Sevgi göstermeme, aşağılama, devamlı eleştirme, kıskançlık, reddetme gibi eylemlerin yer aldığı şiddet türü
4. İhmal: Daha çok çocuklar ve yaşlıların maruz kaldığı istismar türüdür. Kişinin sosyal ve maddi ihtiyaçlarını gidermeme, bunları sağlamada ihmal göstermektir.
5. Ekonomik istismar: Yaşlılarda özellikle çok rastlanır. Kişinin parasını yönetmek, şahsa ait paraya veya kazanç sağlanmasına izin vermemek

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından yaptırılan Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları (1994) araştırmada eşe karşı fiziksel şiddet, sözlü ve davranışsal şiddet ve çocuklara yönelik fiziksel şiddet olmak üzere üç konudaki şiddet yaygınlığı ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, fiziksel şiddete ailelerin yüzde 34'ünde, sözlü şiddete ise yüzde 53'ünde rastlanmaktadır. Çocuklara yönelik fiziksel şiddete rastlanma oranı da yüzde 46'dır. Anne babaların geçmişteki dayak deneyimi (%70) şiddeti bugüne taşımaktadır. Dayağın şiddetinden ve sıklığından çok varlığının önem taşıdığı görülmektedir. Aile büyüdükçe şiddet artmaktadır. Özellikle kayınvalide ile anlaşmazlıklardan doğan sorunlar eşler arasında da çatışmaya yol açmaktadır. Hamilelik döneminde de fiziksel ve sözlü şiddetin sürdüğü, sıklığının da azalmadığı anlaşılmaktadır. Ailelerde cinsel şiddet ve tacize rastlanma oranı yüzde 9'dur. Şiddete maruz kalanların yüzde 80'i yapacak fazla bir şey olmadığına inanmaktadırlar. Eşlerden birinin alkol kullanıyor olması aile içi şiddeti artırmaktadır. Eşlerin daha iyi eğitim

görmüş olması ise aile içindeki şiddeti azaltmaktadır. Araştırmanın genel bulgularından biri de şiddetin kuşaktan kuşağa sorun çözme biçimi olarak aktarılması ve yaşam pratikleri içerisinde bunun pekiştirilmesi ile şiddet davranışının hem devamının hem de alanının genişlemesinin sağlandığıdır (www.aile.gov.tr).

2.4.7. Aile Üyelerinin Kötü Alışkanlıkları

Araştırma kapsamında kötü alışkanlıklar olarak sigara, alkol, uyuşturucu, kumar gibi insanlar üzerinde bağımlılık yapan hem kendi fiziksel sağlıklarını hem de sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen alışkanlıklar dikkate alınmıştır.

“Yapılan araştırmalarda madde kullanma alışkanlığının tüm dünyada giderek artmakta olduğu, özellikle genç nüfus kesimini etkilediği anlaşılmaktadır. Bu artış normal nüfus artış hızından çok daha yüksektir. Madde kullanımına başlama yaşı da giderek küçülmektedir. Ülkemizde son yıllarda madde bağımlılığı nedeniyle ölümler hızlı bir şekilde ve belirgin olarak artmaktadır” (Sevil, 1988, s.83).

Ögel, (2001, s.71) aile ile madde kullanımı arasındaki ilişki aşağıdaki gibi özetlemiştir:

1. Madde kullanan gençlerin büyük çoğunluğunun ailesinde de uyuşturucu madde kullanan kişiler olduğu saptanmıştır.
2. Madde kullanan gençlerin aileleri genellikle ihmal eden, yeterli kontrol, sevgi ve destek sağlamayan, gevşek disiplinli ana babalardır. Madde bağımlılığı aileyi her yönden etkileyen bir hastalıktır.
3. Kimi ailelerin ise ileri derecede katı, baskın, çocuğun gelişimine olanak tanımayan yapıya sahip olduğu belirlenmiştir.
4. Boşanmış, ayrı yaşayan, ebeveynlerden birinin kaybedilmiş olduğu, parçalanmış aile çocuklarında uyuşturucu madde kullanımı yaygındır.
5. Anne babanın iyi birer model olmaması da önemli bir etkendir. Sorunlar

karşısında aciz kalan, çözüm üretemeyen ya da uyuşturucu maddelere karşı hoşgörülü ailelerin çocukları risk altındadır.

6. Aile içinde gencin özdeşim kurabileceği bir bireyin olmaması önemli sorunlar yaratabilmektedir.
7. Aşırı koruyucu, kollayıcı ailenin çocuklarında da uyuşturucu kullanımı yaygın olduğu gözlenmiştir.

Çakmak v.d.'e (1997,s.79) madde bağımlılığı aileyi her yönden etkileyen bir hastalıktır. Ailede bağımlı bir üyenin varlığı aileyi ekonomik ve sosyal yönden olumsuz olarak etkilemekte ailenin işlevlerini bozmaktadır. Bağımlılık aileyi ekonomik ve sosyal tüm alanlarda etkilemektedir. Etkiler aynı zamanda derin ve şiddetlidir. Bu etkilenme diğer kronik hastalıklardan çok daha fazladır. Bağımlılığın aileye ve dolayısıyla topluma, diğer hastalıklarla karşılaştırıldığında, ağır yük getiren bir hastalık olduğu kabul edilmelidir.

Sanders'a (2000,s.931) göre insan gelişimi için birincil ve önemli sosyal koşulları bir çocuğun ailesi sağlar bu nedenle çocuklarda ortaya çıkan problemlerde, sorunlu ana-baba tutumları ve aile ilişkilerindeki yıkıcı davranışlar en güçlü belirleyicilerdir. Aile stabil değilse ve sürekli çatışma halindeyse, öngörülemez şiddetli disiplin uygulamaları varsa, yetersiz yönlendirme ve izleme mevcutsa, güvensiz bir bağlanma ve ana-babanın çocuklara karşı reddetme davranışları bulunuyorsa, ana-babanın madde kullanımı varsa, bu ailelerde yetişen çocuklar için, tüm davranış problemleri açısından çok büyük bir risk mevcuttur.

2.5. AİLELERLE SOSYAL HİZMET ve AİLE DESTEK HİZMETLERİ

“Sanayi devrimi ile birlikte yoksul, hastası, sakatı, yaşlısı olan ailelere “ayni” ve “nakdi” yardım olarak başlatılan hizmetlere, ailenin dağılmasını önlemek, sıkıntılarının giderilmesi gibi hizmetler eklenmiş, daha sonra bu yardımlar 20.yy.da da önceleri

hizmet içi kurslar ve sonra eğitim kurumlarının oluşmasıyla mesleki bir hüviyet kazanan sosyal hizmet mesleği tarafından sistemli ve bilimsel bir biçimde yapılmıştır. Kısaca yardım etme işi mesleki bir faaliyet türüne dönüşmüştür. Mesleğin öncülüğünde aile kurumları sayısı hızla artmıştır. Sosyal hizmet uzmanı yaptığı çalışmalarıyla bilgi derleyerek mesleğin temelini oluşturmuş özellikle, kişisel çalışma düşünce, kuram ve yöntemleriyle ilgili mesleki literatürü geliştirmiştir. Örneğin 1920'lerin "Aile" adı altında yayınlanan dergisi, bugün sosyal hizmet mesleğinin belli başlı bir periyodiği olan "Social Casework; The Journal of Contemporary Social Work" yayını olmuştur. Aile sosyal hizmet teorisinin kurucusu olan Mary Richmond 1917'de yayınladığı ve sosyal hizmetin ilk kitabı sayılan "Sosyal Teşhis-Social Diagnosis" te, çalışmanın aileyi merkez alması, teşhis ve tedavinin tüm aileyi kapsamı gerektiği üzerinde durmuştur. Böylece ailelerle yapılan bu çalışmalar hem bir mesleği hem de aile hizmetleri hareketini başlatmıştır" (Freed,1982;akt:Güran,1983).

Sosyal hizmetin aile üzerindeki odağı açıktır. Sosyal hizmet ebeveyn ve diğer aile üyeleri ve bu gruba yönelik toplum temelli kaynağın sağlanmasında sorumluluğu olan bir disiplindir (Constable, 1992; Pennekamp, 1992; Sefansky, 1990, akt: Allen&Christopher, 2007; akt: Karataş&Acar, 2008,s.38).

Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda (2001) ailelere yönelik sosyal hizmetlerin amacı, aile yaşamının güçlenmesine, korunmasına, aile sorunlarının önlenmesi ve çözümüne, aile üyelerinin aile birliği içinde sağlıklı gelişme ve doyurucu yaşam sürmelerine, ailenin toplumda uyumlu bir birim olarak işlemesine yardımcı olması olarak belirtilmiştir. Bu amacın gerçekleştirilmesinde, aile üyelerini birer birey olarak doğrudan ilgilendiren çocuklara, yaşlılara, özürllülere yönelik hizmetler, sosyal yardımlar gibi bireysel sosyal hizmetlerin yanı sıra doğrudan aileye yönelen ve aile hizmetleri merkezi gibi kuruluşlar aracılığı ile yerine getirilen uygulamaların rolü önemlidir. Bu kuruluşlar genellikle, aile tedavi ve danışması, aile yaşamı açısından eğitim ve ailenin sosyal kurumlarla ilişkisini düzenleme ve savunuculuk olmak üzere üç yönde oluşturulan hizmet programlarıyla yararlı olmaktadır.

Bulut'a (1993,s.22) göre sosyal hizmetin odağı insan, çevre, davranış faktörlerini içine alan bireyin bütünlüğüdür. Davranışın biçimlenmesi ve etkilenmesinde ailenin önemini vurgular. Sosyal hizmet uzmanları, aile etkileşiminin temel prensiplerini anlamaya çalışır. Sosyal işlevselliği geliştirmek için aile ile ilişki kurar ve birçok sosyal sorunun yetersiz veya dengesiz aile ilişkilerinden kaynaklandığını kabul eder.

“Çağdaş sosyal hizmet yaklaşımında, birey, aile ve toplumun birbiriyle olan karşılıklı bağımlılık ilişkisi, daha kapsamlı ve çok boyutlu disiplinler arası yaklaşım gerektirmiştir. Aile sistemiyle ilgili bu karşılıklı bağımlılık çevresel faktörlerden zaman içinde olup bitenlere değin kapsamlı ve yaygındır. Aile içindeki birey, sosyal rollerinin gereğini yerine getirip diğer sistemler ve bireyler üzerindeki etkileriyle ele alınır. Aile içindeki bir birey, bir rolün gereğini yerine getirirken (annelik, eşlik...vb.), bütün eylemlerinin karşısındaki rol partnerinin (çocuğu ya da eşi) rolüyle uyumlu ya da onu tamamlayıcı olmalıdır. Sosyal fonksiyonellikle ilgili sorunlar, rol kalıplarıyla ilgili uyumsuzluk durumlarında ortaya çıkar. Günümüzde sosyal hizmet yaklaşımı aileye hizmet vermenin doğasına bağlı olarak, bu sistemler arasındaki ilişkilere dayanır. Bu tarzda sistemler sağlayıcı misyonu için gereklidir”(Aktaş,2004,s.39).

Zastrow (1995,s.222) aile sisteminin sosyal hizmet müdahalesinin mikro uygulama düzeyini oluşturduğunu, aileye müdahalesinde sosyal hizmetin işlevlerinin danışmanlık (çözümleri bulmada müracaatçıyı güçlendirme), kaynak yönetimi (vaka yönetimi yolu ile kaynaklarla müracaatçıları bağlantılandırma) ve eğitim (bilgi işleme sürecini kolaylaştırıcı ve eğitsel program sağlayıcı) olduğunu aktarmıştır.

Duyan (2003,s.42) ailelerin karşılaştığı sorunların çözümü için aileye yönelik planlı müdahale sürecini tanışma, ön değerlendirme, planlama, uygulama, son değerlendirme, sonlandırma ve izleme olarak yedi aşamada gerçekleştirildiğini belirtmiştir.

Waterhouse ve McGhee'a (2002:285;akt: Çoban,2007) göre, ailelerle sosyal hizmet, aileyi bir bütün olarak ele alması nedeniyle ailenin diğer hizmetlerden de daha etkin bir biçimde yararlanma düzeyini de arttırmaktadır. Yoksulluk, işsizlik sorunlarının azaltılması, sağlık, eğitim hizmetlerinden yararlanma düzeyinin ve çocuk refahının

arttırılması gibi konularda sosyal hizmet uygulamalarının anahtar bir rol oynadığı görülmüştür. Diğer taraftan, ebeveynlere yardımcı olacak programların geliştirilmesi ve ailenin doğrudan desteklenmesinde de sosyal hizmetin ulaşmak istediği temel amaçlar arasında yer almaktadır.

Karataş, Cılga vd.'e (2002,s.117) göre, kentleşme sürecinde ailelerin karşılaştıkları çeşitli sorunlar aile temelli sosyal hizmetlerin kapsamı açısından da önemli bir etkidir. Örneğin bu süreçte ailelerin karşılaştıkları sosyal sorunlar, istihdam, gelir dağılımı-yoksulluk, eğitim, sağlık, konut, sosyal yardımlar, risk altındaki çocuklar, kadın ve gençlik sorunları, yaşlı sorunları, engelliler vb. pek çok başlık altında irdelenebilir.

Smally (1972,akt: Turan,1999,s.159) ailenin sosyal çevresini değiştirmenin önemini vurgulayarak ailenin sosyal çevresinin değiştirilmesinde; ilişkilerin düzenlenmesi, kişi ve ailelerin olanaklarını artırma, kişi ve ailelerin destek sistemlerini ele geçirme, yaşanılan çevreyi değiştirme, kişi ve ailelerin kuruluşlardaki işlerini takip etme, kurumlarla ilişkilerini takip etme, kurumlarla ilişkilerini geliştirme, kurum sistemini değiştirme, kişi ve aileye duygusal yönde destek olma yeni toplumsal kaynaklar yaratma ve kişi ailelerin haklarını savunma etkinliklerinin ailelerle çalışma da kullanılmasını gerektiğini belirtmiştir.

Aktaş'a (2005c:94) göre aile sorunları birbiri ile iç içe geçmiş haldedir. Her bir aile üyenin bu sorunla ilgili sorumluluğu, katkısını öğrenebilmesini sağlamak oldukça önemli bir süreçtir. Bu süreç bir keşif aşamasıdır. Aile üyeleri bazen bu sürecin aydınlatılmasında direnç gösterebilirler. Sözelimi aile erkek eşin işsizliği toplumsal koşullardaki istihdam sorunundan, ekonomik krizden kaynaklanabilir. Ekonomik yoksulluk ve işsizlik aile üyelerinin birbiriyle ilişkilerini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu durum tarafların birbirlerine daha toleransız ve şiddet eğilimi içinde olmalarına da neden olabilir. Bu tür çevresel bir sorunun aile içi ilişkilerde yarattığı olumsuzluklar günümüzde aile sistemine yönelik destek hizmetlerinin önemini arttırmıştır. Aileyle çalışan profesyoneller, ailenin hali hazırdaki problemini çözmek üzere işbirliği yapmak zorundadır.

Amerikan Çocuk Refah Birliği (The Child Welfare League of America) aile merkezli hizmetleri şöyle sınıflamıştır (<http://www.cwla.org/>):

- Aile Kaynak, Destek ve Eğitim Hizmetleri(Family Resource, Support and Education Services): Toplum temelli hizmetler yetişkinleri, sahip oldukları rollerle ilgili destekler ve yardımcı olur. Bu hizmetlere örnek okul ya da aile kaynak merkezleri verilebilir.
- Aile Merkezli Hizmetler (Family Centered Services) (Aile Temelli Hizmetler gibi- Family Based Services): Bu hizmetler ailenin dengesini ve kararlılığını tehdit eden durumlarla ilgili olarak aileler için vaka yönetimi, danışma, terapi, eğitim, beceri geliştirme, savunuculuk, aynı nakdi yardım hizmetlerini içermektedir.
- Yoğunlaştırılmış Aile Merkezli Hizmetler: Bu hizmetler aileden çocuğun alınması veya kurum bakımı hizmetinde aileye dönen çocukların bulunduğu aileleri içeren kriz durumlarındaki aileler için sunulmaktadır. Bu hizmetlerdeki vurgu, çocuğun korunması, ailenin korunması ve çocuğun uygun çevreye yerleştirilmesidir.

Cochran(1987), Weiss(1994), Weissbourd(1991,akt; Miller, Replogle ve Heather,1995,s.27;akt:Karataş ve Acar,2008,s.4), aile destek hizmetlerinde yer alan ilkeleri şöyle belirlemiştir:

- Hem ailenin çocuğa bakım verme konusundaki kapasitesini arttırma hem de çocuğun içinde yaşadığı yakın çevreyi uygun hale getirme yoluyla çocuk ve yetişkinin gelişimine katkıda bulunacak bir ekolojik yaklaşımı benimseme,
- Tedavi edici yerine önleyici bir yaklaşımı benimseme,
- Ailenin güçsüzlüğünden çok güçlü yönleri üzerine odaklanma,
- Yerel gereksinim ve kaynaklara odaklanma,
- Her ailenin bilgi ve sosyal desteğe ihtiyacı olduğunu kabul etme,
- Bireyleri ve aileleri güçlendirerek kendi gereksinimlerini karşılamalarına ve artan şekilde kendi kendilerine yeterli olmalarına katkıda bulunmalarına yardımcı olmaktır.

Günümüzde ailelere yönelik üç boyutlu bir hizmet programı uygulanmaktadır. Aile tedavi ve dayanışması, aile yaşam açısından eğitim ve son zamanlarda gelişen ailenin sosyal kurumlarla olan ilişkilerini düzenleme ve savunuculuğunu yapma (advocacy). Her üç hizmet türünün de ayrı modelleri geliştirmiştir (Freed,1982;akt: Koşar,1983).

2.5.1.Tedavi ve Danışma Hizmetleri

Koşar, (1992,s.175) tedavi ve danışma hizmetlerinin daha çok sorun çözmeye yönelik olduğunu, bu tür çalışmaların her sosyal hizmet yöntem çalışmasında olduğu gibi bir inceleme, değerlendirme ve bunlara dayalı tedavi planı belirleme ve uygulama sürecini içerdiğini vurgulamaktadır. Sosyal hizmet uzmanı ailenin sosyal, kültürel ve ekonomik durumlarını inceler; üyelerin psikolojik özelliklerini belirler, sosyal çevre kapsamında işleyişlerini, aile ve aile üyelerinin iç dünyalarını görmeye çalışır. Her aileyi bir sistem olarak ele alır gelişimlerini tamamlamalarına yardımcı olur.

Aktaş (2005b,s.97) teşhis ve tedavi odaklı bütün çalışmaların ailenin bütün üyelerinin kendi ve birlikte yaşamlarıyla ilgili sorumluluk üstlenmelerini sağlayıcı olduğunu belirtmektedir. Uzmanın her bir aile üyesinin birbiriyle ilgili duygularıyla ilgilenmesi bu sürecin önemli parçalarındandır. Üyelerin birbirleriyle ilgili bu farkındalıkları yeni anlayışlar ve işbirliği yolları geliştirmelerini teşvik edebilir

Koşar'a (1992,s.175) göre bu hizmetler içerisinde aile üyeleri ve yakınları arasındaki anlaşmazlıkların ilişki bozuklukların giderilmesi yönünde çalışmalar yapılır. Bu çalışmalarda ailede eğer bir fikir anlaşmazlığı, karşılıklı düşmanlık veya genel bir tedirginlik baş göstermişse değişik görüşlerin ortaya konmasına, tartışılmasına yardım edilir. Aynı zamanda müracaatçılara davranışlarını değiştirme yönünde motivasyon kazandırılır. Aile üyelerinin birbirlerini daha iyi anlamaları ve karşılıklı yardımlaşma ile anlaşmazlığın ortadan kalkması sağlanır. Aile dengesinin bozulmasında başlıca sebeplerden biri üyeler arasında iyi işlemeyen bir iletişim kalıbının gelişmesidir. Çoğu zaman terapist bu yanlış iletişim kalıbını düzeltmeye çalışır. Kendilerinin bu yanlış kalıbı görmelerini ve anlamalarını sağlar

Aile tedavisinde ailenin ihtiyacının bireyler aile bütünlüğü ve toplumsal kültürel açıdan değerlendirilmesine başlanır. Bu dönemde yapılacak olan randevulu ev ziyaretleri, iş yeri ziyaretleri, ailenin iş ve ev çevresinin doğru değerlendirilmesini sağlar. Bazı durumlarda müracaatçıların özrü ve hastalığı bunu zorunlu kılabilir (Aktaş,2005a:33).

Aktaş, (2005b,s.94) aileyle çalışmanın oldukça dikkatle ve özenle yürütülmesi gereken profesyonel bir süreç olduğunu belirtmiştir. Aileyle çalışan uzmanların, ailenin kurulma özgeçmişini, yaşadıkları dönemseller sorunlara değin öyküyü anlama ve dineleme sorumlulukları vardır. Gözlemcilik, etkileşim ve teşvik etme rolleri aile görüşmelerinde önemli sorumluluklardandır. Aile üyelerinin birbirleriyle konuşup tartışırken tedavi/danışma sürecine devam motivasyonlarını yüksek tutma sorumluluğu da önemli uzmanlık rolleridir.

“Aile danışmanlığı 2. Dünya Savaşı’ndan sonra hızlı bir gelişme göstermiştir. Aile dinamikleri hakkında ilk çalışan kişi Freud olurken, ilk kez ayrıntılı inceleyen Alfred Adler'dir. 1950-1959 yılları arasında aile danışmanlığı alanında etkili olan liderlerden bazıları Nathan Ackerman, Gregory Bateson, Murray Bowen ve Cari Whitaker'dir. 1960-1969 yılları arasında aile danışmanlığında çok hızlı bir gelişme görülürken birçok teori ve kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu on yılda özellikle Jay Haley,Salvador Minuchin, Virginia Satir, Cari Whitaker, Murray Bowen ve Nathan Ackerman'in etkili olmuştur. 1970-1979 yılları arasında iki büyük dernek (The American Association For Marriage And Family Therapy ve American Family Therapy Association) kurulmuştur. 1974'de ilk dergi çıkarılmaya başlamıştır. 1970'lerin başında Avrupa 'da özellikle İngiltere ve İtalya'da aile danışmanlığı ile ilgili çalışmalar hız kazanmaya başlamıştı. 1980'li yıllarda özellikle bayan araştırmacılar çalışmalarını yoğunlaştırırken; 1990'larda birçok yeni teori ortaya çıkmıştır”(Gladding,1998,akt: Nazlı,2001:6).

Özgüven (2004:4) aile danışmasının, bireysel danışmadan önemli düzeyde farklılık gösterdiğini vurgular. Aile danışmasında tek kişi yerine bütün aile üyelerini aynı zamanda ortaklaşa danışmaya almak gibi sadece biçimsel bir durum değişikliğinden öte, çok boyutlu olarak ailelerin güdü ve amaçları ele alınır. Uzmanın bakışındaki en önemli

farklılık gözlediği herhangi bir kaygı, korku, duygulanma ya da başka bir belirtiyi sadece bu davranışları gösteren tek bir kişinin konusu olarak almayıp, bütün ailenin bir durumu olarak alıp işlemedir.

Aynı zamanda aile danışmanlığı olarak adlandırılan “Aile Terapisi”nde iletişim problemleri, ev içi şiddet, aile üyeleri arasındaki anlaşmazlıklar, ebeveyn-çocuk arası etkileşim problemleri, kök aile sorunları, çocukların okul problemleri, madde kullanımı, ekonomik durum, cinsel değerler ve davranışlar gibi birçok problemle ilgilenilmektedir (Zatsrow,1995,s.89).

Ülkemizde yapılan V. Aile Şurasında oluşturulan aile için rehberlik, danışmanlık ve terapi çalışmaları komisyon raporunda da aile danışmanlığı; danışmanlığın, içgörü ve farkındalık kazandırma, yeniden yapılandırma ve geliştirme işlevleri bulunmaktadır. Bu bağlamda aile danışmanlığı; sağlıklı bir iletişim ortamının yaratılması için tüm aile bireylerine yapılan psikolojik yardım hizmeti olarak tanımlanmıştır. Ailenin yapısal, işlevsel ve gelişimsel özellikleri bakımından aile içi ve çevre ilişkilerinde karşılaştığı psikososyal işlevsellikle ilgili sorunların çözümüne yönelik uzmanlık gerektiren hizmetler bütünüdür (www.aile.gov.tr).

Popülaritesi gittikçe artan Aile terapisi ile ilgili literatürde bazı kavram kargaşaları karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi aile terapisinin bir müdahale tekniği olarak farklı disiplinlerde kullanılmasından kaynaklanmaktadır. V. Aile Şurasında oluşturulan aile için rehberlik, danışmanlık ve terapi çalışmaları komisyon raporunda **alandaki** sorunlardan birisi olarak bu konuya da değinilmiştir. Aile rehberliği, aile danışmanlığı ve aile terapisi hizmetlerinin birbirine karıştığı ve bir kavram belirsizliği olduğu tespit edilmiştir. Komisyon bu amaçla, alana ilişkin literatürü de dikkate alarak aşağıdaki kavram tanımları yapmıştır:

Aile Rehberliği: Rehberliğin bilgi verici, öğretici/eğitici ve yönlendirici işlevi bulunmaktadır. Bu bağlamda, aile rehberliği; ebeveynlere bireysel ya da gruplar halinde çocuk eğitimi, ana-baba tutumları ve sağlıklı iletişim gibi konularda bilgi verme hizmetidir.

Aile Danışmanlığı: Danışmanlığın, içgörü ve farkındalık kazandırma, yeniden yapılandırma ve geliştirme işlevleri bulunmaktadır. Bu bağlamda aile danışmanlığı; sağlıklı bir iletişim ortamının yaratılması için tüm aile bireylerine yapılan psikolojik yardım hizmetidir. Ailenin yapısal, işlevsel ve gelişimsel özellikleri bakımından aile içi ve çevre ilişkilerinde karşılaştığı psikososyal işlevsellikle ilgili sorunların çözümüne yönelik uzmanlık gerektiren hizmetler bütünüdür.

Aile Terapisi: Aile terapisinin biyopsikososyal açıdan iyileştirici ve tedavi edici özellikleri bulunmaktadır. Bu bağlamda, aile terapisi, sağlıklı bir aile ortamının yaratılması için gerektiğinde ruhsal hastalık tanısı koyma ve tedavi etme işlevlerini de içeren biyopsikososyal bir tedavi hizmetidir (www.aile.gov.tr).

National Institute of Mental Health konferansında aile terapisi, çiftler arasında, geniş veya çekirdek aile içinde ya da bir aile ile diğer toplumsal sistemler arasında değişen etkileşimlere odaklanan, öncelikli amacı aile üyelerinden, aile alt sistemlerinden ya da bir bütün olarak aileden kaynaklanan sorunların hafifletilmesi olan psikoterapik bir yaklaşım olarak tanımlamıştır. Tanımda da belirtildiği gibi aile terapisinin temel amacı aile içinde problem yaratan etkileşimleri değiştirmektir. Aile terapisi kuramlarının özü, aile içinde sorunlara yol açan bireylerin ya da çiftlerin etkileşim kalıplarının incelenmesidir (Doherty&Baptiste,1993,s.506).

2.5.2. Eğitici Hizmetler

“Toplumda her düzeydeki hak ve sorumluluklarının bilincinde olan insanlara sahip olmak için yapılacak en önemli iş, insana yatırım, yani eğitimidir. Eğitimin ilk ve temel kaynağı ise bireyin içinde yaşadığı ailesidir. Yaşam döngüsü içinde katılım, dayanışma, hak ve sorumluluk gibi kavramların ilk "denendiği" grup olan aile, bireyin sosyalizasyonunda –hâlâ çok önemli bir kurumdur. Ailenin demokratikleşme düzeyi gerek aile içi ilişkileri, gerekse ailenin toplumdaki diğer kişi, grup ve kurumlarla olan ilişkilerinin niteliğini belirler. Başka bir deyişle, kent ortamında etkileşimci kültürel

çoğulculuk modeli, ailelerin demokratikleşme düzeyi ile de yakından bağlantılıdır” (Uluğtekin, Cılga, İl, 2002,s.29).

Fransa’da 1929, Amerika Birleşik Devletleri’nde 1880’li yıllarda başlatılan Ana-Baba Okulları öğüt vermek yerine ebeveynlerin kişisel çabalarını uyandıran, onlara rehberlik eden ve dayanışma duygusunu kazandıran birer kurum niteliğinde ortaya çıkmıştır. Ana-Baba Okulu konusunda Fransa’yı diğer Avrupa ülkeleri izlemiştir (www.aile.gov.tr/aileokulu).

1970’li yıllardan itibaren özel eğitim ve erken çocukluk eğitim alanı aile merkezli hizmet sunumu niteliğinin keşfedilmesinde etkili olmuştur. Ebeveynlik becerileri eğitiminin geliştirilmesi ve programın ebeveynler tarafından denetlenmesi gibi yollarla bu tip programlara ailelerin katılımı sağlanmıştır (Karataş,Acar;2008,s.10).

Sanders’e (2000,s.968) göre çocuk ve ergenlerde olumlu davranışın ve uyumun en önemli belirleyicisi, aile desteğidir. Çocuklar için bu destek koruyucu bir faktör oluşturur. Bu nedenle de çocuklardaki davranış problemlerini önlemek için oluşturulan programlarda aile temel olarak alınmaktadır. Bu programların, ailede var olan yıkıcı faktörleri azaltması ve yıkıcı faktörlerin yerine, etkili, yapıcı ve koruyucu faktörleri koyması büyük önem taşımaktadır.

Gordon’a (1977:çev: Aksay;2005,s.3) göre ana babalar suçlanır ama eğitilmez. Her yıl milyonlarca genç çift, en zor meslek sayılan ana babalığı üstlenir. Tümüyle çaresiz küçük bir çocuktan, katılımcı, üretici, işbirliğini seven bir yurttaş yaratmanın sorumluluğunu yüklenirler.

Koşar (1992:180) eğitici faaliyette aile üyeleri arasındaki ilişkileri güçlendirme ve onların karşılıklı olarak sorumluluklarını daha iyi yürütebilmeleri için eğitilmelerinin söz konusu olduğunu belirtmektedir. Bu eğitime aile hayatı eğitimi- family life education denilmektedir. Yeni evlenmiş ya da evlenecek çiftlere yapılan kişisel ve grup çalışmaları ve anneler klübü gibi faaliyetler bu doğrultudadır. Eğitici çalışmalarda evlilikte şefkat, sabır ve hoşgörünün ancak her iki tarafın çabasıyla elde edildiği ve

ancak böylece birbirlerine uyma, birbirlerini anlama ve güçlükleri yenme gücü kazanabilecekleri mesajı verilir. Bu eğitimle mutsuz aile ilişkileri önlenir ve aile yaşamı zenginleştirilir ve güçlendirilir

Aile eğitiminde temel amaç, aile bireylerine çağa uygun, kişisel ve duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkileyen bilgi, beceri ve davranış geliştirmelerini sağlamaktır. Aile içi iletişimden çocuk eğitimine kadar uzanan geniş bütünlükte aile üyelerinin gerekli donanımının sağlanması ve aile kurumuna sorunların çözüldüğü temel bir merkez olarak bakılması gerektiği ortadadır (Aydın,2010).

Aile hayatı eğitimi (Family Life Education) aileyi bir sistem olarak ele alır ve odağı koruyucu ve önleyici bir yaklaşımla aile fonksiyonlarının sağlıklı bir biçimde yerine getirilmesidir. Sağlıklı bir aile yapısı için gereken bu bilgi ve beceriler ise; güçlü iletişim becerileri, insan gelişimi, karar verme yetisi, kendine saygı, sağlıklı sosyal iletişim olarak tanımlanmaktadır. Aile hayatı eğitiminin amacı bu bilgi ve becerileri, gereken işlevleri yerine getirebilmeleri için bireylere ve ailelere öğretmektir (<http://www.ncfr.org/cert/index.asp>).

Aile eğitim programları, bireylerin kişilik gelişimlerine katkıda bulunmak, evliliğe hazırlamak, ailelerin ebeveynlik sorumlulukları kazanmalarına yardımcı olmak, aile bağlarını güçlendirmek, çocuk eğitimi ve gelişimi konusunda aileleri bilgilendirmek, ailelere destek olmak (özellikle dezavantajlı çocuklar ve bireyler konusunda), çocukları okula hazırlamada ve çocukların okul yaşantılarında ailelerin etkili olmalarını sağlamak gibi hedeflere sahiptir (www.aile.gov.tr).

Aile hayatı eğitiminde konuların içerikleri aşağıdaki gibidir:

- Evliliğe hazırlanan çiftlerle yapılan, evliliğin anlamı ve evlilikten beklentiler, evlilik ilişkisi, cinsellik, iletişim becerileri, sorun çözme becerileri, aile planlaması, bütçe, çevreyle ilişkiler
- Ebeveyn olmaya hazırlanan kişilerle yapılan hamilelik öncesi hazırlık, doğum öncesi aşamadaki psikolojik değişiklikler, hamilelik sırasında evlilik ilişkisi

doğum öncesi ve doğum sonrası depresyonu önleme ve bununla baş etme, bebeklerin gelişimsel özellikleri, ebeveynlik rolleri

- Evli çiftlerle yapılan eşlerin rol ve sorumlulukları, cinsellik, evliliği zenginleştirme, iletişim becerileri, çevreyle ilişkiler, sorun çözme becerileri
- Ebeveynlerle yapılan, çocukların psikolojik ve fiziksel gelişimi, etkili ebeveyn becerileri, iletişim becerileri, ebeveynler için duygu ve stres yönetimi, çocukların davranışsal sorunlarıyla baş etme konuları
- Gençlerle yapılan kendilik algısı, ebeveynle ilişkiler, rol ve sorumluluklar, duygu ve stres yönetimi, flört ve kur yapma, cinsellik gelişimi konularını içeren aile hayatı eğitimi programları bulunmaktadır (<http://www.ncfr.org/cert/index.asp>).

Ülkemizde SHÇEK kurumuna bağlı olan toplum merkezlerinde aile eğitimi ön plandadır. Burada öncelikli amaç, yöre halkının bilgi ve bilinç düzeyi arttırılarak özellikle kadının aile ve toplum içindeki statüsünün yükseltilmesi, üretken hale getirilmesi, sağlık, beslenme, çocuk gelişimi ve eğitimi, aile planlaması ve ev ekonomisi konularında bilgilendirilmesi, kadın, çocuk, gençlere vatandaşlık haklarından başlayarak insan haklarının ve çocuk hakları sözleşmesi kapsamında çocuk haklarının ve bu hakların nasıl kullanılacağına öğretilmesi, çeşitli konularda rehberlik yapılması, sosyal kültürel açıdan çok boyutlu ilgi alanlarının geliştirilerek halk katılımının sağlanması gerçekleştirilmektedir. Bu kurumlarda ailelere Baba Destek Eğitimi Programı (BADEP), Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP), Benim Ailem-Anne Çocuk Eğitimi Programı (0-6 yaş), 7-19 Yaş Aile Eğitimi gibi eğitim hizmetleri verilmektedir (www.shcek.gov.tr).

Ancak ülkemizde babalar “çocuğu büyütme görev ve sorumluluğunu” ağırlıklı olarak anneye bırakmış durumdadırlar. Nitekim 24 yıldan beri 27 ilde gerçekleştirilen “Ana-Baba Okulu” etkinliklerine babaların katılımı %20 ile %40 arasında kalmıştır (www.psikiyatriksosyalhizmet.com).

2.5.3. Savunuculuk Hizmetleri

Bazen politikalar aileler aleyhine adaletsiz olabilir. Dolayısıyla uzmanların müracaatçılarının savunuculuğunu yapması gerekebilir (Kirst-Ashman ve Hull,1999:369). Savunucu olarak sosyal hizmet uzmanları müracaatçılarının haklarını korumak için müracaatçı ve diğer sistemler arasında bir arabulucu gibi hareket eder. Hükümet bürokrasisi içinde müracaatçılar için sözcü olarak çalışır (Duyan:2003,s.18).

Kirst-Ashman ve Hull'a (1999,s.369) göre yetersiz gelir, işsizlik, yetersiz ev koşulları, yetersiz ulaşım ve sağlık olanakları, okul durumu tehlikeli bir çevre vb. durumlar aileleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumlarda uzmanların ısrarlı savunuculuk rollerine ihtiyaç vardır. Bu tür aileler için ne tür hizmetlerin verildiğini araştırmak ve ailelerin gereksinim duydukları hizmet kaynaklarıyla bağlantılarının kurulması önem taşımaktadır.

Koşar (1992:183) ailelerin savunuculuğu etkinliğinde kullanılan müdahaleleri şöyle sıralamaktadır: Sosyal aksiyonlar için zemin oluşturmak üzere inceleme ve araştırmalar yapılır. Kurumlar arası vaka konferanslarında belirli uygulamaların sonuçları ortaya konarak uygulamalar değiştirilmeye çalışılır. Kurumlar arası komisyonlar aracılığı ile mahalli refah kurumlarının oluşması sağlanır; böylece daha köklü ve yaygın önlemlerin alınmasına önayak olunur. Ayrıca bilgi verici toplantılar, yayın faaliyetleri ile bazı kesimlerin eğitimi söz konusudur. Belirli sorunlar hakkında kamuoyu oluşturularak kamu görevlileri, kanun koyucular etkilenir. Bir konu ile ilgili olarak belirli bir tavır alınır; idari makamlara ısrarla başvurulur. Demonstrasyon projeleri uygulanarak belli bir sorunun nasıl çözüleceği kamuya ve ilgililere anlatılır. Bazı "Ad Hoc" gruplar oluşturulur, dilekçe toplama, ısrarla talep, protesto yürüyüşleri ve göstergeleri de kullanılan yöntemlerdir

Sunlay'a (1970:352) göre orta ve üst düzey sosyo ekonomik düzeydeki aileler konut ve iş bulma gibi konularda savunuculuk faaliyetine ihtiyaç duymuyor olabilirler. Ancak uyuşturucu madde kullanımı, eğitim ve sağlık hizmetleri, evlilik ve boşanma

konusundaki kanunların yapımı, her yaş ve özelliklere sahip insanlar için insani bir çevrenin yaratılması konusunda savunuculuk hizmetine ihtiyaç duymaktadırlar

Arıkan'a (1996,s.56) göre boşanma süreci; aile birliğinin parçalanması, eşlerin ve çocukların hakları açısından önemli bir sorun alanıdır. Zina, cana kast, kötü muamele, terk, ayrı yaşama ve şiddetli geçimsizlik gibi nedenlerle aileler boşanma davaları açmaktadır. Dava öncesi, süreci ve sonrası; ailelerin bütünlüğünün korunması, ayrılık halinde ise tarafların hak ve çıkarlarının korunması önemli bir ekonomik, sosyal, psikolojik ve hukuki destek mekanizmasını gerektirmektedir.

Freddolino, Moxley, Hyduk (2004,s.120) tarafından savunuculuk yolları dört şekilde gruplandırılmıştır:

- **İncinebilir olanı korumak:** Kişisel ve çevresel kaynakları düşük olan insanlar yüksek oranda incinebilir pozisyonadırlar ve onları savunacak kişilere ihtiyaç duyarlar. Bu durumda savunuculuğun anlamı sadece birey adına konuşmak değil, aynı zamanda bireyi koruyacak, onun güvenliğini ve iyilik halini geliştirecek kaynakları bir araya getirmek anlamına gelir. Savunuculuğun bu biçiminde uzman, kendi isteklerini ifade etme kapasiteleri veya bağımsız hareket etme becerileri sınırlı olan kişilerle çalışma yaparken, genellikle karar alıcı olarak hizmet verir ve bireyin veya ailenin yaşam standardının ve kalitesinin artması için neye ihtiyacı olduğunu belirlemeye çalışır, konut gelir, sağlık hizmetleri gibi günlük yaşama dair temel ihtiyaçlara yönelik kararlar alır.
- **İşlevselliği arttırmak için destek yaratmak:** Kişilerin işlevselliğini arttırmak için kaliteli hizmet ve destek sunumunun sağlanması konusunu içerir. Bu gelenekte sosyal hizmet savunuculuğu hizmetlerin geliştirilmesi talebinde bulunur ve hizmet sistemine belirli bir birey ya da ailelere yönelik daha fazla yardım ve destek kaynaklarına yatırım yapmaları yönünde hizmetin kalitesinin artırılmasını talep eder.
- **Talepler geliştirmek:** Diğer yöntemlere göre daha hukuki ve bürokratik bir yoldur. Müracaatçının prosedürlerle ilgili olan hakları konusunda bir duruş alır. Bu savunuculuk yönteminde aile içi şiddetle ilgili olarak çalışan bir uzmanın

karmaşık sağlık ve hukuksal durumlarla ilgili olarak müracaatçıyı temsil etmesi gerekebilir. Uzman müracaatçının durumuna ve ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmayan ve sorumluluk hissetmeyen yasa uygulayıcılara ve savcılara karşı müracaatçısını temsil eder ve vekilliğini yapar.

- **Kontrolü geliştirmek:** İnsanların yaşamlarını kendi istedikleri ve tatmin oldukları biçimde yaşamalarını olanaklı kılmaya çalışan savunuculuk yolu olarak bu yöntem uygulanır. Bu yöntemde savunuculuk, toplum tarafından marjinalleştirilmiş kişi ve ailelerin rollerini ve statülerini değiştirerek ve kaynakları, kararları ve aksiyonları üzerindeki kontrollerini arttırarak, birey ve ailenin güçlendirilmesi üzerinde odaklanır. Bireylere ve ailelere ne istediklerini tanımlama ve bu konuda bilgi, beceri ve motivasyon sağlamada yardımcı olur. Özürlü hareketleri, gey ve lezbiyen aile hareketleri bu gruba örnek olarak verilebilir.

2.6.TÜRKİYE’DE AİLE POLİTİKALARI VE AİLE DESTEK HİZMETİ VEREN KURUMLAR

Barker’a (1999:168;akt: Çoban,Özbesler,2009) göre aile politikası, sosyal politikanın önemli bir parçasıdır. Aile politikası sosyal politikadan farklı olarak, özellikle aile yaşamına etki etmeyi amaçlayan, devlet tarafından geliştirilmiş prensipler ve planlı süreçlerdir. Teknik olarak her devletin sosyal politikaları (gelir dağılımının düzenlenmesi, konut, eğitim, sağlık vb.) aileyi etkiler. Ancak aile politikası dediğimizde genel olarak yukarıda sayılan konulardan daha çok doğum hızı, aile büyüklüğü, çalışan ebeveynler için çocuklar ve yaşlıların bakımına ilişkin hizmetler, koruyucu aile programları gibi konularda odaklanmış olan politikalar akla gelmektedir.

Aile politikası genel olarak devletin doğrudan ya da dolaylı olarak, aileyle ilgili olarak saptadığı tüm politika, karar ve icraatları kapsayan geniş kapsamlı faaliyetler bütünü şeklinde tanımlanabilir (Kontaş,1992; Arıkan,2005,s.118).

Dumon (1991;akt: Çoban, Özbesler,2009) genelde üç tür aile politikası uygulaması olduğunu ifade eder. İlki aileyi güçlendirme politikaları olarak adlandırılabilir olan ve aileyi gelir sahibi yapacak ekonomik önlemlerdir. Bu politika gelir sağlamanın yanında iş bulma (istihdam) politikalarını da içerir. İkinci grup eğitim ve danışma hizmetleri gibi aile hayatını geliştirmeye rahatlatmaya yönelik hizmetleri kapsar. Üçüncü grup ise, ailenin yerini tutacak ve onun yerini alabilecek önlemler olarak adlandırılan, aile bireylerinin ayrı ayrı ya da yarı zamanlı olarak yaptığı işleri devralacak hizmetler ve aile dışı kurumsal yapıların oluşturulmasını (kreşler, çocuk yuvaları, koruyucu aile hizmetleri, yaşlı bakımı gibi) öngören önlemlerdir.

Aile politikası iki grupta ele alınmaktadır: Birincisi açık (explicit) bir başka deyişle doğrudan aile politikasıdır ve aile ile ilgili belirlenmiş açık amaçlara ulaşmak için tasarlanmış belli program ve politikaları içerir. İkincisi ise kapalı (implicit) yani dolaylı aile politikası olup, doğrudan ve öncelikle aileyi hedef almayan, ancak aile üzerinde dolaylı sonuçları görülen hükümet icraatları ve politikalarıdır. (Barker,1999;akt:Acar,2001). Ülkemizde doğrudan yani açık aile politikaları uygulanmaktadır. Yasalarla da korunma altına alınan aile, kutsal kabul edilir.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 'nün 2003 yılı Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'nın sonuçlarına göre Avrupa'nın aksine Türkiye'de 1950'lerden günümüze değin aileye ilişkin politikaların en etkili ve yaygınlaşmış uygulamasını nüfus artış hızını düşürmeye dönük aile planlaması uygulamaları oluşturmuştur. Türkiye'de nüfusun 13 milyon kişi civarında olduğu 1923 yılından itibaren nüfus politikaları gündeme gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sürecinde ağır insan kayıpları nedeniyle Cumhuriyetin ilk yıllarında doğurganlığın artırılması temel ihtiyaç olarak kabul edilmiştir. İnsan gücü kaynağındaki eksiklik ve ülkenin savunma ihtiyacının yanı sıra, yüksek oranda bebek ve çocuk ölümleri de Türkiye'yi 1950'lere kadar pronatalist bir nüfus politikası izlemeye yönlendirmiştir. Nüfus artışını doğrudan ve dolaylı yollarla teşvik eden çok sayıda kanun bu dönemde kabul edilmiştir. Bu kanunlar beş ve daha fazla sayıda çocuk sahibi kadınlara para ödülü, vergi indirim teşvikleri ve sağlık nedenleri dışında gebeliği önleyici yöntemlerin reklamının, ithalatının ve satışının yasaklanması ile sağlık sorunları dışında gebeliklerin isteyerek

sonlandırılmasının yasaklanmasını içermiştir. Türkiye’de 1950’lerde nüfus artış hızlarının yüksek olması, artan sayıda yasal olmayan yollarla yapılan kürtajlara yol açmış ve bunun sonucu olarak pek çok annenin hayatını kaybettiğinin saptanması, nüfus konusunun politika gündemi içinde yer almasına yol açmıştır. Kent nüfusunun hızla artması ve istihdam sorunları da hükümetlerin bu konudaki tutumlarını antinatalist politika yönünde değiştirmelerinde önemli rol oynamıştır (HÜNEE 2004:9).

Türkiye’nin aile politikası tarihindeki bir diğer önemli kanun; 24/5/1983’de kabul edilen 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunudur. Bu kanunla; korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemeyi ve sosyal hizmet alanındaki çok başlılığı önleyerek bu alandaki çalışmalarını tek çatı altında toplamayı amaçlamıştır. Ailenin yerini alan hizmet ve kurumları olarak, gelişmiş ülkelerin tamamında en yaygın olanı çocuklara yönelik kreş ve gündüz bakımevleridir. Bu kurumlar, çocuğun sosyalleşmesinin sağlanmasının yanı sıra, çalışan anne ve babaların 0-6 yaş grubunda bulunan çocuklarının bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak, geliştirmek ve çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak amacıyla oluşturulan kurumlardır .

Yolcuoğlu’na (t.y).göre, ülkemizde gündüz bakım hizmetleri özellikle anne-babanın gereksinimlerini gerek nitelik gerekse nicelik olarak karşılamak açısından gelişme ihtiyacı içindedir . Avrupa ülkelerinin genelinde çocuklara yönelik kurumsal bakım ve koruma hizmetlerinin yeterli düzeyde gelişmemiş oluşunun temel nedeni arasında çocuğun önemli ekonomik desteklerle aile içinde bakımı ve yetiştirilmesinin öncelikli bir aile politikası olarak ele alınıyor olmasıdır.

Türkiye’de aile politikaları ile ilgili bir diğer önemli kurum 13 Kasım 2004’de 5226 sayılı yasa ile kurulan Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğüdür. Aile odaklı çözüm politikaları oluşturmak Kurumun temel hedefidir.

Yolcuoğlu'na (t.y.) göre; ülkemizde aile konusundaki çabalar, yürütülen çalışmalar görünürde bir bütünlük arz etse de, uygulamada pek çok aksaklık ve koordinasyonsuzlukla karşılaşılmaktadır. Bunun temel nedenlerinden biri, Anayasa çerçevesinde belirlenen aileye yönelik temel ilke ve esasların kapsamlı bir aile politikasına dönüşebilmesi için bu politikanın uygulamaya yansıtılacağı araçların henüz yetersiz, iyi tanımlanmamış ve karmaşık bir uygulama anlayışı içinde ele alınmış olmasıdır.

Türinay'a (1991:4) göre; Türkiye'de aileye dönük politikaların zayıf, dağınık ve bütünlükten yoksun olduğu açıkça görülmektedir. Bu zayıflığın ve dağınıklığın altında yatan asıl neden bizde ailenin canlı, etki eden, etkilenen, sosyal, kültürel ve ekonomik bir temel ünite olarak devlet politikası kapsamına tam olarak girmeyişi, ona ilişkin gerçekçi politikalar geliştirecek birimlerin bulunmayışıdır. Ülkemizde yönetim politikaları arasında aile adeta kaybolmuş bir ünite dir.

Daha önce de aktarıldığı sosyal devlet gereği ülkemizde aileye yönelik bir çok kurum ve kuruluş tarafından hizmet verilmektedir.V. Aile Şurasında Aile için Rehberlik Danışma ve Terapi Çalışmaları Komisyonu, aileye yönelik destek hizmetleri veren kuruluşları tespit etmişlerdir.(www.aile.gov.tr) Bu kurumlar aşağıda listelenmiştir:

Devlet Planlama Teşkilatı

9. Kalkınma planı (2007-2013) ve yıllık programlarda aile destek hizmetlerine ilişkin politikalar ve tedbirler yer almaktadır.

Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde, 2828 sayılı Çocuk Esirgeme Kanunu, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 07.11.2007 tarih ve 26666 sayılı "SHÇEK Genel Müdürlüğü Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği" ve 2006/17 sayılı "Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirler" konulu genelge gereğince hizmetler verilmektedir. Ülkemizde SHÇEK bünyesinde faaliyet gösteren 42 ADM ve 79 Toplum Merkezi bulunmaktadır. Toplum Merkezleri ve ADM'ler koruyucu-önleyici, eğitici-geliştirici, rehberlik-rehabilite edici hizmetler vermektedir. Bu merkezlerde hizmet veren meslek

elemanlarınca BADEP (Baba Destek Programı), KİHEP (Kadının İnsan Hakları Programı), AÇEP (Anne- Çocuk Eğitim Programı), 0–6 yaş Benim Ailem Programı, 7–19 yaş Aile Eğitim Programları uygulanmaktadır. Halen hizmet veren aile danışma ve toplum merkezlerinde ortalama bir, en fazla iki meslek elemanı (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci, psikolojik danışman) bulunmaktadır. SHÇEK bünyesinde aile sorunları, çocuk sorunları, psikolojik sorunlar, aile içi şiddet, evlilik öncesi danışmanlık, sığınma evi talepleri, aile danışmanlığı (rehberlik ve yönlendirme, aile terapisi); özel gün ve hafta kutlamaları (8 Mart Dünya Kadınlar Günü ve aile haftalarında gerçekleştirilen panel, seminer, söyleşi çalışmaları) faaliyetleri yapılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı

Türkiye’de ilk ve ortaöğretim kurumlarında öğrencilere yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında ailelere yönelik “aile rehberliği ve danışmanlığı” hizmetleri de yürütülmektedir. Bu kapsamdaki hizmetler doğrudan öğrenciye ve dolaylı olarak aile yoluyla yine öğrenci gelişimi ve uyumunu hedef alan aile destek hizmetleridir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, “Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı 2006 – 2011+”, “Bağımlılıkla Mücadele 1. Ulusal Eylem Planı 2007 – 2009”, 2006/17 sayılı “Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirler” konulu genelge ile 2006/26 ve 2007/72 nolu Genelgeler kapsamında söz konusu aile eğitimleri ile rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sürdürülmektedir. Söz konusu mevzuat çerçevesinde, 13.000 civarında olan psikolojik danışman/rehber öğretmen tarafından hizmetler sürdürülmekte ve koordine edilmektedir. Bu hizmetler Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlükleri ile ilk ve orta dereceli okulların Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisleri tarafından yerine getirilmektedir. Diğer taraftan Halk Eğitim Merkezlerinde de aile eğitimi çalışmaları gerçekleştirilmektedir. MEB bünyesinde Aile Rehberliği ve Danışmanlığı (Aile görüşmeleri ve yapılandırılmış rehberlik ve danışmanlık hizmetleri) yanında Aile Rehberliği Programları yürütülmektedir. Bu programlar; Benim Ailem (0-6 yaş), Anne Çocuk Eğitim Programı (5-6 yaş), Anne Destek Programı (3-11 yaş), Baba Destek Programı (2-10 yaş), Aile Eğitim Programı (7-19 Yaş) dır.

Diyanet İşleri Başkanlığı

2002 yılında il ve ilçe müftülüklerine bağlı **Aile İrşat ve Rehberlik Büroları** kurulmuştur. Halen 48 ilde bu hizmetler yürütülmektedir. Bu bürolarda 4 yıllık ilahiyat fakültesi mezunları görevlendirilmekte olup bunlar kurum içerisinde vaizlik, din hizmetleri ve din eğitimi uzmanlığı gibi kadrolar arasından tercih edilmektedir. Aile, irşat (bilgilendirme) ve rehberlik bürolarında hizmet veren bu görevlileri aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk ihmali ve istismarı, ailelere yönelik sosyal hizmet, kadın sağlığı eğitimi, yoksulluk ve sosyal iyileştirme gibi konularda 100 saatlik bir hizmet içi eğitim seminerine katılmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde, Aile İrşat ve Rehberlik Büroları'nda ailelere yönelik dini danışmanlık ve rehberlik hizmetleri yürütülmekte; bu alanda elde edilen veriler istatistiksel olarak değerlendirilmektedir. Bu verilerden hareketle bürolar halka yönelik eğitim çalışmalarında bulunmaktadır. Ayrıca, ulusal ve yerel ölçekte hutbe, vaaz gibi irşat hizmetlerinde aile bütünlüğü ve yapısının güçlendirilmesine çalışılmakta; bildirge, basın açıklaması ve dini yayınlar aracılığı ile toplumsal cinsiyet eşitliği, aile içi şiddet, kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmemesi gibi güncel konularda dinin olumlu referansları ile kamuoyuna yönelik bilgilendirme yapılmaktadır.

Belediyeler

2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu ve 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye kanunu kapsamında sosyal belediyeçilik uygulamaları dayanak ve önem kazanmıştır. Sosyal belediyeçilik; sosyal yardımların yanı sıra, Kadın Sağlığı Merkezleri, Meslek Edindirme Merkezleri, Özürlü Merkezleri gibi birimlerde yürütülen çalışmalar olarak somutlaşmaktadır. Bu kapsamda, aile için rehberlik, danışmanlık merkezleri ve sığınma evleri örneklerine çok az sayıda belediyede yer verilmektedir.(İstanbul Kadıköy Belediyesi, İstanbul Zeytinburnu Belediyesi)

2.6.1. Türkiye’de ve Avrupa’daki Aile Danışma Merkezleri

Türkiye’de mevcut düzende SHÇEK’e bağlı olarak farklı illerde ücretsiz aile danışmanlığı hizmeti veren 42 adet ADM bulunmaktadır. Bunların dışında yukarıda da belirtildiği gibi devletin diğer kurumları tarafından, özel kurum ve kuruluşlar, üniversiteler ve belediyeler tarafından da aile danışma hizmetleri verilmektedir.

Özellikle aile danışmanlığı kavramının son dönemdeki popülarlığının özel sektör alanında, evlilik terapisi, çift terapisi gibi farklı türleri de beraberinde getirdiği ve yaygınlaştığı görülmektedir.

Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği'nin dördüncü maddesine göre; aile danışma merkezleri, aile danışmanı, aile danışmanlığı, ailelere yönelik psikolojik ve sosyal hizmet aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

a)Aile danışma merkezi: Toplumun ve ailenin gelişmesi için; bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle işbirliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

b) Aile danışmanı: Merkezde aile danışmanlığı hizmetlerini yürütmek üzere görev yapacak sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, tabip, psikolojik danışma ve rehberlik bölümü mezunu öğretmen, en az dört yıllık yüksek öğrenimi olan hemşire unvanlarından birine sahip olmasının yanı sıra üniversitelerin ya da bu mesleklerden birine ait meslek dernek ya da odalarının düzenlemiş olduğu aile danışmanlığı alanında en az yüz saati teorik olmak üzere eğitim programını ya da bu alanda hizmet veren sivil toplum veya kamu kuruluşlarının Uluslararası Aile Terapileri Örgütünün (IFTA) ya da Avrupa Aile Terapileri Örgütünün (EFTA) ölçülerine uygunluğu belgelenen aile danışmanlığı alanında en az yüz saati teorik olmak üzere eğitim programını başarıyla tamamlamış olan personelidir.

c) Aile danışmanlığı: Merkezde görevli aile danışmanı tarafından sürdürülecek olan ailenin sınırları ve üyeler arası ilişkiler üzerinde çalışarak aile üyeleri arasındaki bozuk ilişkileri düzeltmeyi ve tedavi sürecinde kazanılan yeni iletişim ve etkileşim kalıpları sayesinde, aile bireylerinin sürdürülen, özel teknik ve stratejileri içeren iyileştirme sürecidir.

ç) Ailelere yönelik psikolojik ve sosyal hizmetler: Merkezde görevli meslek elemanlarınca sürdürülecek olan ailenin ve aile bireylerinin refah mutluluk ve

bütünlüğünü güçlendirmek amacıyla, bireylerin aile içi ilişkileri, toplumsal yaşama uyumları ve ailenin her türlü işlevlerinin yerine getirilmesi ile ilgili sorunlarını önleme ve çözüme kapasitelerini geliştirecek, bireylere ya da gruplara yönelik tüm koruyucu-önleyici, eğitici-geliştirici ve rehabilite edici psikolojik ve sosyal programlar ile çalışmaları olarak tanımlanmıştır. (www.shcek.gov.tr).

SHÇEK'e bağlı olarak Ankara'da hizmet veren aile danışma merkezinde verilen hizmetler aşağıdaki gibidir:

- Aile Görüşmeleri(Aile Danışmanlığı)
- Psiko-sosyal Hizmetler(Vaka Takipleri)
- Eğitim Çalışmaları
- Bilgilendirmeye yönelik seminerler, söyleşiler, paneller yürütülmektedir.

Ankara ADM'de uzmanlarla yapılan görüşmede elde edilen bilgilere göre, ailelerle çalışırken “Sistem Yaklaşımı”nı temel alınmaktadır. Merkezde bireysel görüşme yapılmamaktadır. Şiddet, uyuşturucu, alkol gibi patolojik vakalar gerekli kurumlara yönlendirilmektedir. Haftada 1 gün, günde de 1,5 saat olmak üzere 4 hafta görüşme yapılmaktadır. 5. seansta terapinin değerlendirilmesi yapılarak devam edilip edilmeyeceğine yönelik ortak bir karar alınmaktadır. Merkezde, ayrıca Benim Ailem, AÇEP, KİHEP gibi aile eğitimi programları da verilmektedir. Eğitim durumlarına göre başvurulara bakıldığında lise ve üniversite düzeyinde bir yoğunlaşma görülmektedir. Yaş aralığı ağırlığı ise an fazla 35-42 arasındadır. En çok başvuru sebebi aile ve eşler arası sorunlar olarak tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra anne-baba genç çatışması, çocuklarla ilgili sorunlar, evlilik öncesi danışmanlık almak için başvurular yapılmaktadır.

Ülkemizde bulunan “Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü” yetkilileri 2006 yılında “Yerinde Bilgi Edinme Projesi” kapsamında bazı ülkeleri ziyaret etmişlerdir. Bunlar İspanya, Finlandiya, İrlanda, Avusturya'dır. Bu çalışmanın amacı aile ile ilgili kurumları yerinde ziyaret etmek, genel tanıtıcı bilgiler almak, aile ve aile üyelerine yönelik uygulama birimlerini yerinde görmek olarak belirlenmiştir. Kurumun bu ziyaretler sonucunda hazırladığı rapordan bazı önemli bilgiler aşağıda özetlenmiştir.

Hazırlanan rapora göre, İspanya’da aile içi şiddet konusunun da ADM’lerin görev alanına olduğu belirtilmiştir. ADM’lerde Aile içi şiddeti önlemeye yönelik eğitim programları sunulmaktadır. Merkezlere başvuranlar bireysel olarak değil aile olarak değerlendirilmekte ve aileye uygun çözümler üretilmek suretiyle destek verilmektedir. Aile Destek Merkezlerine başvuran ailelerin yarısı sorunlu ailelerdir. Bunların dörtte biri çiftler arasında yaşanan sorunlardan dolayı, diğer dörtte biri ise farklı sorunlar nedeniyle merkezlere başvurmaktadır. Bu sorunlar küçük sorunlar olabileceği gibi (çocuğun ders çalışmaması, yemek yememesi vb.) ciddi sorunlar (aile içi şiddet, madde bağımlılığı, boşanma vb.) da olabilmektedir. Merkezlerde psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, avukatlar ve idari personeller görevlendirilmektedir. Merkezde bizdeki toplum merkezi eğitimlerine benzeyen 0-3 yaş aile etkileşimi programları da uygulanmaktadır.

Finlandiya’da bu tür merkezlerin sayısının fazlalığı dikkat çekiyor. Çocuk rehberliği ve aile danışmanlığı hizmetleri; belediyelerin sorumluluğundadır. 1997’de toplam 222 hizmet noktasında 127 çocuk rehberliği ve aile danışmanlığı kliniği vardı. Yaklaşık 31.000 aile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini kullanmış. Rehberlik ve danışmanlık hizmetlerine başvuranlar arasında temel neden çocukla ilgili sorunlara yoğunlaşmaktadır (%59). Diğer nedenler aile problemleri (%15), ebeveynlerin ilişki problemleri (%11), aile tartışmalarında arabuluculuk (%5) ve konuşma isteği (%3). Bununla birlikte cinsel haklar ve sağlık konularını hem ulusal hem de dünya çapında seviyede geliştirmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca çiftlere psikolojik destek sağlayıp çocuk bakım hizmetleri vermektedirler. Bu kuruluşun temel hedeflerinden bir tanesi de ülkede nüfus dengelerini korumaktır.

İrlanda’da Aile ve Sosyal İşler Bakanlığı’na bağlı olarak **Aile Destek Ajansı** buna bağlı olarak da Aile Destek ve Bakım Merkezleri bulunmaktadır. Aile Destek Ajansları; yerel aile destek hizmetlerinin teşviki için evliliğin sarsılmasını önlemeye yardımcı olmak, aile yaşamında istikrar ve devamlılığı teşvik etmek ve çocuklar için ebeveyn bağlarının devamlılığını sağlamak amacıyla 2003’te kurulmuştur. Ülke çapında 16 adet “**Aile Arabuluculuk Hizmetleri Merkezi**” (“Family Mediation Service Centre”) olarak anılan ve boşanmaya dair danışmanlık hizmeti veren kurumun, 95 adet (2006 sonu

itibariyle 100 adet olacak) “**Aile Destek ve Bakım Merkezi**” (“Family Resource Centre”) olarak anılan ve çok çeşitli aile destek hizmetleri veren organizasyonun finansmanını ve koordinasyonunu sağlamaktadır. Buradaki merkezlerin yine bizdeki toplum merkezlerine benzer, göçle gelen kesimleri bilgilendirme ve donanım kazandırma gibi bir misyonları var. Ayrıca bir diğer çarpıcı hizmetleri ise; ailelerin parçalanmasından etkilenen çocuklara yönelik danışmanlık hizmeti ve aile bireylerinin birinin ölümü sonucunda yoksulluk çeken ailelere danışmanlık hizmeti verilmesidir. 2005 yılı boyunca “Family Mediation Service” hizmeti doğrultusunda 1500 çifte danışmanlık sağlanmıştır. “Mediation” sürecini tamamlayan çiftlerin %54’ü çocukların durumu gibi konularda bir anlaşmaya varmıştır. Bunun da ötesinde, bu çiftlerin %5’i evliliklerini devam ettirme kararı almıştır.

Avusturya devletinde ise ailelere yönelik danışma hizmetlerini uzun zamandır teşvik etmektedir. Aile Yükünü Dengeleme Fonu, İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan bir fon olarak danışmanlık hizmetlerinin de finans kaynağını oluşturmaktadır. 1974 yılından bu yana Avusturya’da Federal Devlet, aile danışma merkezlerini destekliyor. Avusturya genelinde toplam 380 aile danışma merkezi var. Aile danışma merkezleri, hukukçu ve doktor ağırlıklı bir kadroyla çalışmaktadır. Bunların yanı sıra bu merkezlerin çalışanları arasında psikolog, sosyal hizmet elemanı, sosyolog vb. meslek gruplarından da uzmanlar bulunmaktadır. Bu merkezlerde sertifikası olanlar danışmanlık yapmaktadır. Personelin eğitimine bakanlık sürekli eğitim programları uygulayarak destek vermektedir. Danışma hizmeti 3 esas üzerine kurulmuştur: İsim sormadan, gönüllü ve ücretsiz hizmet. Bir aile danışma merkezi ortalama 24.000 kişiye hizmet vermektedir. 2006 yılında şu ana kadar 220.000 başvuru ve 461.000 konuşma yapılmıştır. Aile danışma merkezlerinde karşılaşılan sorunlar daha çok aile içi anlaşmazlıklar hususundadır. Bununla birlikte çocuk yetiştirme konusundaki sorunlarla da ilgilenilmektedir(www.aile.gov.tr.)

Bu ülkelerde ülkemizden farklı olarak hukuki anlamda da aile danışmanlığı hizmetlerinin ADM’ler kapsamında verildiğini görüyoruz. Özellikle buralardaki ADM’lerin hizmetlerini ülkemizdeki toplum merkezleriyle ADM’lerin hizmetlerinin birada sunulduğu kurumlar olarak tanımlayabiliriz. Örneğin sadece çiftlere yönelik

danışmanlık hizmetleri değil çocuklara yönelik sorunlar ve bunlar için eğitim programları da ADM'lerin kapsamında yer almaktadır.

Avrupa'dan farklı olarak ülkemizde aile içi şiddet, aile arabuluculuğu gibi hizmetler aile danışma merkezlerinin görev kapsamında değildir. Bütüncül bir sosyal hizmet perspektifinden baktığımızda bu hizmetlerin de dâhil edilmesi gerekmektedir. Özellikle ülkemizde kadınlar için uygulanması gereken pozitif ayrımcılığı göz önünde bulundurursak savunuculuk faaliyetlerine ağırlık verilmesi gerekmektedir.

III. BÖLÜM YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması, anket sorularının niteliği, verilerin işlenmesi ve çözümlenmesi ile süre ve olanaklara ilişkin araştırmanın yöntemini oluşturan bilgiler sunulmaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Evli kadınların aile içi yaşadıkları sorunlar ve danışmanlık hizmetinden yararlanma eğilimlerine ilişkin yapılan bu araştırma, betimleyici tarama modeli ile hazırlanmıştır. Gökçe'ye (2007,s.65) göre tarama modelleri, geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlardır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini evli kadınlar, çalışma evrenini Ankara Mamak İlçesi, Şahintepe Mahallesi'nde ikamet eden evli kadınlar oluşturmaktadır. Şahintepe mahallesi muhtarı ile irtibata geçilerek Şahintepe Mahallesi'nde 23.000 ailenin ikamet ettiği tespit edilmiştir. Araştırma Şahintepe Mahallesi'nde yaşayan evli kadınlar ile yapılmıştır. Bu çalışmada gerekli örnek sayısı Moser ve Kalton (1979) tarafından örnek büyüklüğünün tespitinde kullanılması önerilen, formül yardımı ile tespit edilmiştir.

Örnek büyüklüğünün tespitinde, standart hatanın 0.04 ve güven aralığının %95 olduğu kabul edilecektir. Ana kütledeki değişimin %50 olacağı varsayılmış olup bu varsayımlar altında yukarıda sunulan formül yardımı ile bu çalışmada gerekli olan örnek sayısının en az 400 olması gerektiği hesaplanmıştır.

Araştırmada kullanılan örnekleme türü kartopu örneklemedir. Kartopu örneklemede öncelikle evrene ait birimlerden birisi ile temas kurulur. Temas kurulan birimin yardımıyla ikinci birime, ikinci birimin yardımıyla üçüncü birime gidilir. Bu şekilde, sanki bir kartopunun büyümesi gibi örneklem büyüklüğü genişler (Yazıcıoğlu ve

Erdoğan, 2004, s.45). İlk olarak Şahintepe Mahallesiindeki Natoyolu Toplum Merkezi ile irtibata geçilmiştir. Öncelikli olarak bu kişilerle anket formu doldurulmuş daha sonra kendilerinin referansları ile aynı mahallede oturan arkadaş ve komşuları ile daha sonra yine bu arkadaş ve komşuların referansları ile diğer kişilerle iletişime geçilerek 400 evli kadınla anket formu doldurulmuştur.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın verileri örnekleme giren ailelerdeki evli kadınlardan toplanmıştır. Araştırmada verilerin toplanması amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır. Veriler, örneklem olarak seçilen katılımcılar ile karşılıklı olarak yazılı anket sorularına cevap alınmak suretiyle elde edilmiştir. Verilerin toplanmasında 2 anketörden faydalanılmıştır. Verilerin toplanması, yaklaşık 2,5 aylık bir çalışma sonucunda tamamlanabilmiştir. Verilerin toplanması sırasında görüşmeler, ailelerin isteği doğrultusunda evde ya da apartman içinde yapılmış ortalama 15 dakika sürmüştür. Görüşmelerin katılımcıyla baş başa yapılmasına özen gösterilmiştir. Özellikle aile gibi özel bir konuyu kapsamı nedeniyle kadınların çoğunun araştırmaya katılmaya istekli olmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle verilerin toplanmasında ciddi bir zorluk yaşanmıştır. Ancak Natoyolu Toplum Merkezi bu süreçte çok yardımcı olmuş ve örneklem grubuna ulaşılmasında aracı olmuşlardır.

3.4. ANKET SORULARININ NİTELİĞİ

Araştırmada kullanılan anket formu, 4 sayfadan ibarettir. Anket formu, uygulanmaya konmadan önce rastgele seçilmiş 20 katılımcı ile ön test (pre testi) yapılarak değerlendirilmiş ve katılımcılardan elde edilen fikirler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak uygulanmaya hazır hale getirilmiştir. Anket formu, genel kurallar çerçevesinde hazırlanmış ve 4 kısımdan oluşturularak, her kısımda aile yaşantısına ilişkin farklı bir amaç hedeflenmiştir.

3.5. VERİLERİN İŞLENMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ

Anket uygulaması sonucu elde edilen veri seti SPSS 15.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programında analiz edilmiştir. Verilerin istatistiksel çözümlemesinde Ki-kare istatistiği kullanılmıştır.

3.7. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırma Temmuz 2009 – Eylül 2010 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırma için Ankara Valiliğinde izin alınmıştır. Araştırmanın tüm giderleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve buna ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorum dört başlık altında sunulmuştur. Birinci başlıkta, araştırmada yer alan katılımcıların yaş, çalışma durumu, gelir, eğitim, çocuk sayısı, eşlerinin mesleği vb. gibi niteliklerini gösteren frekans dağılımı yer almaktadır. İkinci başlık altında evli kadınların aile içi sorunların çözümünde yardım için başvurdukları kişiler, çözüm yolları, çözüm yollarının işlevselliği, aile yaşantısından memnuniyet düzeyi verilmiştir. Üçüncü başlık altında kadınların aile danışmanlığı ile ilgili görüşlerine yönelik bulgular yer almaktadır. Dördüncü başlık altında aile danışmanlığı almak isteyen ve istemeyen evli kadınların nitelikleri ve aile içindeki mevcut sorunların durumu ve aile yaşamından memnuniyet düzeylerine ilişkin bulguları, aile içinde yaşadıkları sorunlar ile aile danışmanlık hizmeti alma düşüncesi arasında bağlantı olup olmadığı ele alınmıştır.

4.1. ÖRNEKLEM GRUBUNUN NİTELİKLERİ

Bu alt bölümde araştırmaya katılan evli kadınların yaş dağılımı, eğitim durumları, çalışma durumu, evlilik süreleri, evlilik biçimleri, çocuk sayısı, eşlerinin eğitim ve çalışma durumu, gelir durumu ve hangi alanlarda gelir sıkıntısı yaşadıklarına ilişkin bilgiler Çizelge 1’de gösterilmiştir.

Çizelge 1: Örneklem Grubunun Nitelikleri

	Aralıklar	n(Kişi Sayısı)	%(Yüzde)
Yaş Dağılımı	25 yaş ve altı	39	9,8
	26-30	63	15,8
	31-40	176	44,0
	41-50	88	22,0
	51-60	34	8,5
	Eğitim Durumu	Okuma yazma bilmiyor	25
Okuma yazma biliyor/İlkokul mezunu		198	49,5
Ortaokul		51	12,8
Lise		100	25,0
Üniversite		26	6,5
Çalışma Durumu	Çalışıyor	106	30,5
	Çalışmıyor	294	69,5
Evlilik Süresi	0- 10	145	36,6
	11- 20	138	34,8
	21- 30	89	22,5
	31 yıl ve üzeri	24	6,1
Çocuk Sayısı	1	64	16,0
	2	201	50,3
	3	58	14,5
	4 ve üzeri	42	10,5
	Yok	35	8,8
Eşin Eğitim Durumu	Okuryazar veya ilkokul mezunu	160	39,5
	Ortaokul	90	22,6
	Lise	98	24,6
	Üniversite	52	13,3
Eşin Mesleği	Memur	42	10,2
	İşçi	191	48,3
	Emekli	55	14,1
	Kendi hesabına çalışıyor	35	9,0
	Geçici işçi	32	7,7
	İşsiz	45	10,7

*Yüzdeler N=400 üzerinden alınmıştır.

Gelir Durumu	Nitelikler	N(kişi sayısı)	%(yüzde)
	0- 600	106	27,2
	601- 1000	129	33,1
	1001- 2000	122	31,3
	2001- 3000 TL üzeri	33	8,5
	Birbirimizi tanıyarak	176	44,0
	Görücü Usulü	224	56,0
Gelir Sıkıntısı Yaşanan Alanlar	Barınma	84	21,0
	Beslenme	76	19,0
	Giyim	64	16,0
	Ulaşım	46	11,5
	Sağlık	85	21,3
	Eğitim Giderleri	153	38,3
	Eğlence, tatil giderleri	201	50,2

*Yüzdeler N=400 üzerinden alınmıştır.

4.2. KADINLARIN AİLE İÇİ SORUNLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan evli kadınların aile içi sorunların çözümünde kimlere başvurdukları, nasıl bir yol izledikleri, bu çözüm yollarının işlevselliği, aile yaşantısı memnuniyet düzeyi, aile danışmanlığı ile ilgili görüşlerine yönelik tespitler yer almaktadır.

Çizelge 2: Kadınların Aile İçi Sorunları Çözmede Yardım Aldığı Kişi ve Kurumlar

Yardım alınan kişiler	n	%
Eşi	114	28,5
Toplum merkezi	39	9,8
Akrabaları	29	7,3
Komşuları	3	,8
Arkadaşları	38	9,5
Bir uzman(psikolog vb.)	17	4,3
Hiç kimseden	160	40,0
Toplam	400	100

Çizelge 2’de araştırmaya katılan evli kadınların aile içi sorunlarını çözerken kimlerden yardım aldığına yönelik bulgular yer almaktadır. Bu veri aile içi sorunların çözümünden kimlerin aktif bir rol aldığına ve sorunların çözülme işlevine yönelik olarak da fikir

vermektedir. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan kadınların %40'ı aile içi sorunlarını çözerken kimseden yardım almayarak sorunlarını kendi başına çözmeye çalışmaktadır. Kadınların %28,5'i aile içi sorunlarını çözerken eşlerinden yardım alırken, %9,8'i toplum merkezinden, %9,5'i arkadaşlarından, %7,3'ü akrabalarından, %4,3'ü bir uzmandan, %0,8'inin ise komşularından yardım almaktadır. Arkadaş, akraba, komşu gibi sosyal çevreyi belirleyen grupların az olması da bu tür paylaşımların azlığına dikkat çekmektedir.

Bilindiği gibi Mamak bölgesi kentsel dönüşüm projesi içinde yer almaktadır. Var olan gecekonduların çoğu yıkılarak apartman dairesine geçilmiştir. Gecekondudan apartman dairesine geçiş var olan ilişki yapısını değiştirmiştir. Gökçe(1993,s.86) köyden göç etmiş kişilerin ve akrabaların bir arada yaşamaya başlamasıyla, aynı geçmişi ve kültürü paylaşan kişilerin kentte köy kökenli cemaatler oluşturduğunu tespit etmiştir. Ancak bu geçişle bu cemaat ilişkisinin değiştiğini görmekteyiz. Erman'da (1998,s.56) Ankara'daki bir kentsel dönüşüm bölgesinin eşliğinde bulunan bir mahallede yaptığı araştırmada, bu değişimi tespit etmiş gecekondudan apartmanlara taşınma olayının akraba ve aynı köyden göçmenlerin oluşturdukları dayanışma ortamını bozduğunu, özellikle kadınların eski gecekondular ortamına ve komşular arasındaki yakınlığa özlem duyduklarını tespit etmiştir.

Daha önce sağlıklı aile tanımında da belirtildiği gibi sorun çözme sürecinde her üyenin kendine ait sorumluluğu üstlendiği bir özellikten bahsedilmektedir. Bu, sağlıklı aile yapısının özelliklerinden yalnızca bir tanesidir. Çizelge 14'te elde edilen bulgularda bu sorumluluğun eşit bir şekilde paylaşılmadığı görülmektedir. Kadınların yarısına yakın bir çoğunluğunun bu sorumluluğu tek başına yüklenmiş olduğu görülmektedir. Bir diğer çarpıcı bulgu uzman kişilerin yardımına başvurulma oranının azlığıdır. Sorunların uzman kişilere başvurularak çözülmesi sorunların sorumluluğunun aile üyeleri arasında eşit bir şekilde paylaşılmasını sağlayacağı gibi sorunların yeni sorunlar doğurmasını da engelleyebilir.

Çizelge 3: Aile İçi Sorunların Çözümünde İzlenen Yollar

Aile İçi Sorunlarda İzlenen Çözüm Yolları	n	%
Karşılıklı konuşarak, problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışır ve uygularız	177	44,3
Konuşuyoruz fakat aldığımız kararları uygulayamıyoruz	52	13,0
Tartışıyoruz ve genelde sorunlarımızı çözemiyoruz	75	18,8
Sorunu eşime anlatırım ve onun dediği olur	44	11,0
Sorunun üstünde durmayız ve zamana bırakırız	44	11,0
Bir uzmana başvururuz	8	2,1
Toplam	400	100,0

Çizelge 3'te araştırmaya katılan evli kadınların aile içi sorunların çözümünde izledikleri çözüm yollarına yönelik bulgular yer almaktadır. Bu verilere göre araştırmaya katılan kadınların %44,3'ü aile içi sorunlarını karşılıklı konuşup ve ortak bir çözüm yolu bulmaya çalışarak çözmeye çalıştığını belirtmiştir. Bu bulgu araştırmaya katılan kadınların yarısına yakınının sorunlarını sağlıklı bir aile yapısında olması gerektiği gibi paylaşarak ve ortak bir çözüm yolu bulmaya çalışarak çözmeye çalıştığını göstermektedir. %18,8'i tartıştıklarını ve genelde bir çözüm üretilmediğini belirtmiştir. Bu bulgu sorun çözmede fikir birliğine varamadıklarını ve sorunu tam anlamıyla çözemediklerini göstermektedir. %13'ü konuştuklarını fakat aldıkları kararları uygulayamadıklarını belirtmiştir. Bu bulgu ailecek alınan ortak kararların uygulama sürecinde aksamaya uğradığını ve bir sorun olduğunu göstermektedir dolayısıyla sorun çözülememektedir. %11'i sorunu eşine anlatıp onun kararına bıraktığını belirtmiştir. Bu bulgu erkek egemen yani otoriter bir aile yapısını vurgulamaktadır. Burada sorunların paylaşıldığı, demokratik bir yapıdan bahsedilemez. %11'i sorunun üstünde durmayarak zamana bıraktıklarını belirtmiştir. Burada yine aile üyelerinin üstlerine düşen sorumluluğu almadığı ve sorunun çözülmediği görülmektedir.

%2,1'i bir uzmana başvurduğunu belirtmiştir. Bu bulgu da profesyonel bir yardıma yönelik eğilimin düşüklüğünü göstermektedir.

Çizelge 4: Aile İçi Sorunları Çözerken Kullanılan Yöntemlerin İşlevselliği

Kullanılan Yöntemlerin İşlevselliği	n	%
İşe yarıyor	143	35,8
İşe Yaramıyor	67	16,8
Bazen Yarıyor	190	47,5
Toplam	400	100

Çizelge 4'te araştırmaya katılan evli kadınların aile içi sorunlarını çözerken kullandıkları yöntemlerin işlevselliğine ait bulgular yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların %47,5'i sorunlarını çözerken kullandıkları yöntemlerin bazen işe yaradığını belirtmiştir. Bu durum aile içinde çözülemeyen sorunların olduğunu göstermektedir. %35,8'i bu yöntemlerin işe yaradığını belirtirken,%16,8'i kullandıkları bu yöntemlerin aile içi sorunlarını çözmede yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Problem çözme özelliği sağlıklı ailenin özelliklerinde birisidir. Problemin çözümünün sağlanması ailenin huzurlu bir ortama kavuşmasını sağlayacaktır. Ailelerin bir kısmı bu özelliğe sahipken diğer yarısının sahip olmadığı görülmektedir.

Çizelge 5: Aile İçinde Çözülemeyen Sorunların Mevcudiyeti

Aile İçinde Tekrarlayan Sorunların Mevcudiyeti	n	%
Var	181	45,3
Yok	219	54,7
Toplam	400	100

Çizelge 17'de araştırmaya katılan evli kadınların aile içinde çözülemeyen sorunlarının olup olmadığına yönelik bulgular yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların %45,3'ünün aile içinde çözülemeyen sorunları mevcutken, %54,7'sinin aile içinde tekrar eden çözemedikleri bir sorunları bulunmamaktadır.

Çizelge 5’de ortaya konan bulgularla birlikte değerlendirildiğinde aile içi sorunların çözümünde kullanılan yöntemlerin bazen ya da hiç işe yaramaması sorunların tekrarını beraberinde getirecektir. Var olan sorunu tam anlamıyla çözümediği sürece başka sorunları da beraberinde getirecek ve bu durum bir kısır döngü olarak devam edecektir.

Çizelge 6: Aile Yaşantısından Memnun Olma Düzeyi

Memnuniyet Düzeyleri	n	%
Memnun değilim	55	13,9
Kısmen memnunum	80	20,2
Memnunum	265	66,0
Toplam	400	100,0

Çizelge 6’da araştırmaya katılan kadınların aile yaşamlarından memnun olma düzeyleri verilmiştir. Buna göre, kadınların %66’sı aile yaşamlarından memnunken, %20,2’si bu konuda kararsız olduğunu, %13,9’u ise memnun olmadığını belirtmiştir. Memnun olma oranının yüksek olması kadınların aileleri ile sorunları olsun olmasın sahip oldukları aile yapısından memnun olduklarını göstermektedir. Aile destek hizmetleri ile kadınların memnuniyet düzeylerini etkileyen unsurlar tespit edilerek, ailecek bu unsurları düzeltebilmeleri sağlanabilir. Kadının ya da aile bireylerinden herhangi birinin böyle bir memnuniyetsizlik yaşamasının engellenmesi bütün aile bireylerini etkileyecektir.

4.3. KADINLARIN AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİNE YÖNELİK BİLGİ VE EĞİLİMLERİ

Bu bölümde kadınların devlet tarafından verilen ücretsiz aile danışmanlığı hizmeti hakkındaki bilgileri ve bu hizmetten yararlanma eğilimleri ile ilgili bulgular verilmiştir.

Çizelge 7: Devlet Tarafından Ücretsiz Aile Danışmanlığı Hizmeti Verildiğine İlişkin Bilgi Düzeyi

Devlet tarafından ücretsiz aile danışmanlığı hizmeti verildiğine ilişkin bilgi düzeyi	n	%
Evet, bu hizmeti biliyorum	109	27,3
Hayır, böyle bir hizmetten haberim yok	291	72,7
Toplam	400	100

Çizelge 7’de katılımcıların devlet tarafından verilen ücretsiz aile danışmanlığı hizmeti hakkındaki bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların %72,7’sinin böyle bir hizmet verildiğinden haberi yokken, %27,3’ü böyle bir hizmet verildiğini bildiğini belirtmiştir. Bu bulgular doğrultusunda büyük bir çoğunluğun böyle bir hizmetten haberdar olmaması devlet tarafından verilen aile danışmanlığı hizmetinin yeteri kadar kamuya duyurulmadığını göstermektedir. Araştırma sürecinde kadınların böyle bir hizmetten haberdar olmadığı gibi bu hizmetin tam olarak ne olduğu hakkında da bir fikir sahibi olmadığı gözlemlenmiştir.

Çizelge 8: Aile İçi Sorunlar İçin Aile Danışmanlığı Hizmeti Alma Eğilimi

Aile İçi Sorunlar İçin Aile Danışmanlığı Hizmeti Alma Eğilimi	N	%
Evet	218	54,0
Hayır	182	45,5
Toplam	398	100

Çizelge 8’de kadınların aile içi sorunları için aile danışmanlığı hizmetinden faydalanma konusundaki eğilimlerine yer verilmiştir. Buna göre, kadınların %54,3’ü böyle bir hizmetten faydalanmak isterken, %45,7’si aile danışmanlık hizmeti almak istememektedir. Kadınların bu hizmetin içinde neler olduğunu bilmedikleri halde önyargılı bir şekilde hayır dedikleri görülmüştür. Bu önyargının en önemli sebeplerinden birisinin kadınların bu hizmetin tam olarak neleri içerdiğini bilmemesinden kaynaklandığı gözlemlenmiştir.

4.4. AİLE DANIŞMANLIK HİZMETİ ALMAK İSTEYEN VE İSTEMEYEN EVLİ KADINLARIN FARKLI DEĞİŞKENLERE GÖRE DAĞILIMI

Bu bölümde aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen evli kadınların kadınların eğitim, yaş, evlilik süresi, aile geliri gibi nitelikleri ve yine aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen evli kadınların kadınların aile içindeki mevcut sorunları, aile yaşam memnuniyet düzeyleri, eşleri ve çocukları ile yaşadıkları sorunlar çapraz tablolar ile sunulmuştur. Bu değişkenler arasında istatistiksel olarak bir anlamlılık olup olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 9: Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Kadınların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

			Yaş					Toplam
			25 yaş ve altı	26-30	31-40	41-50	51 yaş ve üstü	
Aile danışma merkezinde n hizmet alma eğilimi	Evet	N	20	28	108	43	17	216
		% Eğilim	9,3%	13,0%	50,0%	19,9%	7,9%	100,0%
		% Yaş	51,3%	44,4%	62,1%	48,9%	50,0%	100,0%
		% Toplam	5,0%	7,0%	27,1%	10,8%	4,3%	54,3%
	Hayır	N	19	35	66	45	17	182
		% Eğilim	10,4%	19,2%	36,3%	24,7%	9,3%	100,0%
		% Yaş	48,7%	55,6%	37,9%	51,1%	50,0%	45,7%
		% Toplam	4,8%	8,8%	16,6%	11,3%	4,3%	45,7%
Toplam		N	39	63	174	88	34	398
		% Eğilim	9,8%	15,8%	43,7%	22,1%	8,5%	100,0%
		% Yaş	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	9,8%	15,8%	43,7%	22,1%	8,5%	100,0%

($\chi^2=8,142$, sd:4; p >0,05)

Çizelge 9'da araştırmaya katılan aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen evli kadınların yaş gruplarına göre dağılımı verilmiştir. Evli kadınlardan toplamda %

54'ü aile danışmanlığı hizmetinden yararlanmak istediklerini, buna karşın % 46'sı ise yararlanmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen kadınların %9,3'ü 25 yaş ve altında, %13,3'ü 26-30 yaş grubunda, %50'si , 31-40 yaş grubunda, %19,9'u 41-50 yaş grubunda, %7,9'u, 51 ve 60 yaş grubundadır. Çapraz tablo incelendiğinde 31-40 yaş arasındaki genç yetişkin kadınların %62'sinin, 25 yaş ve altı ve 50 yaş üstü yaş grubundaki kadınların yarısının aile danışmanlık hizmeti almak istedikleri görülmektedir.

Ancak, gruplara ilişkin gözlemlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar manidar çıkmamıştır ($\chi^2=8,142$, sd:4; $p >0,05$).

Görülmektedir ki kadınlar hangi yaş grubunda olursa olsun aile danışmanlık hizmeti almak isteyebilirler. İnsanların yaşamlarında çocukluk, gençlik, yetişkinlik, yaşlılık gibi dönemleri vardır ve her dönemin de kendine özgü özelliği ve sorumluluğu vardır. İnsanları her yaşta farklı ilişkiler, farklı sorumluluklar ve farklı bir çevre beklemektedir. Kadınlar gençlik yıllarında yeni evli olmanın getirmiş olduğu sorumluluklarla ilgili sıkıntılar yaşarken, orta yaşlarında anne olmanın getirdiği yükümlülüklerle ilgili sorunlar yaşayabilirler. Dolayısıyla kadınların yaşam evrelerinde farklı dönemlere yönelik olarak aile danışmanlığı hizmeti ihtiyacı ortaya çıkabilir.

Bu bulgu aile danışmanlığı hizmetinin belli yaş gruplarını değil her yaş grubundaki kadınları kapsayacak şekilde tanıtılmasının ve hizmet verilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çizelge 10:Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Kadınların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

		Eğitim Durumu							Toplam
		Okuma Yazma Bilmiyor	Okuma yazma Biliyor	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniver site		
Aile danışma merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	17	12	104	28	46	9	216
		% Eğilim	7,9%	5,6%	48,1%	13,0%	21,3%	4,2%	100,0%
		% Eğitim	70,8%	52,2%	59,1%	57,1%	46,0%	34,6%	54,3%
		% Toplam	4,3%	3,0%	26,1%	7,0%	11,6%	2,3%	54,3%
	Hayır	N	7	11	72	21	54	17	182
		% Eğilim	3,8%	6,0%	39,6%	11,5%	29,7%	9,3%	100,0%
		% Eğitim	29,2%	47,8%	40,9%	42,9%	54,0%	65,4%	45,7%
		% Toplam	1,8%	2,8%	18,1%	5,3%	13,6%	4,3%	45,7%
Toplam	N	24	23	176	49	100	26	398	
	% Eğilim	6,0%	5,8%	44,2%	12,3%	25,1%	6,5%	100,0%	
	% Eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	6,0%	5,8%	44,2%	12,3%	25,1%	6,5%	100,0%	

($\chi^2=11,308$, sd:5; p <0,05)

Çizelge 10'da araştırmaya katılan aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen evli kadınların eğitim durumlarına göre dağılımı verilmiştir. Aile danışma merkezinden hizmet almak isteyen kadınların %7,9'unu okuma yazma bilmeyen, %5,6'sını okuma yazma bilen, %48,1'i ilkokul mezunu, %13,0'ü ortaokul mezunu, %21,3'ü lise mezunu, %4,2'sini üniversite mezunu kadınlar oluşturmaktadır. Okuma yazma bilmeyen kadınların %70'i, üniversite mezunlarının da % 34'ü aile danışmanlık hizmeti almak istemektedirler.

Gözlemlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar manidar çıkmıştır ($\chi^2=11,308$, sd:5; p <0,05).

Aile danışmanlık hizmeti almak isteyen kadınların oranı, kadınların eğitim seviyeleri yükseldikçe manidar şekilde azalmaktadır. Eğitim seviyesi düşük olan evli kadınlar için

önemli bir hizmet ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Kadınların bilinçlilik düzeylerinin önemi aile danışmanlığı hizmeti alma eğiliminde de etkili bir unsur olarak rol almaktadır.

Eğitimin kadının yaşamındaki önemi çok büyüktür. Eğitimin kadınların bilinçliliğini artırma konusundaki etkisi göz önüne alınırsa; eğitimin kadınların konumunu iyileştiren ve değiştiren bir etken olduğu inkar edilemez. Yapılan çalışmalar Türkiye’de kadınların eğitim seviyelerinin düşük olmasının altında bir çok toplumsal neden yattığını ortaya koymaktadır. Kadınların erken yaşta evlendirilmeleri, ekonomik düzeyi düşük ailelerde kadının ikinci planda yer alması ve ailelerin kızlarını okutma konusunda dinî ve ahlakî yönden kuşkulu davranmalarını bu nedenler arasında gösterebiliriz.

İnsanca Yaşam Projesi kapsamında yapılan Kadıköy Belediyesi Aile Danışma Merkezleri İşleyişi Saha Araştırması’nda ADM’lerden yararlanan kadınların %40’ının hiç okula gitmediği, %39’unun ilkokul mezunu olduğu, %15’nin ilkokulterk, %1’inin ortaokulterk, %2’sinin ortaokul mezunu, %2’sinin lise mezunu ve %1’inin üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Büyük çoğunluk olan %94 oranında kadının, ortaokula gidememiş durumda ve eğitimsiz olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan kadınların %94’ü maddi–manevi olarak yıllardır mağdur durumda olduklarını belirtmişlerdir.

Diğer araştırmanın sonuçlarını da göz önünde bulundurduğumuzda; kadınların eğitim seviyesi aile danışma merkezlerinden yararlanma eğiliminde önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çizelge 11: Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Evlilik Süresine Göre Dağılımı

		Evlilik süresi (yıl)			Total	
		10 yıl ve aşağısı	11-20	21-30 yıl ve yukarısı		
Aile danışma merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	74	82	60	216
		% Eğilim	34,3%	38,0%	27,8%	100,0%
		% Süre	51,0%	60,3%	53,1%	54,8%
		% Toplam	18,8%	20,8%	15,2%	54,8%
	Hayır	N	71	54	53	178
		% Eğilim	39,9%	30,3%	29,8%	100,0%
		% Süre	49,0%	39,7%	46,9%	45,2%
		% Toplam	18,0%	13,7%	13,5%	45,2%
Toplam	N	145	136	113	394	
	% Süre	36,8%	34,5%	28,7%	100,0%	
	% Eğitim	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	36,8%	34,5%	28,7%	100,0%	

($\chi^2=2,620$, sd:2; p >0,05)

Çizelge 11’de aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen evli kadınların evlilik sürelerine göre dağılımları verilmiştir. Aile danışmanlık hizmeti almak isteyen kadınların %34,3’ü 10 yıl ve aşağısı, %38’i, 11-20 yıl arası, %27,8’i 21-30 yıl arası evlidir. Çapraz tablo incelendiğinde 11-20 yıl arasında evli olan kadınların %60’ının aile danışmanlığı hizmeti almak istediği görülmektedir.

Ancak, gruplara ilişkin gözlemlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar manidar çıkmamıştır ($\chi^2=2,620$, sd:2; p >0,05).

Bu bulguya göre evlilik süreleri ne olursa olsun, kadınlar aile danışmanlık hizmeti almak istemektedirler. Kadınlar ne kadar süredir evli olurlarsa olsunlar aile içinde sorun yaşayabilir ve bu sorunların çözümü için aile danışmanlığı almak isteyebilirler. Diğer

bulgularla yorumladığımızda yaş ve evlilik süresi gibi değişkenler kadınların bu eğilimlerini etkilememektedir.

Kuramsal çerçeve de değinildiği gibi evliliklerde evliliğin süresinden daha çok bu süre içindeki paylaşımlar, iletişim ve beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmediği önemlidir. 30 yıldan daha fazla evli olan çiftlerin aile danışmanlığı almak istediği görülmektedir. Ailelerinde insanlar gibi bir yaşam döngüleri vardır ve her döngü de aile üyelerini farklı olay ve durumlar beklemektedir. Aile yaşam döngüsü aileyi zaman içinde değişen bir sistem olarak kurgular ve ailenin bu değişim süreci içinde geçirdiği evreleri tanımlar. Evreler, bireylerin yeni ilişki süreçlerle karşı karşıya kalmasına yol açmakta beraberinde uyum sorununu, yeni tutum ve davranış becerileri geliştirmeleri ya da değişimi yönetememesi durumunda çatışma ve kriz ortaya çıkmasına neden olmaktadır. (Goldenber & Goldenberg 1990:14).

Ailenin içinden geçtiği bu evreler, aile yaşam döngüsü olarak kavramsallaştırılmıştır. Dolayısıyla aileler her evrede farklı bir sorunla karşılaşabilir ve bazen bu sorunlarla mücadele edemeyebilirler. Onları her evrede bekleyen bu farklı koşullar için bir uzmandan yardım istemeleri hem onların bu evreyi ailecek daha kolay atlatabilmelerini hem de gelecek evrelerde onları ne gibi sorunların beklediğini bilmelerini ve bunlara yönelik önlem almalarını sağlayabilir.

Çizelge 12: Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Aylık Gelire Göre Dağılımı

			Aylık gelir				Toplam
			600 TL ve altı	601-1000 TL	1001-2000 TL	2001-3000 TL üstü	
Aile danışma merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	74	72	56	9	211
		% Eğilim	35,1%	34,1%	26,5%	4,3%	100,0%
		% Gelir	69,8%	56,7%	45,9%	27,3%	54,4%
		% Toplam	19,1%	18,6%	14,4%	2,3%	54,4%
	Hayır	N	32	55	66	24	177
		% Eğilim	18,1%	31,1%	37,3%	13,6%	100,0%
		% Gelir	30,2%	43,3%	54,1%	72,7%	45,6%
		% Toplam	8,2%	14,2%	17,0%	6,2%	45,6%
Toplam		N	106	127	122	33	388
		% Eğilim	27,3%	32,7%	31,4%	8,5%	100,0%
		% Gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	27,3%	32,7%	31,4%	8,5%	100,0%

($\chi^2=23,750$, sd:3; p <0,05)

Çizelge 12’de aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen evli kadınların ailelerinin gelir durumlarına göre dağılımı verilmiştir. Bu bulgulara göre; aile danışmanlık hizmeti almak isteyen evli kadınların; %35’inin aylık gelirleri 600 TL ve altında, %34’ünün, 601-1000TL arasında, %26’sının, 1001-2000 TL arasında, %4’ünün 2001 ve 3000 TL üzerindedir. Çapraz tablo incelendiğinde aylık geliri 600 TL ve altında olan evli kadınların %70’i, 2001-3000 TL üzerinde olan kadınların %27’si aile danışmanlığı almak istemektedir.

Gruplara ilişkin gözlemlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar bulunmuştur ($\chi^2=23,750$, sd:3; p <0,05).

Görülmektedir ki kadınların gelir seviyeleri düşüktüçe danışmanlık hizmeti alma eğilimi artmaktadır. Aylık gelir arttıkça danışmanlık hizmeti alma eğilimi azalmaktadır. Bu bulgular bize sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan kadınların aile danışmanlığı hizmetine sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olan evli kadınlardan daha fazla ihtiyaç duyduğunu

göstermektedir. Sosyo-ekonomik seviye biliçlilikten, maddi imkanlara kadar hem kadının hem de ailenin hem toplum içindeki yerini belirleme hem de iç ve dış etkenlere karşı ailenin oluşturduğu tavrı belirleme de çok önemli bir etkidir.

Ayata (2010) Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı için Trabzon'da yapılan kamuoyu araştırması değerlendirmesinde, sosyo-ekonomik seviyenin önemi vurgulamaktadır. Ayata, aile içi ilişkilerin eşitlikçi olmasının temel göstergeleri arasında aileye ilişkin konularda birlikte karar verme de, aile gelirininin yüksek olmasının ve kadının kendi kazancını kontrol edebilmesinin çok önemli olduğunu belirtmektedir.

Araştırmaya katılan evli kadınların büyük bir çoğunluğunun maddi geliri yoksulluk sınırı altındadır. Daha önce de vurgulandığı gibi ailenin en önemli işlevlerinden birisi ekonomik işlevidir. Aile bu işlevi yerine getiremediğinde sorunların da ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu işlevin yerine getirilebilmesi ve aile bağımlılığının devamı için minimum düzeyde bir gelir ve düzenli bir iş zorunlu olarak gösterilmektedir. Ayrıca düşük kazancın da erkekler ve kadınlar üzerinde depresyon ve anksiyete gibi etkileri de ortaya konmuştur. Bu maddi koşullar yerine getirilmediğinde bulgularda da ortaya konduğu gibi sorunlar kaçınılmaz olmaktadır. Bu tür sorunların yaşanmaması için ailenin ekonomik anlamda kendine yeterli hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Çizelge 13:Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Aile İçi Sorunların Mevcudiyetine Göre Dağılımı

			Aile içinde çözemediğiniz tekrarlayan ve sizi rahatsız eden sorunlar var mı?		
			Evet	Hayır	Total
Aile danışman merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	137	71	208
		% Eğilim	65,9%	34,1%	100,0%
		% Sorun	75,7%	34,3%	53,6%
		% Toplam	35,3%	18,3%	53,6%
	Hayır	N	44	136	180
		% Eğilim	24,4%	75,6%	100,0%
		% Sorun	24,3%	65,7%	46,4%
		% Toplam	11,3%	35,1%	46,4%
Toplam		N	181	207	388
		% Eğilim	46,6%	53,4%	100,0%
		% Sorun	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	46,6%	53,4%	100,0%

($\chi^2=66,521$, sd:1; p <0,05)

Çizelge 13'te aile danışmanlık hizmeti almak isteyen ve istemeyen kadınların aile içinde çözülemeyen aileyi rahatsız eden sorunların varlığına göre dağılımı gösterilmektedir. Aile danışmanlık hizmeti almak isteyen kadınların %66'sının aile içinde çözümlenemeyen sorunları varken, %34'ünün böyle bir sorunu bulunmamaktadır. Aile içinde çözülemeyen sorunların olan kadınların da %75,7'si, aile danışmanlık hizmeti almak istemektedir.

Gruplara ilişkin gözlemlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar bulunmuştur ($\chi^2=66,521$, sd:1; p <0,05).

Aile içi çözümlenemeyen sorunları olduğunu belirten kişilerin aile danışmanlık hizmeti alma eğilimi daha yüksektir. Bilindiği gibi aile danışma merkezlerinin özellikle aile tedavisinin temel amacı; ailelerin aile içindeki sorun çözme süreçlerine müdahale ederek hem var olan sorunların çözümüne yardımcı olmak hem de ailenin böyle bir etkinlik kazanmasını sağlamaktır. Açıkça görülmektedir sorunlu ailelerin aile danışmanlık hizmetine olan ihtiyacı sorunlu olmayan ailelere göre daha yüksektir.

Görülmektedir ki ailelerin sorunların çözümü için başvurdukları yöntemler bu noktada yetersiz kalmakta ve aile içi sorunları çözümleyememektedir. Uzman kişilerin yardımı ailelerin bu sorunlarla yüzleşmelerini sağlayacağı gibi kullandıkları yöntemleri değiştirerek daha işlevsel yöntemler bulmalarını ve böylece ileri de karşılaşacakları sorunlarla kendilerinin başetmelerini sağlayacaktır.

Çizelge 14: Aile Danışmanlığı Hizmeti Alma Eğiliminin Aile Yaşamından Memnuniyet Düzeyine Göre Dağılımı

		Aile yaşantınızdan ne ölçüde memnunsunuz?			Toplam	
		Memnun değilim	Kısmen Memnunum	Memnunum		
Aile danışma merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	45	51	117	213
		%Eğilim	21,1%	23,9%	54,9%	100,0%
		%Memnuniyet	81,8%	63,8%	45,0%	53,9%
		%Toplam	11,4%	12,9%	29,6%	53,9%
	Hayır	N	10	29	143	182
		%Eğilim	5,5%	15,9%	78,6%	100,0%
		%Memnuniyet	18,2%	36,3%	55,0%	46,1%
		%Toplam	2,5%	7,3%	36,2%	46,1%
Total	N	55	80	260	395	
	%Eğilim	13,9%	20,3%	65,8%	100,0%	
	%Memnuniyet	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	%Toplam	13,9%	20,3%	65,8%	100,0%	

($\chi^2=28,666$, sd:2, $p < 0,05$)

Çizelge 14'te aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve istemeyen evli kadınların aile yaşamından memnuniyet düzeyine göre dağılımları verilmiştir. Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen evli kadınların; %21 aile yaşamlarından memnun olmadığını, %23'ü kısmen memnun olduğunu, % 55'i memnun olduğunu belirtirken, çapraz tablo incelendiğinde aile yaşamından memnun olmayan kadınların %81,8'inin, memnunun diyenlerin de %45'inin aile danışmanlık hizmeti almak istedikleri görülmektedir.

Gözlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar çıkmıştır ($\chi^2=28,666$, sd:2, $p < 0,05$). Aile yaşamına ilişkin memnuniyet düzeyi azaldıkça, danışmanlık hizmeti alma eğilimi artmaktadır. Kişilerin bu konular için bir uzman yardımına ihtiyaç duydukları görülmektedir. Wamboldt ve Reiss (1989) , dengesiz ve zayıf bağlara sahip ailelerden gelen bireylerin evliliklerindeki memnuniyet düzeyinin düşük olduğunu belirtmektedir. Görüldüğü gibi bu kısır döngünün ortadan kalkabilmesi ve yeni kuşaklara aktarılmaması için ailelerdeki sorunların çözülerek memnuniyet düzeylerinin yükseltilmesi gerekmektedir. Daha önce ki bulgularda da kadınların aile içinde çözümlenemeyen sorunları olduğu ortaya konmuştu. Bu sorunlar da kişilerin memnuniyet düzeylerini olumsuz yönde etkileyebilir. Öncelikli olarak sorunların çözümü ve kişileri nelerin memnun etmediği tespit edilerek bu memnuniyetsizlikler giderilmelidir.

	Maddi sorunlar	Toplam
--	----------------	--------

			Hiç	Nadiren	Arasıra	Sık sık	Her zaman	
Aile danışman merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	26	30	38	64	49	216
		%Eğilim	12,0%	13,9%	19,9%	31,5%	22,7%	100,0%
		% Sorun	33,3%	41,1%	56,2%	71,0%	78,2%	54,5%
		% Toplam	6,6%	7,6%	10,9%	17,2%	12,4%	54,5%
	Hayır	N	52	43	53	12	20	180
		%Eğilim	28,9%	23,9%	29,4%	6,7%	11,1%	100,0%
		% Sorun	66,7%	58,9%	43,8%	21,8%	29,0%	45,5%
		% Toplam	13,1%	10,9%	13,4%	3,0%	5,1%	45,5%
Total	N	78	73	121	55	69	396	
	%Eğilim	19,7%	18,4%	30,6%	13,9%	17,4%	100,0%	
	% Sorun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	19,7%	18,4%	30,6%	13,9%	17,4%	100,0%	

Çizelge 15: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Eşle Maddi Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı

($\chi^2=39,557$ sd:4, $p < 0,05$)

Çizelge 15'te aile danışma merkezinden hizmet almak isteyen ve istemeyen evli kadınların eşleriyle maddi konularda sorun yaşama sıklığına göre dağılımı verilmiştir. Aile danışmanlığı almak isteyen kadınların %12'si hiç, %13'ü nadiren, %31'i arasıra, %19'u sık sık, %27'si her zaman eşleriyle maddi sorunlar yaşamaktadırlar. Yine çapraz tablo incelendiğinde eşleriyle maddi konularda her zaman sorun yaşayan kadınların %79'u, sık sık sorun yaşayanların da %71'i aile danışmanlığı yardımı almak istemektedirler.

Gözlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar çıkmıştır ($\chi^2=39,557$, sd:4, $p < 0,05$). Kadınların eşleriyle maddi konularda sorun yaşam sıklıkları arttıkça danışmanlık hizmeti alma isteği de artmakta, sorun yaşama sıklığı azaldıkça danışmanlık hizmetinden yararlanma ihtiyacı azalmaktadır. Daha önceki bulgularda da ailenin ekonomik durumu ile aile danışmanlığı hizmetinden faydalanma eğilimi arasındaki dağılım manidar çıkmıştı. Araştırmaya katılan kadınların büyük bir

çoğunluğunun hane gelirinin yoksulluk sınırı altında olduğu göz önünde bulundurulursa aile içindeki maddi sorunların yaşanması kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla bu etkenler birbirini tetikleyerek danışmanlık hizmeti alma isteğini doğurmaktadır.

Çizelge 16: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Eşle İletişim Sorunu Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı

			İletişim Sorunları					Toplam
			Hiç	Nadiren	Arasıra	Sık sık	Her zaman	
Aile danışman merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	63	41	60	27	19	210
		%Eğilim	30,0%	19,5%	28,6%	12,9%	9,0%	100,0%
		% Sorun	39,9%	53,2%	80,0%	71,1%	59,4%	55,3%
		% Toplam	16,0%	10,8%	15,8%	7,1%	5,0%	55,3%
	Hayır	N	95	36	15	11	13	170
		%Eğilim	55,9%	21,2%	8,8%	6,5%	7,6%	100,0%
		% Sorun	60,1%	46,8%	20,0%	28,9%	40,6%	44,7%
		% Toplam	25,0%	9,5%	3,9%	2,9%	3,4%	44,7%
Total	N	158	77	75	38	32	380	
	% Eğilim	41,6%	20,3%	19,7%	10,0%	8,4%	100,0%	
	% Sorun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	%Toplam	41,6%	20,3%	19,7%	10,0%	8,4%	100,0%	

($\chi^2=37,877$, sd:4, $p < 0,05$)

Çizelge 16’da aile danışma merkezinden hizmet almak isteyen ve istemeyen evli kadınların eşleriyle iletişim sorunu yaşama sıklığına göre dağılımı verilmiştir. Aile danışmanlık hizmeti almak isteyen evli kadınların %30’u eşleriyle hiç, %19’u nadiren, %19’u arasıra, %13’ü sık sık, %9’u her zaman iletişim sorunu yaşamaktadır. Çapraz tablo incelendiğinde eşleri arasıra iletişim sorunu yaşayan kadınların %80’i, sık sık sorun yaşayan kadınların %70’i aile danışmanlık hizmeti almak istemektedirler.

Gözlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar çıkmıştır ($\chi^2=37,877$, sd:4, $p < 0,05$). Kadınların eşleri ile iletişim sorunu yaşama sıklığı arttıkça danışmanlık hizmeti alma isteği artmakta, sorun yaşama sıklığı azaldıkça danışmanlık hizmetinden yararlanma isteği azalmaktadır. Kuramsal çerçevede de belirtildiği gibi aile içi iletişim aile danışmanlığı hizmetinde en çok başvuru alanlarından bir tanesidir.

Satir'e göre aile iletişimi aile üyelerinin kendilik değerini (self-worth) yansıtır. Ailede fonksiyonel olmayan bir iletişim varsa, üyeler arasında dolaylı, açık olmayan açıkça tanımlanamayan bir iletişim tarzından söz edilebilir. Aile üyeleri stres altındayken bu tür iletişim tarzından birisine yönelebilir (Satir,1972; Aktaş,2005b). Aile için tehdit unsuru olan bu streslerin tespit edilip ortadan kaldırılması açık iletişim kanallarını beraberinde getirecektir. İletişim aile içi ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için çok önemli bir etkidir. Bunun için aile içi etkileşimin sağlıklı bir şekilde devam etmesi ve eşler arasındaki sorunların aşılması için uzman kişilerin yardımı gereklidir. Bu yardım, sorunlar kronik bir hal almadan ve aile üyelerinin ilişkilerine ve kendilerine kalıcı hasarlar bırakmadan alınmalıdır.

Çizelge 17: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Kadınların Eşleri ile Çocuklarla İlgili Konularda Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı

			Çocuklarla ilgili sorunlar					Toplam
			Hiç	Nadiren	Arasıra	Sık sık	Her zaman	
Aile danışman merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	42	49	69	36	14	210
		%Eğilim	20,0%	23,3%	32,9%	17,1%	6,7%	100,0%
		% Sorun	40,0%	53,3%	69,0%	55,4%	77,8%	55,3%
		% Toplam	11,1%	12,9%	18,2%	9,5%	3,7%	55,3%
	Hayır	N	63	43	31	29	4	170
		%Eğilim	37,1%	25,3%	18,2%	17,1%	2,4%	100,0%
		% Sorun	60,0%	46,7%	31,0%	44,6%	22,2%	44,7%
		% Toplam	16,6%	11,3%	8,2%	7,6%	1,1%	44,7%
Total	N	105	92	100	65	18	380	
	% Eğilim	27,6%	24,2%	26,3%	17,1%	4,7%	100,0%	
	% Sorun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	%Toplam	27,6%	24,2%	26,3%	17,1%	4,7%	100,0%	

($\chi^2=21,367$, sd:4, $p < 0,05$)

Çizelge 17’de aile danışma merkezinden hizmet almak isteyen ve istemeyen evli kadınların eşleriyle çocuklarıyla ilgili konularda sorun yaşama sıklığına göre dağılımı verilmiştir. Aile danışmanlığı almak isteyen kadınların %20’si hiç, %23 nadiren, %34 arasına, %17’si sık sık, %7 si her zaman eşleriyle çocuklarıyla ilgili konularda sorun yaşamaktadırlar. Çapraz tablo incelendiğinde çocuklarıyla ilgili konularda eşleriyle her zaman tartışan kadınların %78’i, ara sıra tartışan kadınların da %70’i aile danışmanlık hizmeti almak istemektedir.

Gözlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar çıkmıştır ($\chi^2=21,367$, sd:4, $p < 0,05$). Kadınların eşleri ile çocuklarla ilgili konularda tartışma sıklığı arttıkça danışmanlık hizmeti alma isteği artmakta, azaldıkça danışmanlık hizmeti alma ihtiyacı da azalmaktadır. Kuramsal çerçevede belirtildiği gibi çocuklar aile sisteminin en önemli

parçalarından birisidir. Kimi kuramcılar çocukların evliliği olumlu etkilediğini düşünürken kimileri çocukların evliliğe olumsuz etkilerinin daha çok olduğunu düşünmektedir.

Eşler arasındaki bu sorununun çocuklarla ilişkileri etkilemesi de kaçınılmazdır. Ayrıca çocuklar da eğer ebeveynlerini sürekli kendisi yüzünden tartışırken görürse anne ve babasını üzdüğünü düşünebilir ve suçluluk hissedebilir. Bu düşünce çocuğun hem aile ilişkilerini hem de kendi psikolojisini olumsuz yönde etkileyebilir. Sağlıklı bir aile yapısında olması gerektiği gibi eşlerin çocuklarıyla ilgili konuları karşılıklı konuşarak paylaşmaları, sorunlar için beraber çözüm üretmeleri yine çocuklarıyla ilgili konularda ortaklaşa karar vermeleri ve bu sürece çocuklarını da dahil etmeleri gerekmektedir. Bu süreç sorunların azalmasını sağlayabileceği gibi aile üyelerinin ilişkilerini de pekiştirecektir. Bu durumun gerçekleşmesi için eşlere kimi zaman bir uzmanın yardım etmesi ve yol göstermesi gerekebilir. Uzman sayesinde aile üyeleri sorunlarını daha rahat çözebilecekleri gibi, ileride çıkabilecek sorunlarla mücadele etme becerileri de artacaktır. Hem eşler arası hem de ebeveyn çocuk arasındaki ilişkiler daha sağlıklı bir hal alacaktır.

Çizelge 18: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Kadınların Çocukları ile Ebeveyn-Çocuk İletişimi Sorunu Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı

		Ebeveyn_Çocuk İletişim Sorunu					Toplam	
		Hiç	Nadiren	Arasıra	Sık sık	Her zaman		
Aile danışman merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	51	38	51	53	11	204
		%Eğilim	25,0%	18,6%	25,0%	26,0%	5,4%	100,0%
		% Sorun	39,2%	55,1%	70,8%	70,7%	78,6%	56,7%
		% Toplam	14,2%	10,6%	14,2%	14,7%	3,1%	56,7%
	Hayır	N	79	31	21	22	3	156
		%Eğilim	50,6%	19,9%	13,5%	14,1%	1,9%	100,0%
		% Sorun	60,8%	44,9%	29,2%	29,3%	21,4%	43,3%
		% Toplam	21,9%	8,6%	5,8%	6,1%	,8%	43,3%
Total	N	130	69	72	75	14	360	
	% Eğilim	36,1%	19,2%	20,0%	20,8%	3,9%	100,0%	
	% Sorun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	%Toplam	36,1%	19,2%	20,0%	20,8%	3,9%	100,0%	

($\chi^2=30,773$, sd:4, $p < 0,05$)

Çizelge 18’de aile danışma merkezinden hizmet almak isteyen ve istemeyen evli kadınların çocuklarıyla ebeveyn-iletişim sorunu yaşama sıklığına göre dağılımı verilmiştir. Bu dağılıma göre, aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen kadınların %25’i hiç, %18’i nadiren, %25’i arasıra, %26’sı sık sık, %6’sı her zaman çocukları ile ebeveyn-çocuk iletişim sorunu yaşamaktadır. Çocukları ile bu sorunu her zaman yaşayan kadınların %79’u, sık sık yaşayan kadınların %71, arasıra yaşayan kadınların %71’i, nadiren yaşayan kadınların %56’sı, hiç yaşamayan kadınların %40’ı aile danışmanlık hizmeti almak istemektedirler.

Gözlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar çıkmıştır ($\chi^2=30,773$, sd:4, $p < 0,05$). Görülmektedir ki kadınların çocukları ile ebeveyn-iletişim sorunu yaşama sıklığı arttıkça aile danışmanlığı hizmeti alma eğilimi de artmaktadır. Daha öncede vurgulandığı gibi etkili bir iletişimin oluşturulamadığı, iletişim engellerin yer aldığı bir ortamda çocukların gelişimi engellenir. Çocuklar özgürce düşünemeyen, düşünce ve

duygularını açıkça dile getiremeyen bağımlı bir birey olurlar. İleride çeşitli sorunlarla karşılaşır. Bu nedenle aile bireyleri arasında, özellikle anne-baba ile çocuklar arasında etkili bir iletişimin kurulması çok önemlidir.

Aile danışmanlığı hizmetlerinde belirtildiği gibi, aile dengesinin bozulmasında başlıca sebeplerden biri üyeler arasında iyi işlemeyen bir iletişim kalıbını gelişmesidir. Çoğu zaman terapist bu yanlış iletişim kalıbını düzeltmeye çalışır. Kendilerinin bu yanlış kalıbı görmelerini ve anlamalarını sağlar. Bu yanlış iletişim kalıplarının ortadan kalkması ile aile içinde iletişimden kaynaklanan birçok sorun da ortadan kalkabilmektedir.

Çizelge 19: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Evli Kadınların Cinsel Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı

			Cinsel Sorun					Toplam
			Hiç	Nadiren	Arasıra	Sık sık	Her zaman	
Aile danışman merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	99	49	41	12	10	211
		%Eğilim	46,9%	23,2%	19,4%	5,7%	4,7%	100,0%
		% Sorun	46,7%	59,0%	65,1%	80,0%	58,8%	54,1%
		% Toplam	25,4%	12,6%	10,5%	3,1%	2,6%	54,1%
	Hayır	N	113	34	22	3	7	179
		%Eğilim	63,1%	19,0%	12,3%	1,7%	3,9%	100,0%
		% Sorun	53,3%	41,0%	34,9%	20,0%	41,2%	45,9%
		% Toplam	29,0%	8,7%	5,6%	,8%	1,8%	45,9%
Total	N	212	83	63	15	17	390	
	% Eğilim	54,4%	21,3%	16,2%	3,8%	4,4%	100,0%	
	% Sorun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	54,4%	21,3%	16,2%	3,8%	4,4%	100,0%	

($\chi^2=12,755$, sd:4, $p<0,05$)

Çizelge 19'da araştırmaya katılan aile danışma merkezinden hizmet almak isteyen ve istemeyen evli kadınların eşleri ile cinsel sorun yaşama sıklığına göre dağılımı

verilmiştir. Bu dağılıma göre, aile danışmanlığı almak isteyen kadınların %56'sı hiç, %23'ü nadiren, %20'si arasıra, %6'sı sık sık, %5'i her zaman cinsel sorun yaşamaktadır. Bu sorunu her zaman yaşayan kadınların %59'u, sık sık yaşayan kadınların %80'i, ara sıra yaşayan kadınların %65'i, nadiren yaşayan kadınların %59'u, hiç yaşamayan kadınların %46'sı aile danışmanlığı hizmeti almak istemektedirler.

Gözlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar çıkmıştır ($\chi^2=12,755$, $sd:4$, $p < 0,05$). Kadınların cinsel sorun yaşama sıklığı arttıkça danışmanlık hizmeti alma ihtiyacı artmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi cinsellik ülkemizde hala tabu olan bir konudur. Özellikle kadınlar bu konunun konuşulmasından büyük bir rahatsızlık duymakta, utanmakta ve ayıplanma korkusu yaşamaktadırlar. Konuya karşı bu tür davranış ve tutumların seğilenmesi de konuyu iyice tabu haline getirmekte ve konu hakkında bilgi eksikliğine ve bilgi kirliliğine neden olmaktadır. Bu yüzden kadınlar eşleri ile yaşadıkları cinsel sorunların üstünü kapamakta ya da bir uzmana değil arkadaş ya da akraba çevrelerine anlatarak çözüm bulmaya çalışmaktadırlar. Ancak bu yollar soruna bir çözüm getirmekten daha çok kullaktan dolma bilgilerin daha fazla ortalığı bulandırmasına neden olmaktadır.

Cinsellik işlevi aile kurumunun önemli işlevlerinden birisidir. Bu işlevin yerine getirilememesi ya da yerine getirilmesinde sorunlar yaşanması eşler arasındaki ilişkiyi derinden etkilemesi kaçınılmazdır. Bu sorunun aile sistemine zarar vermemesi ve ailenin işlevlerinin etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için bu tür sorunların uzman kişilerce çözüme ulaştırılması çok önemlidir. Günümüzde aile danışmanlığı dışında çift terapisi, cinsel terapi gibi tedavi ve terapi hizmetlerinin arttığı görülmektedir. Bu insanların evliliğinde yaşadığı bu sorununun önemini ve uzman yardımına duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Çizelge 20: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Evli Kadınların Eşleri ile Akrabalarla İlgili Konularda Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı

			Akrabalarla İlgili Sorunlar					Toplam
			Hiç	Nadiren	Arasıra	Sık sık	Her zaman	
Aile danışman merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	104	47	31	23	8	213
		%Eğilim	48,8%	22,1%	14,6%	10,8%	3,8%	100,0%
		% Sorun	57,1%	46,5%	50,0%	71,9%	61,5%	54,6%
		% Toplam	26,7%	12,1%	7,9%	5,9%	2,1%	54,6%
	Hayır	N	78	54	31	9	5	177
		%Eğilim	44,1%	30,5%	17,5%	5,1%	2,8%	100,0%
		% Sorun	42,9%	53,5%	50,0%	28,1%	38,5%	45,4%
		% Toplam	20,0%	13,8%	7,9%	2,3%	1,3%	45,4%
Total	N	182	101	62	32	13	390	
	% Eğilim	46,7%	25,9%	15,9%	8,2%	3,3%	100,0%	
	% Sorun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	%Toplam	46,7%	25,9%	15,9%	8,2%	3,3%	100,0%	

($\chi^2=7,760$, sd:4, $p>0,05$)

Çizelge 20’de aile danışma merkezinden hizmet almak isteyen ve istemeyen evli kadınların eşleri ile akrabalarla ilgili konularda sorun yaşama sıklığına göre dağılımı verilmiştir. Bu dağılıma göre, aile danışmanlığı almak isteyen kadınların %49’u hiç, %22’si nadiren, %15’i arasıra, %11’i sık sık, %4’ü her zaman akrabalarıyla ilgili konularda eşleriyle sorun yaşamaktadır. Çapraz tablo incelendiğinde eşleri ile akrabalarıyla ilgili konularda sık sık sorun yaşayan kadınların %72’si, her zaman sorun yaşayanların %61’i, nadiren yaşayanların %46’sı aile danışmanlık hizmeti almak istemektedirler.

Gözlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar çıkmamıştır ($\chi^2=7,760$, sd:4, $p >0,05$).

Görülmektedir ki kadınların eşleri ile akrabalarıyla ilgili konularda sorun yaşama durumları bu eğilimi etkilememektedir. Kadınlar bu sorunu yaşamaları bile aile danışmanlığı hizmeti almak isteyebilirler.

Daha önce de değinildiği gibi akrabalık bağlarının kuvvetli olması aileler arasında dayanışma, destek gibi olumlu davranışları beraberinde getirmektedir. Ancak kimi zaman da bu ilişkilerin çok sıkı olması aile içindeki ilişki ve sorunlara müdahale edilmesi gibi durumları doğurmaktadır. Bu durumlarda eşler birbirlerinin akrabaları yüzünden taraf olma durumu yaşabileceği gibi anlamsız çatışmalara da sürüklenebilirler.

Çizelge 21: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Evli Kadınların Eşleri ile Şiddet Sorunu Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı

			Şiddet Sorunu					Toplam
			Hiç	Nadiren	Arasıra	Sık sık	Her zaman	
Aile danışman merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	145	27	15	6	20	213
		%Eğilim	68,1%	12,7%	7,0%	2,8%	9,4%	100,0%
		% Sorun	46,9%	81,8%	62,5%	100,0%	100,0%	54,3%
		% Toplam	37,0%	6,9%	3,8%	1,5%	5,1%	54,3%
	Hayır	N	164	6	9	0	0	179
		%Eğilim	91,6%	3,4%	5,0%	,0%	,0%	100,0%
		% Sorun	53,1%	18,2%	37,5%	,0%	,0%	45,7%
		% Toplam	41,8%	1,5%	2,3%	,0%	,0%	45,7%
Total	N	309	33	24	6	20	392	
	% Eğilim	78,8%	8,4%	6,1%	1,5%	5,1%	100,0%	
	% Sorun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	78,8%	8,4%	6,1%	1,5%	5,1%	100,0%	

($\chi^2=39,379$, sd:4, $p<0,05$)

Çizelge 21’de aile danışma merkezinden hizmet almak isteyen ve istemeyen evli kadınların eşleri ile şiddet sorunu yaşama sıklığına göre dağılımı verilmiştir. Bu dağılıma göre, aile danışmanlığı almak isteyen kadınların %68’i hiç, %13’ü nadiren, %7’si arasıra, %3’ü sık sık, %10’u her zaman şiddet sorunu yaşamaktadır. Çapraz tablo incelendiğinde eşleri ile her zaman ve sık sık şiddet sorunu yaşayan kadınların hepsi, arasıra yaşayanların hepsi, nadiren yaşayanların %82’si aile danışma merkezinden hizmet almak istemektedirler.

Gözlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar çıkmıştır ($\chi^2=39,379$, sd:4, $p<0,05$). Görülmektedir ki kadınların eşleri şiddet sorunu yaşama sıklığı aile danışmanlığı hizmetinden yararlanma eğilimini etkilemektedir. Kadınların eşleri ile yaşadığı şiddet sorunu artıkça danışmanlık hizmeti alma ihtiyacı artmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi aile içi şiddetin sebeplerinden birisi öğrenme olarak gösterilmektedir. Aile içinde şiddet gören çocuk büyüdüğü zaman bu sorunu kendi ailesine taşımaktadır. Bu sorununun kuşaktan kuşağa aktarılmasını ve aile üyeleri üzerindeki büyük zararlarını önlemek için mutlaka bir uzmana başvurulmalı ve sorun çözülmedilir.

Çizelge 22: Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğiliminin Evli Kadınların Eşlerinin Kötü Alışkanlıkları Yüzünden Sorun Yaşama Sıklığına Göre Dağılımı

			Kötü Alışkanlıklar(sigara, alkol, kumar, vb.)					Toplam
			Hiç	Nadiren	Arasıra	Sık sık	Her zaman	
Aile danışman merkezinden hizmet alma eğilimi	Evet	N	140	23	15	8	24	210
		%Eğilim	66,7%	11,0%	7,1%	3,8%	11,4%	100,0%
		% Sorun	50,5%	48,9%	57,7%	80,0%	82,8%	54,0%
		% Toplam	36,0%	5,9%	3,9%	2,1%	6,2%	54,0%
	Hayır	N	137	24	11	2	5	179
		%Eğilim	76,5%	13,4%	6,1%	1,1%	2,8%	100,0%
		% Sorun	49,5%	51,1%	42,3%	20,0%	17,2%	46,0%
		% Toplam	35,2%	6,2%	2,8%	,5%	1,3%	46,0%
Total	N	277	47	26	10	29	389	
	% Eğilim	71,2%	12,1%	6,7%	2,6%	7,5%	100,0%	
	% Sorun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	%Toplam	71,2%	12,1%	6,7%	2,6%	7,5%	100,0%	

($\chi^2=14,338$, sd:4, $p<0,05$)

Çizelge 22’de aile danışma merkezinden hizmet almak isteyen ve istemeyen evli kadınların eşlerinin sigara, alkol, kumar vb. gibi kötü alışkanlıklara sahip olması nedeniyle sorun yaşama sıklığına göre dağılımı verilmiştir. Bu dağılıma göre, aile danışmanlığı almak isteyen kadınların %67’si hiç, %11’i nadiren, %7’si arasıra, %4’ü sık sık, %12’si her zaman eşlerinin kötü alışkanlıkları nedeniyle sorun yaşamaktadırlar. Çapraz tablo incelendiğinde eşleri ile bu sorunu her zaman yaşayan kadınların %83’ü, hiç yaşamayan kadınların yarısı danışmanlık hizmeti almak istemektedirler.

Gözlenen yüzdeler arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak manidar çıkmıştır ($\chi^2=14,338$ sd:4, $p<0,05$) . Açıkça görülmektedir ki eşleri sigara, alkol, kumar vb. gibi olumsuz alışkanlıklara sahip olan kadınların eşleri ile bu sorunu yaşama sıklığı arttıkça aile danışmanlığı hizmeti almak isteği de artmaktadır. Bu tür alışkanlıklar bireyin sağlığına

zarar verdiği gibi aile üyelerine de maddi ve manevi olarak zarar vermekte ailenin işlevlerini bozmaktadır. Aile üyelerinin bu tür olumsuz alışkanlıklara bağımlı olması çocukların gelişim sürecini olumsuz yönde etkileyerek ve davranış problemlerine sebep olmaktadır.

Aynı zaman da bu tür alışkanlıklar ailelerin sosyal ilişkilerine de zarar vererek ailenin toplumdaki dışlanmasına neden olmaktadır. Bu dışlanma sonucu bir çok aile içine kapanmakta ve bu sorunu kendi başına aşmaya çalışmaktadır. Bu tür sorunların daha kronik bir hal almaması için uzman yardımı almaları ve gerekli tedavileri görmeleri gereklidir. Ancak bu şekilde aile tekrar işlevlerini yerine getirecek sağlıklı yapıya kavuşabilir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara ilişkin sonuç ve öneriler sunulmaktadır.

5.1. Örneklem Grubunun Niteliklerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan kadınların çoğunluğu (%44) orta yaş grubunu temsil etmektedir. Kadınların %44'ü ve eşlerinin %39'unun eğitim seviyesi ilkökul düzeyindedir. Çalışma durumuna baktığımızda kadınların büyük bir çoğunluğu (%70) ev hanımıdır. Yaygın evlenme biçiminin görücü usulü olduğu, 11-20 yıl arası evli çiftlerin büyük çoğunluğu (%34,8) oluşturduğu görülmüştür. Ailelerin %50'si iki çocuk sahibidir. Bu sayı Türkiye genelindeki ortalama çocuk sayısı ile aynıdır..

Araştırmaya katılan ailelerin yarısını işçi ailelerinin oluşturduğu tespit edilmiştir. Kadınların %33'nün aile halkı geliri; 600-1000TL, %31'nin 1001-2000 TL, %27'sinin ise 600 TL'den az olarak tespit edilmiştir. Bu rakam bize ailelerin yoksulluk sınırı içinde yaşadıklarını göstermektedir. Ailelerin %50'si kazandıkları bu gelir ile eğlence, tatil ve boş zaman gibi faaliyetlerde gelir sıkıntısı çekerken, %39'u da eğitim giderlerinde sıkıntı çekmektedir. Araştırma yapılan bölgenin sosyo ekonomik özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda bölgede genel olarak eğitim seviyesi düşük ve ekonomik sıkıntı yaşayan işçi ailelerin oturduğu görülmektedir.

5.2. Kadınların Aile İçi Sorunlarına Yönelik Bulguların Sonuçları

Bilindiği aile danışmanlığı hizmeti başvurularının en önemli nedeni aile içi sorunlardan, bu sorunların sağlıklı bir şekilde çözülememesinden kaynaklanmaktadır. Araştırma sonucunda evli kadınların; %40 gibi bir çoğunluğunun aile içinde yaşadıkları sorunlar için kimseden yardım almadıkları, %28'isinin eşinden yardım aldığı ortaya konmuştur. Aile sorunlarıyla ilgili sıkıntıların aile dışındaki paylaşımı çok azdır. Sağlıklı aile yapısında olması gerektiği gibi sorumlulukların paylaşılmadığı aile içi sorunların

kadınların sırtında bir yük olarak kaldığı görülmektedir. Bu sorunların çözümünde ise aile içinde en çok kullanılan yöntem %44 karşılıklı konuşarak ortak bir yol bulmaya çalışmak iken en az(%0,8) uygulanan yöntem ise bir uzmana başvurmak olarak tespit edilmiştir.

Kadınların %47,5'i aile içi sorunlarını çözmek için kullandıkları bu yöntemlerin bazen işe yaradığını, %34,5'i işe yaradığını, %16,8'i ise işe yaramadığını belirtmiştir. Ailelerin %45,3'ünün çözemediği tekrar eden sorunu mevcutken, %52,3'ünün böyle bir sorunu bulunmamaktadır. Kadınların %65,5'i aile yaşantılarından memnun olduklarını, %20'si kısmen memnun olduğunu, %13,8'i ise memnun olmadığını belirtmiştir.

Sonuç olarak kadınların aile içi sorunlarını tek başına çözmeye çalıştığı, çözerken kullandıkları yöntemlerinde her zaman işe yaramadığı ve yine bir çok kadının bu sorunlarının çözümlenemesi nedeniyle devam eden aile içi sorunlarının olduğu ortaya konmuştur. Bu durum kadınların aile yaşam memnuniyet düzeylerini de etkilemektedir.

5.3. Kadınların Aile Danışmanlığı Hizmetine Yönelik Düşünce Ve Eğilimlerine Yönelik Sonuçlar

Araştırma sonucunda kadınların (%72,8) büyük bir çoğunluğunun devlet tarafından ücretsiz aile danışmanlığı hizmeti verildiğini bilmediği, yarısında (%54) böyle bir aile danışmanlık hizmeti almak istediği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda devlet tarafından verilen ücretsiz danışmanlık hizmetinin iyi tanıtılmadığı ve genel olarak insanların böyle bir hizmete ihtiyacı olduğu halde habersiz olduğu ortaya konmuştur.

5.4. Kadınların Aile Danışmanlık Hizmeti Alma Eğiliminin Bazı Değişkenlere Göre Dağılımının Sonuçları

Araştırma sonucunda kadınların sahip oldukları demografik özelliklerden bazıları ile aile danışmanlık hizmeti alma eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bağımlılıklar olduğu tespit edilmiştir. Kadınların yaş grubu ile aile danışmanlık hizmeti ihtiyacı arasında herhangi bir istatistiksel bağımlılık tespit edilmemiştir. Kadınların eğitim düzeyi

düştükçe aile danışmanlık hizmeti alma eğilimi artarken eğitim yükseldikçe bu eğilim azalmaktadır. Okuma yazma bilmeyen kadınların %72'si aile danışmanlık hizmeti almak istemektedir. Kadınların aylık geliri ile danışmanlık hizmeti alma eğilimi arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir bağımlılık vardır. Aile danışmanlık hizmeti almak isteyen evli kadınların aile gelirleri düşük çıkmıştır. Aylık gelir düştükçe danışmanlık hizmeti alma eğilimi artmaktadır. 0-600 TL arasında aylık geliri olan ve ciddi maddi sıkıntıları olan ailelerin %70'i aile danışmanlık hizmeti almak istemektedirler. Kadınların evlilik süreleri ile danışmanlık hizmeti alma eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağımlılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak hangi yaş grubunda olursa olsun ve evliliğinin hangi aşamasında olursa olsun özellikle eğitim seviyesi düşük ve ekonomik sıkıntı içinde olan bazı ailelerin ekonomik seviyesi daha iyi olan ailelerden daha fazla aile danışmanlığı hizmetine ihtiyaç duydukları ortaya konmuştur. Ailelerin maddi durumlarının düşük olduğu gözönünde bulundurulursa özellikle ekonomik işleve ilişkin sorunların yaşanılması kaçınılmazdır.

Kadınların aile içi sorunları ve aile danışmanlığı arasında da anlamlı istatistiksel bağımlılıklar ortaya konmuştur. Aile danışmanlık hizmeti almak isteyen kadınların %66'sının aile içinde çözümlenemeyen sorunları varken, %34'ünün böyle bir sorunu bulunmamaktadır. Aile içinde çözümlenemeyen sorunları bulunanların %75'i aile danışmanlık hizmeti almak istemektedir. Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen evli kadınların; %21 aile yaşamlarından memnun olmadığını, %23'ü kısmen memnun olduğunu, aile yaşamından memnun olmayan kadınların %81,8'inin, memnunun diyenlerin de %45'inin aile danışmanlık hizmeti almak istedikleri görülmektedir.

Aile danışmanlığı almak isteyen evli kadınların %32'si eşleri ile sık sık maddi konularda, %30'u iletişim konusunda, %33'ü çocuklarla ilgili konularda sorun yaşamaktadır. Eşleri ile maddi konularda her zaman sorun yaşayan kadınların %78'i, arasıra iletişim sorunu yaşayan kadınların %80'i, çocuklarıyla ilgili konularda her zaman sorun yaşayan kadınların %78'i, aile danışmanlık hizmeti almak istemektedir. Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen kadınların %26'sı çocuklarıyla sık sık

ebeveyn-iletişim sorunu yaşarken, çocuklarıyla bu sorunu her zaman yaşayan kadınların %79'u bu hizmete ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

Aile danışmanlık hizmeti almak isteyen kadınların %47'si cinsel konularda, %68'i şiddet konusunda, %66'sı da kötü alışkanlıkları nedeni ile eşiyile hiç sorun yaşamadığını belirtmiştir. Eşiyile cinsel konularda sık sık sorun yaşayan kadınların %80'i, akrabalarıyla ilgili konularda sık sık sorun yaşayan kadınların %72'si, kötü alışkanlıkları yüzünde eşiyile her zaman sorun yaşayan kadınların %83'ü aile danışmanlık hizmeti almak istemektedir. Sık sık ve her zaman şiddet gören evli kadınların hepsi aile danışmanlığı hizmeti almak isteğini belirtmiştir.

Sonuç olarak aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen evli kadınların ailelerinin sağlıklı bir aile yapısında olmaması gereken bazı sorunlar yaşadığı, bu sorunlardan bir kısmını kendi yöntemleriyle çözemedikleri ve bu durumun da aile yaşam memnuniyetlerini etkilediği görülmektedir. Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen kadınlar aile danışmanlığı kapsamında yer alan bu sorunların çözümü için de bir uzman yardımı almak istemektedirler.

5.5. ÖNERİLER

Gelir, ve eğitim gibi değişkenlerle aile danışmanlığı hizmeti alma eğilimi arasında anlamlı bir bağımlılık olduğu tespit edilmiştir. Aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen kadınların büyük bir çoğunluğunun gelir ve eğitim seviyeleri düşük olduğu görülmektedir. Bu durum sosyo-ekonomik seviyesi düşük grupta yer alan kadınların bu tarz hizmetlere sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olan kadınlardan daha çok ihtiyaç duyduğunu ortaya konmuştur. Bu nedenle yeni açılacak ADM'lerin sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bölgelere açılması sağlanabilir. Bu bölgelerde yapılacak ayrıntılı çalışmalarla öncelikle ailelerin hangi işlevsel özelliğine ait sorun yaşadığı tespit edilmelidir. Bu tespit sonucunda verilecek olan hizmetin tedavi edici mi, eğitici mi yoksa savunucu ağırlıklı mı olacağı belirlenebilir. Yine ADM'lerin tanıtımı yapılırken bu tür bölgelere öncelik verilmelidir.

Yaş değişkeninin bu hizmeti alma konusunda belirleyici olmadığı her yaş grubundaki kadının böyle bir hizmete ihtiyaç duyabileceği görülmüştür. Yine evlilik süresinin bu hizmetten yararlanma konusunda belirleyici olmadığı görülmüştür. İnsanlar evliliklerin her döneminde bir uzmandan yardım almak isteyebilirler. Bu nedenle hizmet verilirken ve tanıtılırken her yaş grubundaki kadınlar dikkate alınmalıdır.

Aile danışmanlık hizmeti almak isteyen kadınların eşleri ve çocukları ile iletişim sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir. Bütüncül bir sosyal hizmet yaklaşımı içerisinde öncelikli olarak tedavi ve rehabilite edici hizmetler sağlandıktan sonra koruyucu ve önleyici hizmet olarak da aile içi iletişim gibi eğitimler verilerek bu sorunun toplumda daha da ilerlemesi önlenmelidir. Hatta yeni evlenecek olan çiftlere evlilik öncesi kapsamda bu tarz eğitimler verilmelidir. Bunun için belediyeye evlilik için müracaatta bulunan çiftlere bu tarz eğitimlerin tanıtımı yapılabilir. Broşürler hazırlanarak çiftlere dağıtılabilir. Ancak bu kadar geniş bir hizmet için öncelikli olarak mevcut ADM sayısının artırılması gerekmektedir. Ankara gibi büyük bir ilde yalnızca bir adet ADM bulunmaktadır. Hizmetin yaygınlaşabilmesi, kamuoyunun bilinçlenebilmesi için bir an önce yeni merkezler açılmalıdır. ADM sayısının fiziki olarak artırılması mümkün değilse toplum merkezlerinde çalışan uzmanların gerekli eğitimi alarak merkez içinde böyle bir hizmet verilmesi sağlanabilir.

Yurtdışındaki örneklerde olduğu gibi ülkemizde de yeni evli ve deneyimsiz çiftler göz önünde bulundurularak aile danışma merkezlerinde, hamilelik öncesi hazırlık, doğum öncesi aşamadaki psikolojik değişiklikler, hamilelik sırasında evlilik ilişkisi, doğum öncesi ve sonrası depresyonu önleme ebeveynlik rolleri gibi konularla ilgili hizmetler eklenebilir.

Aile içinde çözümlenemeyen sorunları olan ve aile yaşam memnuniyeti düşük olan kadınların çoğu aile danışmanlık hizmetine ihtiyaç duymaktadır. Boşanmanın en önemli unsurlarından birisinin aile hayatındaki memnuniyetsizlik olduğunu göz önünde bulundurulursa bunun gibi önlenebilecek nedenlerle oluşan boşanma oranlarının yükselmemesi, çocukların mutlu birer aile ortamında yetişmesi için bu durumdaki

ailelere biran önce müdahale edilmelidir. Boşanma kararının kaçınılmaz olduğu durumlarda da bu sürecinin sağlıklı bir şekilde işlemesi çocuklar ve eşler üzerindeki yıkıcı etkilerinin en aza indirilebilmesi için yine gerekli önlemler alınmalıdır.

Aile danışmanlığı almak isteyen evli kadınların ailelerin büyük bir çoğunluğunun gelir sıkıntısı yaşadığı görülmektedir. Bu nedenle de hep beraber eğlence ve boş zaman aktivitelerine katılmadıkları tespit edilmiştir. Bu tür aktiviteler aileleri bir araya getirerek ortak bir şeyler paylaşmalarını beraber eğlenceli vakit geçirmelerini sağlamaktadır. Toplum merkezinde özellikle çocuklar ve kadınlar için zaman zaman gezi aktiviteleri yapılmaktadır. Bu tür aktivitelerin çoğaltılarak, merkezlerin bulunduğu mahallelere duyurulması bu ailelerin de bu aktivitelerden yararlanmaları sağlanabilir. Bütçe sıkıntıları için özellikle belediyelerle ortak çalışmalar yapılabilir.

Sosyal bilimler alanında ailelerin sosyal ve psikolojik sorunlarının tespitine yönelik araştırmaların sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmaların bu alanda verilecek hizmetlerin niteliğini ve niceliğini belirleyiciliği düşünüldüğünde araştırmaların teşvik edilmesi ve artırılması gerekmektedir.

Aileye yönelik danışmanlık hizmeti veren tüm kurum ve kuruluşlar arasında iletişim ve birlik sağlanmalıdır. Aile danışmanlığı hizmeti veren tüm kurum ve kuruluşlar için kriterler belirlenmeli ve standardizasyon sağlanmalıdır. Danışmanlık da dâhil olmak üzere aileye yönelik tüm destek hizmetlerini içeren politikalar bilimsel araştırmalar temel alınarak oluşturulmalıdır.

Ülkemizdeki aile danışma merkezlerinin Avrupa'daki merkezlerden en önemli farkı müracaatçıların eğitim düzeyleridir. Ailenin sorunlarından ziyade aile üyelerinin eğitimlerin ilkokul düzeyinde olması hatta bazı yerlerde hiç eğitimin olmaması durumu daha da zorlaştırmaktadır. Ülkemizdeki kadınlar eğitimsiz, işsiz, sahip oldukları hakları konusunda bilinçsizdirler. Ülkemizde aile merkezleri toplum merkezleri ile birlikte önemli bir sorun olan eğitim ve işsizlik gibi sorunlarla da boğuşmak zorunda kalmaktadır. Bunun altında sosyal refah devleti ilkesinin diğer kurumlar tarafından

yeterince yerine getirilememesi yatmaktadır. Kadınların bu durumları da göz önünde bulundurularak savunuculuk hizmetleri de sağlanmalıdır.

SHÇEK dışındaki farklı kamu kuruluşları tarafından verilen aile danışmanlığı hizmetleri de SHÇEK tarafından kontrol edilmelidir. Burada bu hizmeti veren kişilerin yönetmelikte belirtilen meslek elemanlarından olup olmadığı, eğer bu meslek elemanlarından biri ise gerekli eğitimi alıp almadığı kontrol edilmelidir. Örneğin Diyanet İşleri Bakanlığı'nda Aile İrşat ve Rehberlik Büroları'nda danışmanlık hizmeti 100 saatlik eğitim alan İlahiyat mezunları tarafından verilmektedir. Aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk ihmali ve istismarı, ailelere yönelik sosyal hizmet, kadın sağlığı eğitimi, yoksulluk ve sosyal iyileştirme gibi konuların 100 saatlik bir eğitimle danışmanlık seviyesine gelemeyeceği açıktır. İlahiyat mezunları ancak bu tür konularla ilgili bu eğitimi aldıktan sonra dinin olumlu referansları ile kamuoyuna yönelik bilgilendirme yapmalıdırlar.

İlerici ya da muhafazakâr devlet politikaları, aileye yönelik sosyal politikaların belirleyicisidir. Değişen dünya düzeni dikkate alındığında, farklı ülkelerde tek ebeveynli ailelerde ve eşcinsel evliliklerde artışlar olduğu tespit edilmiştir. Bu değişen dengeler de göz önünde bulundurulmalı ve verilen hizmetlerde önceliğin ailenin yapısı ne olursa olsun, ailelerin sosyal, ekonomik ve fiziksel iyilik halinin sağlanması olduğu unutulmamalıdır.

Toplum merkezleri ile ADM'ler arasında bir iletişim kurulmalı ve toplum merkezinde ailevi durumunda ciddi sorunları olduğu tespit edilen kişiler ADM'lere yönlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- ACAR, H. (2001). Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde ve Türkiye'de Aile Politikaları. A. Mavili Aktaş, Ç. Arıkan, V. Duyan, S. İl, Ü. Onat, E. Ünlü. (Eds.). *1. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu. 2000'li Yıllarda Aile Hizmetleri içinde* (157-165). Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Adams, N.B.; Steinmetz, K.S. (1993). Family Theory and Methods In The Classics. Boss, G.P.; Doherty, J.W.; LaRossa, R.; Schumm, R.W.; Steinmetz, K.S. . (Ed.). *Sourcebook of Family Theories and Methods A Contextual Approach*. S:71-94. New York: Plenum Press.
- Aksoy, E., Çetin, G., İnanıcı, M., Polat, O. Aile İçi Şiddet. Erişim: 2 Ağustos 2010
<http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/6.html>
- Aktaş, Aliye M. (2005a). Aile Danışmasında İletişim Yaklaşımı. *Aile Danışmanlığı El Kitabı*. Çiğdem Arıkan, Aliye Mavili Aktaş, Sunay İl ve Diğerleri. s.93-105. Ankara: Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Eğitim Merkezi Başkanlığı-Hacettepe Üniversitesi Aile Hizmetleri Uygulama Ve Araştırma Merkezi (AHUM) Müdürlüğü.
- Aktaş, Aliye M. (2005b). Ailelerle Çalışmak, Profesyonellerin Rol ve Fonksiyonları. *Aile Danışmanlığı El Kitabı*. Çiğdem Arıkan, Aliye Mavili Aktaş, Sunay İl ve Diğerleri. s.93-105. Ankara: Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Eğitim Merkezi Başkanlığı-Hacettepe Üniversitesi Aile Hizmetleri Uygulama Ve Araştırma Merkezi (AHUM) Müdürlüğü.
- Aktaş, Aliye M. (2004). Aile Terapisinde Sosyal Hizmet Yaklaşımı. *Aile ve Toplum Dergisi*, Sayı:7, Cilt:2, Yıl:6, Nisan-Haziran. s.33-43 *Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü*

Alle-Corliss, L. & Alle-Corliss, R.(2006). "The Role of Theory in Practice" *Advanced practice in human service agencies, issues, trends and treatment perspectives*. Boston: Wadsworth.54-66.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼. (1997). Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet. 1997. Erişim: 25 Őubat 2010
<http://www.aile.gov.tr/index/index/konu/123#16>

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼. (2008)V. Aile Őurası. "Aile Destek Hizmetleri" Komisyon Kararları. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼. Erişim: 16 Őubat 2010. <http://aile.gov.tr/files/aile5.pdf>

Arıkan, . (2005). T¼rkiye'de Aile Politikası Uygulamalarına İlişkin Genel Bir Değerlendirme. *Aile Danışmanlığı El Kitabı*. Çiğdem Arıkan, Aliye Mavili Aktaş, Sunay İl ve Diğerleri. s.117-123. Ankara: Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve ocuk Esirgeme Kurumu Genel M¼d¼rl¼ę¼ Eğitim Merkezi Başkanlığı-Hacettepe ¼niversitesi Aile Hizmetleri Uygulama Ve Araştırma Merkezi (AHUM) M¼d¼rl¼ę¼.

Arıkan .,(1996). Halkın Boşanmaya ilişkin Tutumları Araştırması. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Bilim Serisi: 96, Ankara

Avcı, M.(2006). "Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları". *Sosyal Bilimler Enstit¼s¼ Dergisi*. Cilt:7,Sayı:1.Elektronik S¼r¼m. <http://e-dergi.atauni.edu.tr>

Ayata.A.(2010) Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız ocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı. Erişim: 06/07/2010
http://www.bmkadinhaklari.org/unjp/web/yayinlar/Kadin_Dostu_Kentler_2010.pdf

Aydın,M.(t.y.) Aile Okulu Programı. Erişim: 16 Temmuz 2010.

www.akcakaleyibo.k12.tr/db/.../AILE%20OKULU%20PROGRAMI.doc

- Baltaş, A. (1993). Eğitim Başarısını Yükseltmede, Sağlıklı ve Mutlu İnsanlar Yetiştirmede Ailenin Rolü. H.Yavuzer (Der.). *Ana-Baba Okulu*. s.157-194.4. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Belsky, J. (1990). *The Effects of Children on Marriage. The Psychology of Marriages Conceptual, Emprical and Applied Contributions* (Editor. Fincham, D. F.; Bradbury,T.M. Newyork Guilford Press.
- Bernard, B.(1999). *Family Communication: Cohesion and Change. Journal of Family Social Work*, Vol. 10(4).49-62.
- Bilgin,V., Özden, M., Başbuğ, A., Keleş, İ., Seyfeli,B.(1997). *Mesleklere Göre Aile Araştırması: İşçi Aileleri*. Yayın No: 110. ISBN: 975-19-2116-3. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Boss, G.P.; Doherty, J.W.; LaRossa,R.; Schumm, R.W.; Steinmetz, K.S.(1993). Family Theories and Methods:A Countextual Approach. Boss,G.P.; Doherty, J.W.; LaRossa,R.; Schumm, R.W.; Steinmetz, K.S. . (Ed.). *Sourcebook of Family Theories and Methods A Countextual Approach*. S:3-30. New York: Plenum Press.
- Bulut I.(1993). *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*, Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı,158 s. (KSHM; yayın no.74).Ankara.
- Burleson,B., Denton, W.(1997). The Relationship Between Communication Skills And Marital Satisfaction:Some Moderation Effects. *Journal Marriage and the Family*.59. November.884-902.
- B., Wahl, M.(1995). Families: Demografic Shifts. In. R. L.Edwards, Encyclopedia Social Work (Vol. 1.19th.ed. pp.936-41.Washington DC:NASW Press.

- Broman,C.,Hamilton,L. Hofmman,W.(1989). *Unemployment and family stress: evidence from a plant closing study*. Paper presented at the annualmeeting of the North Central Sociological Association April.
- Cılga,İ.(2002). Aile Mahkemeleri Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme. *T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Eğitim –Kültür ve Araştırma Dergisi*. Yıl : 5. Cilt: 2. Sayı: 5. 51-61.
- Cılga, İ. (2001). Küreselleşme Sürecinde Göç, Kentleşme, Kentlileşme, Aile sorunları ve Çözüm Yolları. 2001 yılı aile raporu içinde (129-148). Ankara:Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Conger, D., Elder G., Lorenz F.,Conger, K., Simons,R., Huck, S.,Melby, N. (1990). Linking Economic Hardship to Marital Quality and Instability. *Journal of Marriage and Family*. 52:643-656.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeğini Geliştirme Çalışması*. [Elektronik Sürüm] Doktora Tezi Çukurova Üniversitesi. Adana.
- Çakmak,D. v.d.(1997). *Uyuşturucu Madde Kullanımının Aile Üstüne Etkisi*. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını. Ankara.
- Çoban, İ.A.(2007). *Ailelerin Yaşam Kalitelerinin Belirlenmesi: Ankara Örneği*. [Elektronik Sürüm] Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Ankara. Erişim:
- Çoban, İ.A.; Özbesler B.(2009). Türkiye’de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler.[Elektronik Sürüm] *Aile ve Toplum Dergisi*. Yıl:11.Cilt:5. Sayı:18.S.31-38.
- Çocuk Psikolojisi ve Sorunları. Erişim: 25/06/2010.

<http://www.ailedanismamerkezi.com/hizmetler/cocuk-psikolojisi-cocuk-gelisimi-sorunlari.html>

Doherty, J.W.; Baptise, D.A. (1993). Theories Emerging From Family Therapy. Boss, G.P.; Doherty, J.W.; LaRossa, R.; Schumm, R.W.; Steinmetz, K.S. . (Ed.). *Sourcebook of Family Theories and Methods A contextual Approach*. S:505-524. New York: Plenum Press.

Dönmezer, İ. (1999). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. İstanbul : Sistem Yayıncılık.

Duman, N. (2005). Aile Tedavisinde Etik İlkeler ve Terapistin Tutumu. *Aile Danışmanlığı El Kitabı*. Arıkan, Çiğdem; Aliye Mavili Aktaş; Sunay İl ve Diğerleri. s.107-116. Ankara: Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Eğitim Merkezi Başkanlığı-Hacettepe Üniversitesi Aile Hizmetleri Uygulama Ve Araştırma Merkezi (AHUM) Müdürlüğü.

Duyan, V. (2003). Aileye Yönelik Planlı Müdahale Sürecinin Aşamaları. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. Sayı: 14 (1), 41-61.

Duyan, V. (2003). Sosyal Hizmetin İşlev ve Rolü. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. Sayı: 14 (2), 1-22.

Duyan, V.; Sayar, Ö.Ö; Özbulut, M. (2008). *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak*. Ankara: Öncü Basımevi.

Düzgün, Ş. (2003). Öğrencilerin Psikolojik Belirtileri İle Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. [Elektronik Sürüm] *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 2, Sayı 1-2.

Erkan, Z.(t.y). Ekonomik Kriz ve Toplumsal Gerginliğin Aile Üzerine Etkisi. *Ekspres Gazetesi*. Erişim: 19 Temmuz 2010

<http://www.ekspresgazete.com/?/haber/oku/16046>

- Erman,T.(1998). “Farklılaşan Kırsal Kökenli Cemaat, Değişen Gecekondu: Bir Etnografik Araştırmanın Gösterdikleri”.*Sosyoloji Araştırmaları Dergisi. Cilt:1/Sayı:1/2. S.44-59.*
- Farley, F. (1990). Type “T” behavior and families: introduction and backround to a new theory. [Elektronik Sürüm] *Family Psychologist. C.6, SS.24-25.*
- Frankel,H.; Frankel S. (2006). Family Therapy, Family Practice, and Child and Family Poverty: Historical Perspectives and Recent Developments.[Elektronik Sürüm] *Journal of Family Social Work, Vol. 10(4).43-79.*
- Freddolino, P.P., Moxley, D.P., & Hyduk, C.A. (2004). A differential model of advocacy in social work practice. [Elektronik Sürüm] *Families in Society 85(1):119-128.*
- Gardner, B. C., Burr,B.K.,Wiedower,S. E.(2006). Reconceptualizing Strategic Family Therapy: Insights From Dynamic System Perspective. [Elektronik Sürüm] s.339-352. Erişim:25/10/2009<http://www.springerlink.com/content/121852q9624833t7/>
- Gülerce, A. (1996). *Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Goldenberg, I.& Goldenberh H.(1991). *Family Therapy an Overview*.(3rd. ed).USA: Brooks/Cole Publishing Company.
- Gökçe,B. (1990). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. Ed. Beylül Dikeçligil & Ahmet Çiğdem.*Aile Yazılar 4. Evlilik Kurumu ve İlişkileri. 441-450. Bilim Serisi 5/4.*Ankara:T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Gökçe,B. (2007). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma. 5. Baskı.* Ankara:Savaş Yayınları.

- Gökçe, B., Acar, F., Ayata, A., ve diğerleri (1998). Gecekonduarlarda Aileler arası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonlara Dönüşümü. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi. Ayşe Güneş Ayata, vd(Ed). Cilt:1. Sayı:1-2.137-160.*
- Güran, K. (1990). “Aile Hizmetleri”. Ed. Beylü Dikeçligil & Ahmet Çiğdem.*Aile Yazıları 4. Evlilik Kurumu ve İlişkileri.* 441-450. Bilim Serisi 5/4.Ankara:T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Glick,D., Kessler, D.R. (1980). Marital and Family Therapy (Second Edition). [Elektronik Sürüm] New York: Grune and Stratton, Inc.
- Hill,R.,&Hansen,D. (1960). The Identification of Conceptual Frameworks Utilized in Family Study. [Elektronik Sürüm] *Marriage and Family Living,* Vol:22. No:4.299-311.
- Hulbert, D. F. ve Rabehl, S. M. (1993). “Key Variables To Understanding Female Sexsual Satisfaction: An Examination of Women in Nondistressed Marriages”, [Elektronik Sürüm] *Journal of Sex and Marital Therapy.*19; 134-165.
- HÜNEE. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara, Ekim, 2004.
- Işıloğlu, B.(2006). Anksiyete ve Depresyon Tanısı İle İzlenen Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddetin Sosyodemografik Faktörler, Çift Uyumu ve Hastalıkla İlişkisi. Uzmanlık Tezi. T.C Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mahzar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi. İstanbul.
- İçli,G.(1997). Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım. *PAÜ. Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:3.59-66.*

- İçli, G., Gönüllü, M.(2001).*Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkiler.* [Elektronik Sürüm] *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Mayıs 2001 Cilt : 25 No: 1 81-100.*
- İlkkaracan İ.(1998). Kentli Kadınlar ve Çalışma Yaşamı. Ayşe Berktaş Hacımiraçoğlu (Ed.). *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler.* Bilanço'98. 285-302. İstanbul:Türkiye İş Bankası.
- İl, S. (2005). Aile Yaşam Döngüsü. *Aile Danışmanlığı El Kitabı.* Arıkan, Çiğdem, Aliye Mavili Aktaş, Sunay İl ve Diğerleri. 17-26. Ankara: Başbakanlık Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Eğitim Merkezi Başkanlığı-Hacettepe Üniversitesi Aile Hizmetleri Uygulama Ve Araştırma Merkezi (AHUM) Müdürlüğü.
- İl, S. (2001). "Polisin Aile Yaşamı". *Toplum ve Sosyal Hizmet.* H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokul Dergisi. 12,3,50-58.
- İnsanca Yaşam Projesi Kadın Saha Araştırması Raporu. Erişim: 20/07/2010. http://insanca.kadikoy.bel.tr/f/kadin_arastirmasi01.pdf
- Johnson, G. B. , & Wahl, M. (1995). Families: Demographic Shifts. In *Encyclopedia Of Social Work* (Vol. 2, pp. 936-941). Washington, Dc: Nasw Press.
- Karataş,K.; Acar,B.Y. (2008). *Aile Destek Hizmetlerinin Değerlendirilmesi ve Kalite Standartlarının Geliştirilmesi.* (Haz:Özlem Sezgin). Yayın No: 135. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Karataş, K., Cılga, İ. ve Diğerleri (2002). Göç ve Kentsel Yaşama Uyum Sorunları. *2001 Yılı Aile Raporu,* Ankara: Aile Araştırma Kurumu, 2002, 87-148.
- Kerimoğlu, E. (1996). *Aile Tedavileri.* Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi -Yayımları.

- Klein, M.D.; Jurich, A.J.(1993). Metatheory and Family Studies. Boss,G.P.; Doherty, J.W.; LaRossa,R.; Schumm, R.W.; Steinmetz, K.S. (Ed.). *Sourcebook of Family Theories and Methods A Contextual Approach*. S:31-70 New York: Plenum Press.
- Kirst-Ashman, K.K. and Hull Jr., G. H.(1999). *Understanding Generalist Practice*. Kongsbury, N; Scanzoni, J. (1993). Structural Functionalism. Boss,G.P.; Doherty, J.W.; LaRossa,R.; Schumm, R.W.; Steinmetz, K.S. (Ed.). *Sourcebook of Family Theories and Methods A Contextual Approach*. S:195-217. New York: Plenum Press.
- Koşar, Nesrin G.(1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı*. İkinci Baskı. Ankara
- Kumkale,Ü. (2008). Çocuklarla İlgili İletişim Sorunları.Erişim: 15/07/2010
www.sgk.gov.tr
- Kut, S.,Koşar,N. (Ed.), Ünlü,E., ve İlik,B., (Ed.Yrd.).(1989) *Aile ve Çevre Sorunlarının Gencin Kişiliğine Etkisi*. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- Nazlı, S.(2003). *Aile Danışmanlığı*.Nobel Yayınları. 2.Baskı. Ankara
- Ögel, K.(2002). *Bağımlılığı Önleme Anne-Babalar Öğretmenler İçin Kılavuz*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Özbay, F. (1998). Türkiye’de Aile ve Hane Yapısı: Dün, Bugün, Yarın. Ayşe Berktaş (Ed.). *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*. 155-172.Bilanço’98.İstanbul:Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Özkan, İ., Kaya, N., Bodur,S., Kucur,R.(1996). Konya İl Merkezinde Akrabalık İlişkileri.(Elektronik Sürüm). Erişim: 6/07/2010.
<http://www.aile.selcuk.edu.tr/text/makale3.htm>

Özgüven, İ. E.(2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara. PDREM Yayınları

Peterson R. (2009). Families First-Keys to Successful Family Functioning: Communication. [Elektronik Sürüm] Erişim:30/06/2010
<http://pubs.ext.vt.edu/350/350092/350092.html>

Poster,M.(1989). *Eleştirel Aile Kuramı*. (H.Tapınç, Çev.).İstanbul:Ayrıntı. (1980).

Sanders M. R. (2000). Community-based parenting and family support interventions and the prevention of drug abuse. *Addictive Behaviors*, 25 (6), 929-942.

Sayın, Ö. (1990). Aile İçi İlişkilerin Toplum ve Birey Boyutunda Çözümlemesi. Ed. Beylü Dikeçligil & Ahmet Çiğdem. *Aile Yazıları 4. Evlilik Kurumu ve İlişkileri*. 531-548. Bilim Serisi 5/4.Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Araştırma Kurumu Yayınları.

Seven, S. (2007). Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi. [Elektronik Sürüm] *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Yaz. 2007, Sayı 51, ss: 477-499*

Sevil, H.(1988). *Uyuşturucu Bağımlılığı Tanımlar-Sorunlar-Çözümler*. Ankara: SABEV No: 3.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü.(2001) Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu.2001. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Erişim: 09 Temmuz 2010. www.shcek.gov.tr.

Sunlay, R.(1970). Family Advocacy: From Case to Cause. *Social Casework*.51,3.

Şener, A., Terzioğlu, G.(2008). Bazı Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenler ile

İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması. *T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Eğitim -Kültür ve Araştırma Dergisi*. Yıl : 10. Cilt: 4. Sayı: 14. 7-20.

Turan, N.(1999). Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aile İçin Sosyal Hizmet. [Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı]. Ed: Veli Duyan. Ankara: 1999.

Türinay, N.(1991). Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Aile Politikası. W.Dumon (Der.), T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları No.69, Ankara.

The National Council on Family Relations. Erişim: 13 Temmuz 2010.

<http://www.ncfr.org/cert/index.asp>

The Child Welfare League of America.Erişim: 13 Temmuz 2010.<http://www.cwla.org/>

Uluğtekin, S.;Cılga, İ., İl,S.(2002). Çoğulcu Demokratik Toplum İçin Aile Eğitimi Projesi. *T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*. Yıl : 5. Cilt: 2. Sayı: 5. 29-35.

Voydanoof, P.(1999). Economic Distress and Family Relations:A Review of the Eighties. [Elektronik Sürüm] *Journal of Marriage and Family*, Vol. 52, No. 4.1099-1115.

Whithcurch, G.G; Constantine, L.L. (1993). System Theory. Boss,G.P.; Doherty, J.W.; LaRossa,R.; Schumm, R.W.; Steinmetz, K.S. (Ed.). *Sourcebook of Family Theories and Methods A Countextual Approach*. S:325-352. New York: Plenum Press.

White, L., & Booth, A. (1991). Divorce over the life course: The role of marital happiness. *Journal of Family Issues*, 12, 5 – 21.

Whyte, L. K. (1990). “Determinants of Divorce: a Review of Research in the Eighties”,

Journal of Marriage and The Family, 52; 904-912.

Yabiku,S., Gager,C. (2009). Sexsual Frequency and the Stability of Marital and Cohabiting Unions. *Journal of Marriage and Family*. 71 .November 983 – 1000.

Yavuzer,H.(2000). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi 19. Basım.

Yolcuoğlu, İ. (t.y.) Aile Araştırması. Erişim: 2/09/2010
<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/ailearastirma5.htm>

Zatsrow, C.H. (1995). *The Practise of Social Work*. California:Brooks/Cole Publishing Company. Pasific Grove.

EK 1:**SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ AİLE DANIŞMA MERKEZLERİ YÖNETMELİĞİ**

Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünden:

Resmi Gazete Tarihi : 07/10/2007

Resmi Gazete Sayısı : 26666

BİRİNCİ BÖLÜM : Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Aile Danışma Merkezlerinin kuruluş, fiziksel özellikler hizmet ve işleyişine ilişkin esaslar ile bu merkezlerde istihdam edilecek personelin nitelik, görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 - (1) Bu Yönetmelik, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı Aile Danışma Merkezlerini kapsar.

Dayanak

Madde 3 - (1) Bu Yönetmelik, 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 3, 4, 9 ve 15 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - (1) Bu Yönetmelikte adı geçen:

a) Aile danışma merkezi: Toplumun ve ailenin gelişmesi için; bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle işbirliği içerisinde sunmakla görevli bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarını,

b) Aile danışmanı: Merkezde aile danışmanlığı hizmetlerini yürütmek üzere görev yapacak sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, tabip, psikolojik danışma ve rehberlik bölümü mezunu öğretmen, enaz dört yıllık yüksek öğrenimi olan hemşire unvanlarından birine sahip olmasının yanı sıra üniversitelerin ya da bu mesleklerden birine ait meslek dernek ya da odalarının düzenlemiş olduğu aile danışmanlığı alanında

en az yüz saati teorik olmak üzere eğitim programını ya da bu alanda hizmet veren sivil toplum veya kamu kuruluşlarının Uluslararası Aile Terapileri Örgütünün (IFTA) ya da Avrupa Aile Terapileri Örgütünün (EFTA) ölçülerine uygunluğu belgelenen aile danışmanlığı alanında en az yüz saati teorik olmak üzere eğitim programını başarıyla tamamlamış olan personeli,

c) Aile danışmanlığı: Merkezde görevli aile danışmanı tarafından sürdürülecek olan ailenin sınırları ve üyeler arası ilişkiler üzerinde çalışarak aile üyeleri arasındaki bozuk ilişkileri düzeltmeyi ve tedavi sürecinde kazanılan yeni iletişim ve etkileşim kalıpları sayesinde, aile bireylerinin sürdürülen, özel teknik ve stratejileri içeren iyileştirme sürecini,

ç) Ailelere yönelik psikolojik ve sosyal hizmetler: Merkezde görevli meslek elemanlarınca sürdürülecek olan ailenin ve aile bireylerinin refah mutluluk ve bütünlüğünü güçlendirmek amacıyla, bireylerin aile içi ilişkileri, toplumsal yaşama uyumları ve ailenin her türlü işlevlerinin yerine getirilmesi ile ilgili sorunlarını önleme ve çözüme kapasitelerini geliştirecek, bireylere ya da gruplara yönelik tüm koruyucu-önleyici, eğitici-geliştirici ve rehabilite edici psikolojik ve sosyal programlar ile çalışmaları,

d) Genel müdürlük: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünü,

e) İl/İlçe müdürlüğü: İl/İlçe Sosyal Hizmetler Müdürlüğünü,

f) Meslek elemanı: Merkezde ailelere yönelik psikolojik ve sosyal hizmetleri yürütmek üzere istihdam edilecek sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, tabip, psikolojik danışma ve rehberlik bölümü mezunu öğretmen, en az dört yıllık yüksek öğrenimi olan hemşire unvanlarından birine sahip personeli,

g) Merkez: Aile danışma merkezini ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM : Kuruluş Hizmet ve İşleyiş

Kuruluş

Madde 5 - (1) Merkez, nüfusun yoğun olduğu yerleşim birimlerinin, kolay ulaşılabilecek bölgelerinde, tercihen diğer kamu kurum ve kuruluşları ile diğer sosyal hizmet kuruluşlarından bağımsız bir binada, İl/İlçe Müdürlüğünün teklifi, Genel Müdürlüğün Onayı ile hizmete açılır.

Hizmet esasları

Madde 6 - (1) Merkezde aşağıdaki esaslar doğrultusunda hizmet verilir.

- a) Merkezde; ailelerin korunması, desteklenmesi ve sorunlarının çözümüne yönelik koruyucu-önleyici, eğitici-geliştirici ve rehabilite edici hizmetler sunulur.
- b) Aile ve aile bireylerine yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilir.
- c) Merkezden hizmet alan kişilerin kimlik bilgileri, yaşadıkları sorunlar ve ön görülen mesleki çalışmalarla ilgili bilgiler mahkeme kararı dışında gizlilik ilkesine uygun olarak saklanır, açıklanmaz, kayıt sisteminde, mesleki yönlendirme çalışmalarında gizlilik ilkesine uyulur.
- ç) Merkeze başvuran her aile için meslek elemanlarından biri mesleki formasyonuna ve sorununun niteliğine göre aile veya aile bireylerini izlemekle yükümlü olur. Bu kişi gerektiğinde diğer meslek elemanları ile birlikte çalışır.
- d) Ailenin aile danışmanlığı hizmetine gereksinim duyması ya da ilk görüşmeyi yapan meslek elemanının bunu gerekli görmesi halinde aile ile bu konuda formasyonu olan meslek elemanı çalışır.
- e) Merkez hizmetlerinde, kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları (odalar), yerel yönetimler, barolar, çocuk ve aile mahkemeleri, üniversiteler, sağlık kuruluşlarının ilgili bölümleri ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılır ve onların aile refahına yönelik çalışmaları desteklenir.
- f) Merkeze başvuran ve aile içindeki rol ve işlevlerini etkileyecek, sağlık ve psikolojik sorunları olan bireyler işbirliği içerisinde çalışılan üniversitelerin ya da sağlık kuruluşlarının ilgili bölümlerine yönlendirilir.
- g) Merkezde; ilin olanakları ölçüsünde sağlık kuruluşlarından üniversitelerin ilgili bölümlerinden akademisyen, psikiyatrist, klinik psikolog ya da aile danışmanının katılımıyla müdür başkanlığında meslek elemanları ve aile danışmanları ile ayda bir toplantı düzenlenerek vaka tartışmaları yapılır.
- ğ) Aile içi sorunları nedeniyle boşanma sürecine geçmek üzere olan ailelerde aile bireylerinin birbirlerine zarar vermelerine engel olacak önlemleri de göz ardı etmeden gerçekleştirilecek mesleki arabuluculuk süreci aile bireylerinin talebi doğrultusunda sürdürülür.
- h) Ailelerin merkezin amaçları doğrultusunda bilgi ve bilinç düzeylerini artırmaya yönelik konferans, panel, seminer ve benzeri eğitim çalışmaları düzenlenir.

ı) Merkez hizmetlerinin etkinlik ve verimliliğini artırmak amacıyla merkez müdürlüğünün uygun göreceği zamanlarda, ailelerin ve bireylerin katkı ve katılımlarıyla sosyal ve kültürel etkinlikler koordine edilir.

i) Merkezde yapılan tüm çalışmaların kayıtları tutularak her türlü denetimde gösterilmek üzere saklanır.

j) Merkezde, merkezin çalışma alanını ilgilendiren konularda araştırmalar yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : Kuruluş Personelinin Nitelik, Görev ve Yetkileri

Kuruluş personeli

Madde 7- (1) (Değişik fıkra: 31/07/2009 - 27305 S.R.G Yön\1.mad) Merkezde müdür, sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, tabip, psikolojik danışma ve rehberlik bölümü mezunu öğretmen, sosyolog, genel idare, teknik hizmetler ve yardımcı hizmetler sınıfından personel istihdam edilir. İhtiyaç duyulması halinde ailelere hukuki danışmanlık vermek üzere avukat görevlendirilir.

(2) (Mülga fıkra: 31/07/2009 - 27305 S.R.G Yön\1.mad

Personelin görev ve yetkileri

Madde 8 - (1) Merkez hizmetlerini yürütmekle görevlendirilen kuruluş müdürünün görev ve yetkileri aşağıdaki gibidir:

a) Merkezin yönetsel, mali ve teknik tüm işlerini ilgili mevzuat doğrultusunda yürütmek,

b) Mesleki çalışmalara ilişkin gerekli kayıtların tutulmasını, standart formların düzenlenmesini, istatistiksel bilgilerin, çalışma program ve değerlendirme raporlarının zamanında Genel Müdürlüğe gönderilmesini sağlamak,

c) Merkez personelinin işbirliği ve eşgüdüm içinde çalışmasını sağlamak,

ç) Merkez hizmetlerinin, bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde belirtilen esaslar doğrultusunda, merkezdeki diğer meslek elemanları ile birlikte programlanıp uygulanmasını sağlamak,

d) Merkez personelinin özlük hakları ve sicil ile ilgili işlerinin kanunlar, tüzükler ve yönetmelikler çerçevesinde yürütülmesini sağlamak,

e) İdari görevlerinin yanı sıra mesleğinin gerektirdiği çalışmaları yapmak.

(2) Sosyal çalışmacı, mesleğinin gerektirdiği tüm çalışmaların yanı sıra aşağıdaki görevleri yerine getirir:

- a) Mesleki yöntem ve teknikleri kullanarak başvuran aile ve aile bireylerinin sorunlarının çözümüne yönelik mesleki çalışmalar yapmak. Bu çalışmalara ilişkin kayıtları düzenli tutmak değerlendirmek ve saklamak,
- b) Başvurularla ilgili yapacağı mesleki değerlendirmeler doğrultusunda mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmeti vermek,
- c) Sosyal, kültürel etkinlikler ve eğitim çalışmaları ile merkezin tanıtımına yönelik hizmetleri organize etmek,
- ç) Merkezde yapılacak çalışmaların planlanmasında görev almak,
- d) Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerle yapılacak işbirliği ve birlikte yürütülecek çalışmalarda görev almak,
- e) Görevlerini diğer meslek elemanları ile işbirliği ve ekip çalışması anlayışı içinde sürdürmek.

(3) Psikolog, mesleğinin gerektirdiği tüm çalışmaların yanı sıra aşağıdaki görevleri yerine getirir:

- a) Mesleki yöntem, test ve teknikleri kullanarak başvuran aile ve aile bireylerinin durumlarını değerlendirmek ve psikolojik sorunlarının çözümüne yönelik çalışmalar yapmak. Bu çalışmalara ilişkin kayıtları düzenli tutmak, değerlendirmek ve saklamak,
- b) Sosyal, kültürel etkinlikler ve eğitim çalışmaları ile merkezin tanıtımına yönelik hizmetleri organize etmek,
- c) Başvurularla ilgili yapacağı mesleki değerlendirme doğrultusunda mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmeti vermek
- ç) Ailelere yönelik olarak koruyucu ve önleyici ruh sağlığı hizmeti vermek,
- d) Psikolojik sorunları olan bireyler için Devlet Hastaneleri ve Üniversitelerin psikiyatri bölümleriyle işbirliği yaparak ortak programlar düzenlemek ve yürütmek,
- e) Merkezde yapılacak çalışmaların planlanmasında görev almak,
- f) Hizmetin amacına uygun nitelikteki araştırma ve incelemelerde görev almak,
- g) Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerle yapılacak işbirliği ve birlikte yürütülecek çalışmalarda görev almak,
- ğ) Görevlerini diğer meslek elemanlarıyla işbirliği ve ekip çalışması anlayışı içinde sürdürmek.

(4) Çocuk gelişimcisi, mesleğinin gerektirdiği tüm çalışmaların yanı sıra aşağıdaki görevleri yerine getirir:

- a) Mesleki test, teknik ve yöntemlerini kullanarak, çocukların gelişimlerini değerlendirmek, gelişim düzeylerine uygun eğitim programları hazırlamak, gelişimlerinde sapma belirlenen çocukları ve ailelerini kesin tanı, tedavi ve erken eğitim amacıyla uygun kurum veya kuruluşlara yönlendirmek, sonucunu izlemek ve sevk edildikleri kuruluşlardaki uzmanlarla işbirliği içinde merkezde verilebilecek desteği organize etmek,
- b) Başvurularla ilgili yapacağı mesleki değerlendirmeler doğrultusunda mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmeti vermek. Ailelere çocukların gelişmeleri ve eğitimleri ile ilgili sorunlarında rehberlik ve danışmanlık yapmak ve gelişimi destekleyici eğitim programları önermek,
- c) Sosyal, kültürel etkinlikler ve eğitim çalışmaları ile merkezin tanıtımına yönelik hizmetleri organize etmek,
- ç) Merkezde yapılacak çalışmaların planlanmasında görev almak,
- d) Hizmetin amacına uygun nitelikteki araştırma ve incelemelerde görev almak,
- e) Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerle yapılacak işbirliği ve birlikte yürütülecek çalışmalarda görev almak,
- f) Mesleki çalışmalarına ilişkin kayıtları düzenli olarak tutmak, değerlendirmek ve saklamak,
- g) Görevlerini diğer meslek elemanlarıyla işbirliği ve ekip çalışması anlayışı içinde sürdürmek.

(5) Psikolojik danışma ve rehberlik mezunu öğretmen, mesleğinin gerektirdiği tüm çalışmaların yanı sıra aşağıdaki görevleri yerine getirir:

- a) Mesleki yöntemlerini kullanarak, çocukların gelişimlerini değerlendirmek, sorunu olan çocuklar ve ailelerini uygun kurum ve kuruluşlara yönlendirmek, sonucu izlemek ve sevk edildikleri kuruluşlardaki personelle işbirliği içinde merkezde verilebilecek desteği organize etmek,
- b) Başvurularla ilgili yapacağı mesleki değerlendirmeler doğrultusunda mesleki danışmanlık ve rehberlik yapmak, ailelere çocukların eğitimleri ile ilgili sorunlarında rehberlik ve danışmanlık yapmak, eğitim programları önermek,
- c) Sosyal, kültürel etkinlikler ve eğitim çalışmaları ile merkezin tanıtımına yönelik hizmetleri organize etmek,
- ç) Merkezde yapılacak çalışmaların planlamasında görev almak,

- d) Hizmetin amacına uygun nitelikteki araştırma ve incelemelerde görev almak,
- e) Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerle yapılacak işbirliği ve birlikte yürütülecek çalışmalarda görev almak,
- f) Mesleki çalışmalarına ilişkin kayıtları düzenli olarak tutmak, değerlendirmek ve saklamak,
- g) Görevlerini diğer meslek elemanlarıyla işbirliği ve ekip çalışması anlayışı içinde sürdürmek.

(6) Tabip, mesleğinin gerektirdiği tüm çalışmaların yanı sıra aşağıdaki görevleri yerine getirir:

- a) Merkeze başvuran aileler ve bireylerine koruyucu sağlık hizmeti vermek ve eğitim programları düzenlemek,
- b) Mesleki test ve teknikleri uygulamak ve raporlaştırmak,
- c) Sosyal, kültürel etkinlikler ve eğitim çalışmaları ile merkezin tanıtımına yönelik hizmetleri organize etmek,
- ç) Merkezde yapılacak çalışmaların planlamasında görev almak,
- d) Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleriyle yapılacak işbirliği ve birlikte yürütülecek çalışmalarda görev almak,
- e) Hizmetin amacına uygun nitelikteki araştırma ve incelemelerde görev almak,
- f) Mesleki çalışmalarına ilişkin kayıtları düzenli tutmak, değerlendirmek ve saklamak,
- g) Görevlerini diğer meslek elemanlarıyla işbirliği ve ekip anlayışı içinde sürdürmek.

(7) Hemşire mesleğinin gerektirdiği tüm çalışmaların yanı sıra aşağıdaki görevleri yerine getirir:

- a) Merkeze başvuran aileler ve bireylerine koruyucu sağlık hizmeti vermek ve eğitim programları düzenlemek,
- b) Sosyal, kültürel etkinlikler ve eğitim çalışmaları ile merkezin tanıtımına yönelik hizmetleri organize etmek,
- c) Merkezde yapılacak çalışmaların planlamasında görev almak,
- ç) Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleriyle yapılacak işbirliği ve birlikte yürütülecek çalışmalarda görev almak,
- d) Hizmetin amacına uygun nitelikteki araştırma ve incelemelerde görev almak,
- e) Mesleki çalışmalarına ilişkin kayıtları düzenli tutmak, değerlendirmek ve saklamak,
- f) Görevlerini diğer meslek elemanlarıyla işbirliği ve ekip anlayışı içinde sürdürmek.

(8) Merkezin özelliğine göre teknik, mali ve diğer hizmetlerin yürütülmesi için gerekli görülen personel, unvanlarının gerektirdiği görevleri ve kuruluş müdürünce verilecek işleri yürürlükteki mevzuata uygun olarak yapar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM : Fiziki Özellikler ve Mali Hükümler

Bina bölümleri

Madde 9 - (1) Merkezde idari bölüm, görüşme odaları, meslek elemanları odaları ile olanaklar ölçüsünde eğitim ve toplantı odaları, çocuklar için oyun ve etkinlik odaları ve diğer gerekli bölümler bulunur.

Satın alma, ambar, ayniyat, depo ve diğer işler

Madde 10 - (1) Satın alma, ambar, ayniyat, depolama, sarf işleri ile her çeşit onarım ve diğer mali işler yürürlükteki mevzuat çerçevesinde yürütülür.

Giderler

Madde 11 - (1) İlgili mevzuata göre Merkezin işleyişi ile ilgili her türlü gider Genel Müdürlük bütçesinden gönderilen ödenekten karşılanır.

Ücret

Madde 12 - (1) Merkezde gerçekleştirilecek ilk görüşme ve rehberlik hizmeti ile ailelere yönelik psikolojik ve sosyal hizmetler ile ilk görüşme ve rehberlik sonrasında sürdürülmesine ihtiyaç duyulan aile danışma hizmetleri ücretsizdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM : Son Hükümler

Yürürlük

Madde 13 - (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü yürütür.

“EVLİ KADINLARININ AİLE SORUNLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİNDEN YARARLANMA EĞİLİMLERİ”

1.Kaç yaşındasınız?

- 20 yaş ve küçük
- 21- 25 yaş
- 26-30 yaş
- 31-40 yaş
- 41-50 yaş
- 51-60 yaş
- 61 yaş ve daha büyük

2.Eğitim durumunuz?

- Okuma yazma bilmiyor
- Okuma-yazma biliyor (Ancak herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmamış)
- İlkokul mezunu
- Ortaokul
- Lise mezunu
- Üniversite mezunu

3.Gelir sağlayıcı bir işte çalışıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

4. Kaç yıldır evlisiniz?

5. Kaç çocuğunuz var?

- 1 2 3 4 Diğer.....

6. Eşinizin eğitim durumu nedir?

- Okuryazar değil
- Okuryazar veya İlkokul mezunu

- Ortaokul mezunu
- Lise mezunu
- Üniversite veya Y. Okul mezunu

7. Eşiniz ne iş yapıyor?

- Memur
- İşçi
- Emekli
- Kendi hesabına çalışıyor
- Geçici işçi
- İşsiz
- Diğer.....

8. Ailenizin aylık geliri ne kadar ?

9. Aşağıdaki alanlardan birinde gelir sıkıntısı yaşıyor musunuz?

- Barınma
- Beslenme
- Giyim
- Ulaşım
- Sağlık
- Eğitim Giderleri
- Eğlence, tatil, boş zaman faaliyetleri

10. Eşinizle nasıl evlendiniz?

- Birbirimizi tanıyarak ve görüşerek
- Görücü usulüyle
- Diğer.....

11. Aşağıda belirtilen aile bireyleri ile sorun yaşama sıklığınızı belirtiniz

	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiç
Eşimle					
Çocuklarımla					
Kendisinin ya da eşinin anne babasıyla					
Akrabalarla					

12.Eşinizle aşağıdaki sorunları yaşama sıklığınız nedir?

	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiç
Geçimsizlik					
Çocuklarla ilgili konularda tartışma					
Akrabalarla ilgili konular					
Cinsel sorunlar					
Kıskançlık					
Şiddet					
Maddi sorunlar					
İletişim sorunları					
Evle çocuklarla ilgili işbölümü					
Kültür ve kişilik farklılıklardan kaynaklanan sorunlar					
Kötü alışkanlıklar (Alkol, sigara, kumar vb.)					

13. Çocuğunuzla aşağıdaki sorunları yaşama sıklığınız nedir?

	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiç
Okul başarısızlığı					
Ebeveyn-çocuk iletişim sorunu					
Ergenlik dönemi sorunları					

Kötü alışkanlıklar (sigara, alkol, uyuşturucu vb.)					
Arkadaş çevresi ile ilgili					
Şiddet					
Disiplinsiz davranışları					

14. Aile içi yaşadığınız sorunlarda kimlerden yardım alıyorsunuz?

- Eşimden
- Toplum merkezinden
- Akrabalarımın
- Komşularımın
- Arkadaşlarımdan
- Bir uzmandan (psikolog vb)
- Hiç kimseden yardım almıyorum
- Diğer.....

15 . Aile içi sorunlarınızı çözerken nasıl bir yol izliyorsunuz?

- Karşılıklı konuşarak, problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışır ve uygularız.
- Konuşuyoruz fakat aldığımız kararları uygulayamıyoruz.
- Tartışıyoruz ve genelde sorunlarımızı çözemiyoruz.
- Sorunu eşime anlatırım ve onun dediği olur.
- Sorunun üstünde durmayız ve zamana bırakırız.
- Bir uzmana (psikolog, psikiyatrist, sosyal hizmet uzmanı vb.) başvururuz.
- Diğer.....

16. Aile içi sorunlarınızı çözerken kullandığımız yöntemler işe yarıyor mu?

- Evet
- Hayır
- Bazen

17. Aile içinde çözemediğiniz, tekrarlayan ve sizi rahatsız eden sorunlar var mı?

Evet

Hayır

18. Aile yaşantınızdan ne ölçüde memnun sunuz?

Memnunum

Kısmen memnunum

Memnun değilim

19. Devlet tarafından ücretsiz aile danışmanlığı hizmeti veren bir kurum olduğunu biliyor muydunuz?

Evet

Hayır

20. Aile danışma merkezinden ailevi sorunlarınızla ilgili konularda danışmanlık almak ister misiniz?

Evet

Hayır

21. Aşağıdaki konular hakkında yardım almaya ne derece ihtiyacınız var?

	Hiç ihtiyaç yok	İhtiyaç yok	Kısmen	İhtiyaç var	Tamamen ihtiyaç var
Aile içi ilişkiler					
Eşler arası anlaşmazlık					
Ana-baba-genç çatışması					
Ebeveyn-çocuk iletişim sorunları					
Aile içi iletişim					
Aile içi şiddet					
Cinsel sorunlar					

22. Aile yaşamı ile ilgili olarak bilgi ve becerilerinizi arttıracak bir eğitim programına katılmak ister misiniz?

Evet

Hayır

23. Soruya cevabınız evet ise aşağıda belirtilen konularda eğitim programları sizce ne derece gereklidir?

	Hiç gerekli değil	Gerekli değil	Kısmen	Gerekli	Çok gerekli

Ev Ekonomisi					
Aile İçi İletişim					
Anne-Çocuk Eğitimi					
Sağlıklı Beslenme					
Cinsel Eğitim					
Aile Yaşamı ve Krizleri					

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Emniyet Müdürlüğü

Sayı : B 05.1.EGM.4.06. 6738
31727-16149-2010
Konu : Anket çalışması

.../08/2010

Sayın : İrfan ÇAKICI
H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Gözde BALTAÇI'nın Doç Dr. İbrahim CILGA danışmanlığında çalıştığı "Evli Kadınların Aile Sorunlarına İlişkin Görüşleri ve Aile Danışmanlığı Hizmetinden Yararlanma Eğilimleri" konulu anket çalışmasının, 19.07.2010-09.08.2010 tarihleri arasında Mamak İlçesi Nato Yolu Toplum Merkezinin bulunduğu Şahintepe Mahallesi'nde yapmak istenildiği Valilik Makamından 27.07.2010 tarih ve 102823 sayılı havaleti yazı ile bildirilmiştir.

Söz konusu Anket Çalışması'nın, İlimiz Mamak İlçesi Nato Yolu Toplum Merkezinin bulunduğu Şahintepe Mahallesi'nde kurum / kuruluş ve şahıslardan izin almak koşulu ile 19.07.2010 - 09.08.2010 tarihleri arasında ve 09.00-17.00 saatleri arasında yapılmasına Valilik Makamının 04/08/2010 tarih 16149 sayılı olurları ile izin verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Mustafa TAPSIZ
Vali a.
Vali Yardımcısı